ศาลปกครอง

๒๕ ปี

แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง

ศาลปกครอง
๒๕ ปี
แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง

พระปฐมบรมราชโองการ
พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒

.....

เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด
และครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
(อัมพร อมฺพโร)

คติธรรม

ประทานแก่ศาลปกครอง

ตุลาการและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรม จำเป็นต้องมี "อุเบกขาธรรม" เป็นหลักดำรงตนที่สำคัญสูงสุด อุเบกขามิได้แปลว่าความเฉยเมยหรือเมินเฉยเพราะความขลาดเขลา เกียจคร้าน หรือปราศจากเมตตากรุณา หากแต่อุเบกขาตามความหมายในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงการวางใจเป็นกลางเพราะมีสติปัญญา มีความรู้กระจ่างในเรื่องการกระทำและผลของการกระทำของบุคคล จึงยังผลให้สามารถปฏิบัติบริหารภารกิจทั้งปวงด้วยใจสงบนิ่ง ไม่สะทกสะท้านโอนเอนไปด้วยอำนาจแห่งความลำเอียง ความเป็นกลางนั้นได้แก่ภาวะจิตที่ปราศจากอคติ ๔ ประการ กล่าวคือ ฉันทาคติ ความลำเอียงเพราะความชอบใจ, โทสาคติ ความลำเอียงเพราะความชัง, ภยาคติ ความลำเอียงเพราะความหวาดกลัวภัย และ โมหาคติ ความลำเอียงเพราะความโง่เขลา ดังนี้ ผู้มีใจเป็นกลางอย่างแท้จริงย่อมสามารถตัดสินอรรถคดีเป็นยุติธรรม และดำรงตนได้อย่างซื่อสัตย์สุจริตอยู่ตลอดเวลา เสมอด้วยการสั่งสมกุศลธรรมไว้ในตนได้อยู่ทุกกาลเทศะแม้ขณะทำการงาน

ศาลปกครองมีหน้าที่โดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรม เพราะฉะนั้น ตุลาการ ข้าราชการ และบุคลากรทุกคนทุกฝ่าย จึงพึงศึกษาทบทวนธรรมะข้ออุเบกขาให้กระจ่างและถี่ถ้วน แล้วเชิดชูขึ้นเป็นธรรมสรณะนำทางชีวิต เพื่อความวัฒนาผาสุกของสังคมไทย อันหมายถึงความผาสุกส่วนบุคคลของตัวท่านเองซึ่งล้วนนับเนื่องเป็นหนึ่งในชาติบ้านเมืองนี้ด้วยกันทั้งสิ้น

ขอให้ศาลปกครองจงสถิตสถาวร กับทั้งขออำนวยพรให้ตุลาการ ข้าราชการ และบุคลากร เจริญพร้อมด้วยจตุรพิธพรชัย สามารถดำเนินภารกิจอันชอบธรรมได้อย่างราบรื่นลุล่วงทุกประการ เพื่อความมั่นคงวัฒนาของราชอาณาจักรไทยสืบไป.

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

“ศาลปกครอง”

เป็นองค์กรตุลาการที่อำนวยความยุติธรรม

เกี่ยวกับข้อพิพาททางปกครองแก่คู่กรณี

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

และการดำเนินงานของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะให้สมดุลกัน

และวางบรรทัดฐานหลักกฎหมายปกครองให้หน่วยงาน

และเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติราชการได้ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล

คำนำ

นับตั้งแต่ศาลปกครองได้เปิดทำการครั้งแรก เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔ จวบจนถึงปัจจุบัน เนื่องในโอกาสที่ศาลปกครองครบรอบ ๒๕ ปี แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง ในวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๙ ถือเป็นหมุดหมายสำคัญแห่งความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบกฎหมายปกครองและกระบวนการยุติธรรมทางปกครองของประเทศไทย ในโอกาสอันสำคัญยิ่งนี้ ศาลปกครองได้จัดทำหนังสือที่ระลึกเล่มนี้ขึ้นเพื่อสะท้อนเรื่องราวแห่งการเดินทางตลอด ๒๕ ปี ศาลปกครอง ที่ยังคงยึดมั่นในการทำหน้าที่เป็นองค์กรตุลาการที่อำนวยความยุติธรรมทางปกครองเกี่ยวกับข้อพิพาททางปกครองแก่คู่กรณี คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการดำเนินงานของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะให้สมดุลกัน และวางบรรทัดฐานหลักกฎหมายปกครองให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติราชการได้ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล และเพื่อเป็นบันทึกแห่งความภาคภูมิใจให้เป็นที่ประจักษ์บนเส้นทางพัฒนาของศาลปกครอง

โดยเนื้อหาในเล่ม ประกอบด้วย ความเป็นมาของศาลปกครอง การบันทึกเรื่องราวภาพเหตุการณ์ความทรงจำที่สำคัญต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาการทางกฎหมาย และคำพิพากษาศาลปกครองที่สร้างบรรทัดฐานที่ดีให้แก่สังคมไทยและการปฏิบัติราชการของหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผลการดำเนินงานของศาลปกครองในการก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศ ซึ่งผลงานต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เห็นถึงการยืนหยัดอย่างมั่นคงในความเป็นธรรมของศาลปกครอง และก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงและไม่หยุดยั้งด้วยพลังแห่งความเชื่อมั่น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นทั้งบันทึกความทรงจำและแรงบันดาลใจที่สะท้อนรากฐานของความเป็นธรรม ตลอดจนจุดประกายให้การดำเนินงานของศาลปกครองในอนาคตยังคงตั้งมั่นบนหลักนิติธรรม โปร่งใส เที่ยงธรรม และเป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างยั่งยืนสืบไป

คณะทำงานจัดทำหนังสือที่ระลึก
การจัดงานครบรอบ ๒๕ ปี ศาลปกครอง
๙ มีนาคม ๒๕๖๙

สารบัญ

หน้า

ตราสัญลักษณ์ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง ๑๐

พระพุทธมหากรุณาประชานาถ พระพุทธรูปประจำศาลปกครอง..... ๑๒

สารจากประธานศาลปกครองสูงสุด..... ๑๕

สารจากเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง..... ๑๗

พระมหากรุณาธิคุณปกเกล้า..... ๑๘

เรื่องเล่าศาลปกครอง..... ๓๘

๒๕ ปี ศาลปกครอง ๒๕ ปี แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง..... ๕๓

แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง

๑. การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์..... ๕๕

๒. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้พิการ..... ๕๗

๓. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน..... ๕๘

๔. การคุ้มครองสถานะของบุคคล..... ๕๙

๕. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย..... ๖๐

๖. การรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี..... ๖๑

๗. การคุ้มครองประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อม..... ๖๔

๘. การแก้ไขปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญให้แก่ประชาชน..... ๖๖

๙. การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม..... ๖๗

๑๐. การคุ้มครองอัตลักษณ์ชุมชน..... ๖๙

๑๑. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ..... ๗๑

๑๒. การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน..... ๗๓

๑๓. การดูแลรักษาโบราณสถานกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน..... ๗๔

๑๔. การดูแลการใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินของภาครัฐ..... ๗๖

๑๕. การคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของรัฐ..... ๗๘

๑๖. การชดเชยความเสียหายของประชาชนอันเกิดจากความรับผิดอย่างอื่นของรัฐ..... ๗๙

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๑๗. การคุ้มครองขนมธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น กับความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง..... ๘๑

๑๘. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการได้รับบริการสาธารณสุขจากรัฐ..... ๘๓

๑๙. การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค..... ๘๕

๒๐. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ..... ๘๖

๒๑. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล..... ๘๘

๒๒. การให้ความคุ้มครองสิทธิในการเข้าสู่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ..... ๘๘

๒๓. การคุ้มครองประชาชนให้มีสิทธิโต้แย้งการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง..... ๙๐

๒๔. การพัฒนาหลักกฎหมายปกครอง..... ๙๒

๒๕. การเสริมสร้างกระบวนการระงับข้อพิพาทในคดีปกครอง..... ๙๕

ก้าวล้ำสู่ความเป็นเลิศและวิสัยทัศน์ในอนาคต..... ๙๘

ก้าวล้ำทางวิชาการ..... ๙๙

การพัฒนาองค์กรและนวัตกรรม (Organizational Development and Innovation)..๑๒๐

วิสัยทัศน์และแผนการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศในอนาคต..... ๑๔๓

สำนักงานศาลปกครอง : พลังขับเคลื่อนเบื้องหลังความยุติธรรม..... ๑๔๗

รายนามคณะกรรมการอำนวยการจัดงานครบรอบ ๒๕ ปี ศาลปกครอง..... ๑๕๗

รายนามคณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์การจัดงานครบรอบ ๒๕ ปี ศาลปกครอง..... ๑๕๘

รายนามคณะทำงานจัดทำหนังสือที่ระลึกการจัดงานครบรอบ ๒๕ ปี ศาลปกครอง..... ๑๕๙

ตราสัญลักษณ์
ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง

ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญ “พระคทาจอมทัพ” ซึ่งเป็นพระคทาประจำพระองค์ไปประกอบเป็นส่วนหนึ่งของ “ตราสัญลักษณ์ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง” เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติยศของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้สถิตสถาพรตลอดไป โดยประกอบเป็นแกนกลางดุลพาห ประดิษฐานบนพาน มีช่อชัยพฤกษ์อยู่ด้านล่าง ภายในขอบวงรี

พระคทาจอมทัพ เป็นพระคทาประจำพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นเครื่องหมายแสดงว่าศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองจัดตั้งขึ้นสำเร็จในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ กับทั้งเป็นมิ่งขวัญ เครื่องเตือนใจให้ตุลาการศาลปกครองและข้าราชการฝ่ายศาลปกครองปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลปกครอง

วงรี วงรีมาจากวงกลมที่รีเป็นรูปไข่ หมายถึง วงกลมซึ่งมีการเคลื่อนไหวหมุนไปตลอดเวลา เป็นการพัฒนาการอย่างไม่หยุดนิ่ง มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ

ดุลพาห ดุลหรือตาชั่ง เป็นเครื่องหมายวัดหาความเสมอกัน หมายถึง การสมดุล เสมอภาค มีความเป็นธรรม และไม่เอนเอียงแก่ฝ่ายใด ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมเที่ยงตรง

พาน ใช้สำหรับอัญเชิญสิ่งสำคัญ ซึ่งได้แก่ การอัญเชิญพระคทาจอมทัพ ซึ่งเป็นพระคทาประจำพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ช่อชัยพฤกษ์ เป็นช่อใบไม้ใช้สวมหัวเมื่อมีชัยชนะ หมายถึง ความมีชัยชนะในการคิด และการดำเนินการแห่งสรรพกิจทั้งปวงของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง

“พระพุทธมหากรุณาประชานาถ”
พระพุทธรูปประจำศาลปกครอง

“พระพุทธมหากรุณาประชานาถ” เป็นพระพุทธรูปประจำศาลปกครอง จัดสร้างขึ้นเนื่องในโอกาสการเปิดทำการครบรอบ ๙ ปี ศาลปกครอง ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ศาลปกครอง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ตุลาการศาลปกครอง ข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง และผู้ปฏิบัติงานในศาลปกครองทุกคน ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ความดี และความถูกต้อง โดยมีพุทธลักษณะเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิเช่นเดียวกับพระพุทธสิหิงค์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมือง กอปรกับด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ศาลปกครองได้จัดตั้งขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ศาลปกครองจึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเชิญอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. มาประดิษฐานที่ผ้าทิพย์ด้านหน้าองค์พระ กับทั้งได้ขอพระราชทานชื่อพระพุทธรูปประจำศาลปกครองจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ศาลปกครองเชิญอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. มาประดิษฐานบนผ้าทิพย์สำหรับพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง ๕๙ เซนติเมตร จำนวน ๒ องค์ และขนาดหน้าตักกว้าง ๑๒ นิ้ว จำนวน ๒๒ องค์ เพื่อประดิษฐาน ณ อาคารที่ทำการศาลปกครองทุกแห่ง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อพระพุทธรูปประจำศาลปกครองว่า **“พระพุทธมหากรุณาประชานาถ”** อันมีความหมายเป็นมงคลยิ่งว่า **“พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้มีความกรุณามากและทรงเป็นที่พึ่งของประชาชน”**

ปรัชญาของศาลปกครอง

“ศาลปกครองเพื่อความเป็นธรรมในสังคม

(The Administrative Court for Justice to Society)”

สารจากประธานศาลปกครองสูงสุด

ในวาระที่**ศาลปกครองครบรอบ ๒๕ ปี แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง** ในวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๙ ผมมีความยินดีและภาคภูมิใจที่ได้เห็นศาลปกครองเติบโตก้าวหน้าอย่างมั่นคง และมีความพร้อมอย่างยิ่งในการก้าวสู่การเป็น **“ศาลปกครองแห่งความเป็นเลิศ”** ในอนาคตต่อไป

นับตั้งแต่ศาลปกครองได้เปิดทำการเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔ เป็นต้นมา ศาลปกครองยังคงยึดมั่นปฏิบัติภารกิจในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองตามที่กฎหมายกำหนด โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการดำเนินงานของรัฐให้เกิดความสมดุลกัน รวมทั้งได้วางแนวปฏิบัติราชการจากคำวินิจฉัยให้หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติราชการได้ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล อันเป็นการธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรม ตลอดจนได้ส่งเสริมและพัฒนาระบบศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) ให้มีมาตรฐานในระดับสากล และการบริหารจัดการคดีทุกด้านอย่างต่อเนื่องและเต็มกำลัง เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมทางปกครองเป็นไปด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว ทันสมัย และประชาชนเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น ดังปรัชญาที่ว่า **“ศาลปกครองเพื่อความเป็นธรรมในสังคม”** จนสำเร็จลุล่วงในทุกภารกิจและเป็นที่ยอมรับ

ความสำเร็จตลอด ๒๕ ปี ที่ผ่านมานั้น เกิดขึ้นจากความร่วมแรงร่วมใจของตุลาการศาลปกครอง และบุคลากรสำนักงานศาลปกครองทุกท่าน ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละและอุทิศตน เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นในศาลปกครองที่พิจารณาพิพากษาคดีด้วยความเป็นธรรม ผมขอแสดงความชื่นชมและขอขอบคุณในความมุ่งมั่นตั้งใจของทุกท่านที่ได้ร่วมกันปฏิบัติภารกิจทั้งหลายให้สำเร็จและบรรลุผลเป็นอย่างดี ขอให้ทุกท่านรักษาไว้ซึ่งจิตวิญญาณนี้และร่วมกันพัฒนาและก้าวเดินต่อไปบนครรลองแห่งความเที่ยงธรรม เพื่อให้ศาลปกครองเป็นที่พึ่งของประชาชน หน่วยงานทางปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐสืบต่อไป

ในโอกาสที่ศาลปกครองก้าวสู่ปีที่ ๒๖ อย่างภาคภูมินี้ ผมขอให้ศาลปกครองเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป และเป็นสถาบันตุลาการที่ทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมทางปกครองที่สง่างามของประเทศไทยตลอดไป

นายประสิทธิ์ศักดิ์ มีลาภ
ประธานศาลปกครองสูงสุด
๙ มีนาคม ๒๕๖๙

วิสัยทัศน์ศาลปกครอง ๒๐ ปี

“อำนวยความยุติธรรมทางปกครองด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว ทันสมัย
เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม
และเป็นศาลแห่งความเป็นเลิศ”
หรือเป็นคติพจน์ว่า “เป็นธรรม รวดเร็ว ทันสมัย”

สารจากเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

การเดินทางบนเส้นทางของกระบวนการยุติธรรมไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จวบจนปัจจุบันที่ศาลปกครองไทยมีอายุครบรอบ ๒๕ ปี ในวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๙ ศาลปกครองได้ยืนหยัดทำหน้าที่เป็นหลักในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการบริหารราชการแผ่นดินของหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยได้มีการพัฒนาวิธีพิจารณาคดีปกครองให้มีประสิทธิภาพและความทันสมัย เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทย สมดังคติพจน์ของศาลปกครองไทยที่ว่า **“เป็นธรรม รวดเร็ว ทันสมัย”**

สำนักงานศาลปกครองในฐานะหน่วยงานธุรการของศาลปกครอง มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่อันทรงเกียรติของศาลปกครอง และสำนักงานศาลปกครองมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการบริหารจัดการองค์กร การให้บริการประชาชน การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาลปกครองและแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเกี่ยวกับการดำเนินคดีปกครอง ระบบงานคดีปกครอง และการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความพร้อมในการสนับสนุนในทุกมิติให้ศาลปกครองสามารถปฏิบัติภารกิจอำนวยความเป็นธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างประโยชน์ของรัฐและประโยชน์เอกชนตามเจตนารมณ์ของการเกิดขึ้นของศาลปกครอง

ผมขอขอบคุณตุลาการศาลปกครองและบุคลากรในสำนักงานศาลปกครองทุกท่าน ที่ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจและกำลังสติปัญญาอย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ พร้อมทั้งขอขอบคุณทุกภาคส่วนของสังคมไทยที่ให้การสนับสนุนการทำงานของศาลปกครองเสมอมา การร่วมแรงร่วมใจโดยมิได้นัดหมายกันมาก่อนดังกล่าวนี้จะเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้ศาลปกครองไทยสามารถยืนหยัดทำหน้าที่ได้อย่างมั่นคงต่อไป

ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดอภิบาลประทานพรให้ตุลาการศาลปกครอง ตลอดจนบุคลากรในสำนักงานศาลปกครองสมปรารถนาทุกประการตามตั้งใจในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนตลอดไป

นายเจตน์ สถาวรศีลพร
เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง
๙ มีนาคม ๒๕๖๙

พระมหากรุณาธิคุณปกเกล้า

พระมหากรุณาธิคุณปกเกล้า

ศาลปกครองเป็นองค์กรที่มีความเป็นมายาวนานและมีความสำคัญต่อการให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนและเป็นกลไกสำคัญในการบริหารประเทศ โดยทำหน้าที่พิจารณาข้อพิพาททางปกครองระหว่างราษฎรกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการได้อย่างมีประสิทธิภาพในการให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน องค์กรสำคัญที่ถือเป็นรากฐานในการพัฒนาขึ้นมาเป็นระบบของศาลปกครอง นั้นก็คือ เคาน์ซิลออฟสเตด (Council of State) หรือสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้เรียกสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินที่มีกำเนิดมาจากประเทศในกลุ่มภาคพื้นทวีปยุโรป ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย Civil Law เช่น ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม และอิตาลี สำหรับประเทศไทยการจัดตั้งองค์กรทางกฎหมายที่เรียกว่า Council of State หรือ สถาบันที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ได้จัดตั้งขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นองค์กรสำคัญที่พระองค์ทรงใช้ในการบริหารและตัดสินพิจารณาคดีสำคัญของประเทศช่วงระยะเวลานั้น และเป็นรากฐานสำคัญ ในการพัฒนามาสู่ศาลปกครองไทยในปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)
พระผู้ทรงพระราชทานกำเนิดเคาน์ซิลออฟสเตต คือ ที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน

การจัดตั้งเคาน์ซิลออฟสเตต (Council of State) ในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช ๒๔๑๗ ช่วงเวลานั้นลัทธิจักรวรรดินิยมของมหาอำนาจตะวันตกกำลังแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยึดครองประเทศเพื่อนบ้านเป็นอาณานิคม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศ ให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศ เพื่อต้านทานการคุกคามจากมหาอำนาจตะวันตก ที่มักจะอ้างเหตุผลในการเข้ายึดครองดินแดนว่าเป็นไปเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ประเทศที่ยังมีความล้าหลัง เพื่อหลีกพ้นการครอบงำจากประเทศล่าอาณานิคมดังกล่าว หนึ่งในการปฏิรูปประเทศนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งเคาน์ซิลออฟสเตต คือ ที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน รูปแบบเดียวกับสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐของประเทศในกลุ่มภาคพื้นทวีปยุโรป เพื่อให้มีรูปแบบในการบริหารและจัดการวางระบบการใช้พระราชอำนาจของพระองค์ในขณะนั้นเสียใหม่ โดยยินยอมลดพระองค์จากฐานะพระมหากษัตริย์ลงไปเป็นประธานในสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ร่วมประชุมกับที่ปรึกษาราชการแผ่นดินในเรื่องข้อราชการที่สำคัญ หรือเรื่องการจะประกาศเป็นกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมที่จะกำหนดไว้ในแผ่นดิน โดยทรงตระหนักว่าถ้าการปกครองบ้านเมืองทำโดยพระองค์แต่เพียงผู้เดียวก็ไม่อาจสำเร็จได้ ดังจะเห็นจากข้อความจากพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ความว่า

"...การที่จะตั้งเคาน์ซิลนี้ ก็ได้ปรึกษากับเจ้าคุณ (สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์) ว่าการสิ่งไรจะให้มีความเจริญแก่บ้านเมืองจริง ๆ ก็ต้องอาศัยปรึกษาพร้อมกัน จึงได้คิดตั้งเคาน์ซิลทั้งสองพวกนี้ขึ้น (หมายถึง Council of State และ Privy Council) ฉันก็ได้ยอมหย่อนยศลดอำนาจมานั่งในที่เคาน์ซิล ไม่ได้ถือตัวว่าเป็นคนสูงต่ำ..."

(หอสมุดแห่งชาติ, จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๕ มัดที่ ๑๕๔ เล่มที่ ๑๑ อ้างใน วิมลพรรณ ปีตธวัชชัย, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๔๗), หน้า ๔๕.)

คณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน (เคาน์ซิลออฟสเตต) จัดตั้งขึ้นตามคำประกาศว่าด้วยตั้งเคาน์ซิลแลพระราชบัญญัติ เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๔๑๗ ความตอนท้ายของประกาศได้กำหนดจัดตั้งที่ปรึกษาราชการแผ่นดินชุดแรก ประกอบด้วยขุนนางระดับสูง จำนวน ๑๒ ท่าน ได้แก่

๑. พระยาราชสุภาวดี (เพ็ง เพ็ญกุล)
๒. พระยาศรีพิพัฒ (แพ บุนนาค)
๓. พระยาราชวรานุกูล (บุญรอด กัลยาณมิตร)
๔. พระยากษาปน์กิจโกศล (โหมด อมาตยกุล)
๕. พระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค)
๖. พระยามหาอำมาตย์ (ชื่น กัลยาณมิตร)
๗. พระยาอภัยรณฤทธิ์ (แย้ม บุณยรัตพันธุ์)
๘. พระยาราไชย (จำเริญ บุรณศิริ)
๙. พระยาเจริญราชไมตรี (ตาด อมาตยกุล)
๑๐. พระยาพิพิธโภไคย (ทองคำ สุวรรณทัต)
๑๑. พระยากลาโหมราชเสนา (กรับ บุณยรัตพันธุ์)
๑๒. พระยาราชโยธา (ทองอยู่ ภูมิรัตน)

จากนั้นทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรา “พระราชบัญญัติเคาน์ซิลออฟสเตด คือ ที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน” เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๑๗ โดยทรงกำหนดให้ “เคาน์ซิลออฟสเตด” หรือคณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดินนี้มีอำนาจหน้าที่ ๒ ประการ คือ **เป็นที่ปรึกษาของพระองค์ในการบริหารราชการแผ่นดินและในการร่างกฎหมายกับพิจารณาเรื่องที่ราษฎรได้รับความเดือดร้อน** สมาชิกที่อยู่ในคณะนี้ไม่ว่าจะมียศถาบรรดาศักดิ์อย่างไรมีตำแหน่งอย่างไรจะมีฐานะเท่าเทียมกันสามารถแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่และมีความสำคัญเสมอกัน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่การจัดตั้งองค์กรวินิจฉัยคดีปกครองในรูปแบบศาลปกครองในปัจจุบัน

คณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ได้มีการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๔๑๗ ณ พระที่นั่งสมมติเทวราชอุปบัติ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ มาร่วมประชุมด้วยในฐานะองค์ประธาน ผลงานที่สำคัญของคณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ประกอบด้วยผลงานด้านการให้คำปรึกษาถวายแก่พระมหากษัตริย์เกี่ยวกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการ ได้แก่ การจัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ การเลิกทาสและเกษียณอายุ ผลงานด้านการพิจารณาข้อพิพาทและถวายความเห็นเพื่อประกอบพระราชวินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีข้อพิพาทต่าง ๆ ที่อยู่ในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เพื่อชี้ขาดข้อพิพาท อาทิ คดีพระยาอาหารบริรักษ์ (ยักยอกภาษีกรมนา) และคดีพระปรีชากลการ (ฉ้อราษฎร์บังหลวงเหมืองแร่ทองคำที่กบินทร์บุรี) เป็นต้น ภายหลังจากดำเนินงานมาได้ประมาณ ๙ เดือน เมื่อมีเหตุวิกฤตการณ์วังหน้า ก็ไม่ปรากฏว่าคณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดินได้มีการจัดประชุมกันอีก

ศาลปกครองจัดตั้งขึ้นสำเร็จ
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้พยายามผลักดันให้มีการจัดตั้งองค์กรทำหน้าที่พิจารณาคดีปกครองหรือข้อพิพาททางปกครองระหว่างรัฐกับเอกชน ในลักษณะเดียวกับสภาแห่งรัฐของประเทศฝรั่งเศสขึ้น โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๔๗๖ และจัดตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกา มีกรรมการ ๒ ประเภท คือ กรรมการร่างกฎหมาย และกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่พิจารณาคดีปกครองตามที่กฎหมายกำหนด หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งองค์กรวินิจฉัยคดีปกครองหลากหลายองค์กรเรื่อยมา ได้แก่ คณะกรรมาธิการเรื่องราวร้องทุกข์ คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ และคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคดีปกครอง จนกระทั่งได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ ขึ้นอีกครั้ง จัดตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยมีกรรมการ ๒ ประเภท คือ กรรมการร่างกฎหมายและกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาและวินิจฉัยเรื่องราวร้องทุกข์ (คดีปกครอง) และพัฒนาความรู้เรื่องหลักกฎหมายปกครองให้แก่สังคมไทยสำหรับเตรียมการจัดตั้งศาลปกครองในอนาคต ความพยายามในการผลักดันให้มีการจัดตั้งองค์กรวินิจฉัยคดีปกครองเริ่มเป็นรูปธรรมเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลปกครองในระบบศาลคู่ กล่าวคือให้จัดตั้งศาลปกครองเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากศาลอื่น เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยคดีปกครอง และให้แต่งตั้งตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง และหน่วยงานธุรการของศาลปกครองที่เป็นอิสระขึ้นโดยเฉพาะ และอีก ๒ ปี ต่อมา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๒ และหลังจากนั้นก็ได้มีการเตรียมการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ศาลปกครองสามารถเปิดทำการ เพื่ออำนวยความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนได้โดยเร็ว

วันจันทร์ที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๓ นับเป็นวันสำคัญที่ศาลปกครองจะต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์แห่งการก่อตั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะตุลาการศาลปกครองสูงสุดชุดแรกเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส มีความตอนหนึ่งว่า

"...ยังมีเรื่องอีกหลายอย่างที่จะต้องตกลงกันในหน้าที่ของศาลปกครอง เพราะว่าเป็นสิทธิเป็นของใหม่ และยังไม่ทราบว่าจะเป็นประโยชน์แค่ไหน ไปอ่านรัฐธรรมนูญให้ดี เพราะรัฐธรรมนูญก็เขียนซะยืดยาดในเรื่องต่าง ๆ จึงจะต้องไปศึกษารัฐธรรมนูญอีกที เพื่อที่จะดูว่าการปกครองจะมีปัญหาอะไร และจะได้ขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่จะมีขึ้นมาได้ เพื่อให้การปกครองเป็นไปโดยยุติธรรม และราบรื่นสำหรับประชาชน ฉะนั้น การที่ท่านได้ปฏิญาณนั้น ก็ต้องจำเอาไว้ต้องระลึกว่า หน้าที่ของท่านนับว่าสำคัญมาก และน่าจะเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความเฉลียวฉลาดพอที่จะขจัดปัญหาของคณะ และขจัดปัญหาของบ้านเมืองในการปกครอง ก็ขอให้ทุกท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ด้วยความเฉลียวฉลาดด้วยเหตุและผล เพื่อให้การปกครองของประเทศไทยเป็นไปตามหลักของประชาธิปไตย อันมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และพยายามที่จะวิเคราะห์วิจัยว่ารัฐธรรมนูญมีความหมายอย่างไร ถ้าทำได้อย่างนี้ท่านก็จะได้ทำหน้าที่สูงของท่าน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติและประชาชน..."

ต่อมา ในวันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายอักขราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด นำคณะตุลาการศาลปกครองชั้นต้นชุดแรกเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ ศาลาเริง วังไกลกังวล ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส มีความตอนหนึ่งว่า

"...ตุลาการศาลปกครองมีหน้าที่ที่สำคัญ และเป็นหน้าที่ที่คล้ายกับตุลาการศาลยุติธรรม แต่ว่าเป็นหน้าที่ที่พิเศษ จึงได้มีการจัดตั้งศาลนี้ขึ้น ที่ท่านได้กล่าวคำปฏิญาณนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะที่จะทำให้มีความยุติธรรมในประเทศ และจะใช้ความยุติธรรมที่มีอยู่ในใจในการปฏิบัติงาน ข้อนี้เป็นข้อสำคัญมาก นอกจากความรู้ที่ท่านมีในด้านวิชาการ ส่วนใหญ่ท่านมีความรู้วิชาการในทางนิติศาสตร์ ในทางรัฐศาสตร์ ในการปกครอง ในทางสังคม แต่ว่าต้องมีความรู้อื่น ๆ เพื่อมาประกอบ ซึ่งท่านอาจจะไม่ได้เรียนมา หรือไม่ได้ปฏิบัติมา เพราะว่าการปฏิบัติในหน้าที่ของท่านจะต้องมีความรู้กว้างขวางทั้งในความรู้วิชาการ ทั้งมีความรู้ในการปฏิบัติ ถ้าประมวลความรู้วิชาการกับความรู้ในการปฏิบัตินั้น ก็เชื่อว่าท่านจะสามารถทำหน้าที่อย่างดี เพื่อความสงบสุข และความยุติธรรมในประเทศ..."

ภายหลังที่คณะตุลาการศาลปกครองสูงสุดและคณะตุลาการศาลปกครองชั้นต้นชุดแรก ได้เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณ ศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองกลาง และสำนักงานศาลปกครอง ก็ได้เปิดทำการเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อวันศุกร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔ ณ อาคารเอ็มไพร์ทาวเวอร์ ถนนสาทรใต้ กรุงเทพมหานคร จึงกล่าวได้ว่า **"ในที่สุดแล้วความพยายามในการจัดตั้งองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาททางปกครอง ซึ่งเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้สำเร็จเป็นรูปธรรมอย่างงดงามในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช"**

นอกจากนี้แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะผู้บริหารศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง เข้าเฝ้าฯ ในอีกหลายโอกาส อาทิ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายอักขราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด พร้อมคณะตุลาการศาลปกครองและข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง เข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเสื้อครุยตุลาการศาลปกครอง เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายอักขราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด นำคณะกรรมการอำนวยการสมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ คณะกรรมการบริหารสมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ และหัวหน้าคณะผู้เข้าร่วมประชุมจากศาลปกครองสูงสุดของประเทศต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในโอกาสที่เดินทางมาประเทศไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมใหญ่สมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๙ ที่ศาลปกครองไทยเป็นเจ้าภาพ และในโอกาสนี้ ประธานศาลปกครองสูงสุดได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญที่ระลึกการประชุมดังกล่าวด้วย

เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายหัสวุฒิ วิฑิตวิริยกุล ประธานศาลปกครองสูงสุด นำคณะตุลาการศาลปกครองสูงสุด เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ ห้องประชุมสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ชั้น ๑๔ อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลศิริราช ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส มีความตอนหนึ่งว่า

"...ข้าพเจ้ายินดี ที่ได้ฟังผู้พิพากษาศาลปกครองได้ปฏิญาณตน ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ ซึ่งถ้าท่านทำทุกอย่างตามที่ได้ปฏิญาณตนไว้ ก็เป็นการดี เพราะว่าจะทำให้ประชาชนมีความมั่นใจว่ามีคนดูแล ในเรื่องของความเรียบร้อย ในการปฏิบัติงานสูงสุดของผู้พิพากษา ก็ขอให้ท่านไม่ลืมในส่วนใดก็ตามของการปฏิบัติ ของการปฏิญาณ เพื่อที่จะให้งานการลุล่วงไปโดยดี ขอบใจที่ท่านตั้งใจอย่างแน่วแน่ และขอให้ท่านสามารถปฏิบัติตลอดรอดฝั่ง เพื่อที่ให้ประชาชนได้มีที่พึ่งที่อาศัย และแน่ใจว่ามีผู้ใหญ่ดูแลผลประโยชน์ของประชาชน..."

สานต่อปณิธานความเป็นธรรม
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๑๐)

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระปฐมบรมราชโองการ ความว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” ทรงดำเนินรอยตามพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สานต่อปณิธานความเป็นธรรม ซึ่งศาลปกครองได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายครา นับตั้งแต่เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โดยได้เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์และเปิดอาคารที่ทำการศาลปกครอง ถนนแจ้งวัฒนะ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒ และเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารที่ทำการศาลปกครองในภูมิภาค อีก ๔ แห่ง ได้แก่ ศาลปกครองสงขลา เมื่อวันเสาร์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ศาลปกครองเชียงใหม่ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ศาลปกครองอุบลราชธานี เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖ และศาลปกครองนครราชสีมา เมื่อวันอังคารที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖

พิธีวางศิลาฤกษ์และเปิดอาคารที่ทำการศาลปกครอง ถนนแจ้งวัฒนะ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒

พิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลปกครองสงขลา เมื่อวันเสาร์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓

พิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลปกครองเชียงใหม่ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

พิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลปกครองอุบลราชธานี เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖

พิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลปกครองนครราชสีมา เมื่อวันอังคารที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เมื่อพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑๐ แล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะตุลาการศาลปกครอง เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่

เมื่อวันพุธที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายปิยะ ปะตังทา ประธานศาลปกครองสูงสุด นำคณะตุลาการศาลปกครองสูงสุด เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต นับเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ ๑๐ ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส มีความตอนหนึ่งว่า

"...ท่านทั้งหลายล้วนแต่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และก็มีเกียรติประวัติในการทำหน้าที่มาอย่างโชกโชนแล้ว ตลอดจนเข้าใจกฎหมายหรือการปฏิบัติและอื่น ๆ มากมาย ก็ขอให้ดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันให้เป็นประโยชน์ เพราะว่าภารกิจของศาลปกครองก็ระบุอยู่แล้ว ทั้งนี้ ก็เพื่อความศักดิ์สิทธิ์แห่งกฎหมาย เพื่อความถูกต้องในกระบวนการยุติธรรม เพื่อประชาชน เพื่อประเทศชาติ เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายก็เชื่อว่าเข้าใจดีแล้ว..."

เมื่อวันอังคารที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๔ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายชาญชัย แสวงศักดิ์ ประธานศาลปกครองสูงสุด นำคณะตุลาการศาลปกครองชั้นต้น เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส มีความตอนหนึ่งว่า

“...ตุลาการศาลปกครองนั้น เป็นตำแหน่งหน้าที่ที่มีภารกิจกว้างขวาง เพราะเกี่ยวข้องกับทุกส่วน ทุกฝ่ายของประเทศ ทั้งข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และประชาชน คำปฏิญาณที่ท่านกล่าว ว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติทั้งปวง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการที่จะอำนวยความยุติธรรม ให้แก่ทุกคนทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริง และโดยสม่ำเสมอนั้น จำเป็นต้องอาศัยวิจารณญานอันบริสุทธิ์ ปลอดพ้นจากอคติโดยประการต่าง ๆ ไม่ว่าจะด้วยความชอบ ความชัง ความขลาด หรือความเขลา ท่านทั้งหลายมีทั้งความรู้ในตัวบทกฎหมาย ทั้งความสามารถที่จะทำงานในตำแหน่งหน้าที่นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความตั้งใจ ที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มกำลังความรู้ความสามารถอยู่แล้ว หากแต่ละคนจะได้ยึดถือคำปฏิญาณไว้ให้เหนียวแน่น แล้วปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรงเป็นกลาง พิจารณาเรื่องราวทุกอย่างอย่างถูกต้องตามเหตุตามผล ก็เชื่อได้ว่าจะมีความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่...”

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายวรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ประธานศาลปกครองสูงสุด นำคณะตุลาการศาลปกครองสูงสุดและคณะตุลาการศาลปกครองชั้นต้น เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส มีความตอนหนึ่งว่า

"...การพิจารณาคดีปกครองนั้น ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจหลายอย่าง นอกเหนือจากความรู้ทางกฎหมายแล้ว ยังต้องมีความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน การดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ และดำเนินชีวิตของประชาชนด้วย ทุกท่านแม้จะเป็นผู้ใหญ่แต่ก็ยังต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในทุกด้าน ให้ก้าวหน้าขึ้นอยู่เสมอ และนำมาใช้ประกอบการพิจารณา ตัดสินคดีความที่เกิดขึ้น เพื่อประชาชนจะได้รับความยุติธรรม และการปฏิบัติราชการรวมทั้งการบริหารองค์กรต่าง ๆ จะได้มีบรรทัดฐานที่ถูกต้องแท้จริง ถ้าทำได้ การบริหารกิจการของบ้านเมือง ก็จะดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นธรรม ซึ่งนำมาซึ่งความผาสุกมั่นคงในชีวิตของทุกคนสืบไป..."

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายประสิทธิ์ศักดิ์ มีลาภ ประธานศาลปกครองสูงสุด นำตุลาการศาลปกครองสูงสุด และตุลาการศาลปกครองชั้นต้น เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า

"...ตำแหน่งของท่าน บ่งบอกหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศชาติและประชาชน ในการทำหน้าที่ดังกล่าวนั้น นอกจากจะต้องอาศัยความรู้ความฉลาด ทั้งในหลักวิชาและหลักเหตุผลแล้ว ท่านยังต้องมีพื้นฐานจิตใจที่สุจริตเป็นธรรมด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านจะต้องเสริมสร้างความคิดจิตใจ ให้สะอาด เข้มแข็งอยู่เสมอ อันจะช่วยให้ฝักใฝ่แต่ในการที่จะปฏิบัติดีเพื่อให้บังเกิดความก้าวหน้าและประโยชน์อันยั่งยืน..."

อีกหนึ่งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยเรื่องการประดับพระบรมฉายาลักษณ์ในห้องพิจารณาคดีของศาลปกครอง เมื่อครั้งเปลี่ยนรัชกาล โดยได้มีรับสั่งผ่านผู้แทนพระองค์ว่าให้ประดับพระบรมฉายาลักษณ์ทั้ง ๒ รัชกาล เนื่องจากรัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นพระราชบิดา สำหรับพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์ทรงเลือกฉลองพระองค์ทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ และทรงเห็นชอบกับรูปแบบกรอบพระบรมฉายาลักษณ์ที่สำนักงานศาลปกครองเสนอ โดยให้ประดับกรอบทั้ง ๒ กรอบคู่กัน ให้กรอบของพระองค์ต่ำกว่าพระราชบิดา ๒.๕ นิ้ว และในโอกาสเดียวกันนี้กรมราชเลขานุการในพระองค์ได้แจ้งให้ศาลยุติธรรม และศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาปรับเปลี่ยนพระบรมฉายาลักษณ์ในห้องพิจารณาคดีตามรูปแบบที่ได้มีพระบรมราชวินิจฉัยนี้ด้วย

นอกจากนี้ศาลปกครองยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณและพระกรุณาจากพระบรมวงศานุวงศ์ในโอกาสต่าง ๆ อีก อาทิ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๗ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปโรงแรมอัศวิน แกรนด์ คอนเวนชั่น เขตหลักสี่ ในการพระราชทานประกาศนียบัตรและเข็มวิทยฐานะแก่ผู้สำเร็จการศึกษาอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูงในกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง (บสป.) รุ่นที่ ๑ โดยมีผู้บริหารศาลปกครองและผู้บริหารสำนักงานศาลปกครอง เฝ้าฯ รับเสด็จ

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๐ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา (ขณะดำรงพระอิสริยยศพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา) เสด็จพระราชดำเนินทรงร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานหลักสูตรอัยการผู้ช่วย รุ่นที่ ๓๙ ณ ที่ทำการศาลปกครอง อาคารเอ็มไพร์ทาวเวอร์ ถนนสาทรใต้

เมื่อวันอังคารที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๕ ท่านผู้หญิงสิริกิติยา เจนเซน ได้ให้เกียรติเล่าประสบการณ์การทำงานด้านประวัติศาสตร์ เรื่อง "ความสำคัญของการจัดเก็บเอกสาร...เพื่อการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์" ณ ห้องสัมมนา ๑ ชั้น ๑๑ อาคารศาลปกครอง ถนนแจ้งวัฒนะ จากนั้นได้เยี่ยมชมห้องพิจารณาคดีและระบบ e-Court หอสมุดกฎหมายมหาชน และพิพิธภัณฑ์ศาลปกครอง

เรื่องเล่าศาลปกครอง

ย้อนทวน กระแสธาร กาลเวลา

พ.ศ. ๒๔๑๗

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน หรือเคาน์ซิลออฟสเตด ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่ศาลปกครองในเวลาต่อมา

พ.ศ. ๒๔๗๖

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา พุทธศักราช ๒๔๗๖ กำหนดให้คณะกรรมการกฤษฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองตามที่จะได้มีกฎหมายให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการกฤษฎีกา

พ.ศ. ๒๔๙๒

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติเรื่องราวร้องทุกข์ พุทธศักราช ๒๔๙๒ และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานของคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ พุทธศักราช ๒๔๙๒ ให้มีคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ขึ้น และมีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือเทศบาล ปฏิบัติการนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือละเลยต่อหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร หรือใช้ดุลยพินิจเกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่สุจริต

พ.ศ. ๒๕๑๗

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ ได้มีบทบัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นได้ แต่ก็มิได้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นแต่อย่างใด

“มาตรา ๒๑๒ ศาลปกครองและศาลในสาขาแรงงาน สาขาภาษี หรือสาขาสังคม จะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของศาลตลอดจนวิธีพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น”

พ.ศ. ๒๕๒๒

มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยรวมกรรมการร่างกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๔๗๖ และกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ ตามพระราชบัญญัติเรื่องราวร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๔๙๒ เข้าด้วยกัน และตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ จัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ควบคู่กับคณะกรรมการร่างกฎหมาย เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทในคดีปกครอง โดยใช้ “ระบบร้องทุกข์”

พ.ศ. ๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้น ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐด้วยกัน

พระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
พ.ศ. ๒๕๔๒

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

เป็นปีที่

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราโชวาท

โปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศ

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและ

วิธีพิจารณาคดีปกครอง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ

และยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง

และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒"

มาตรา ๒

พ.ศ. ๒๕๔๒

วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกาศใช้เป็นกฎหมาย จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรมครั้งสำคัญของไทยจากระบบศาลเดี่ยว เป็นระบบศาลคู่

พ.ศ. ๒๕๔๓

คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ได้เสนอรายชื่อผู้ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๒๓ คน ต่อนายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีได้เสนอต่อวุฒิสภา และได้เห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน ๑๗ คน

พ.ศ. ๒๕๔๓

ที่ประชุมใหญ่ในตุลาการศาลปกครองสูงสุด ได้คัดเลือกผู้มีคุณสมบัติ และมีความเหมาะสมจากผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือก จำนวน ๖๘๓ คน เสนอนายกรัฐมนตรี ให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครองชั้นต้น จำนวน ๘๗ คน

พ.ศ. ๒๕๔๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔
ศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองกลาง
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารเอ็มไพร์ทาวเวอร์

พ.ศ. ๒๕๔๔

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๔
ศาลปกครองเชียงใหม่ และ
สำนักงานศาลปกครองเชียงใหม่
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารผาแดงอินดัสทรี

พ.ศ. ๒๕๔๔

วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๔
ศาลปกครองสงขลา และ
สำนักงานศาลปกครองสงขลา
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารอเนกประสงค์มูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

พ.ศ. ๒๕๔๔

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๔
ศาลปกครองนครราชสีมา และ
สำนักงานศาลปกครองนครราชสีมา
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารราชสีมาเซ็นเตอร์

พ.ศ. ๒๕๔๕

วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๕
ศาลปกครองขอนแก่น และ
สำนักงานศาลปกครองขอนแก่น
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารขอนแก่น บิสเนสเซ็นเตอร์

พ.ศ. ๒๕๔๕

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕
ศาลปกครองพิษณุโลก และ
สำนักงานศาลปกครองพิษณุโลก
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารวัลลพ

พ.ศ. ๒๕๔๖

วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖
ศาลปกครองระยอง และ
สำนักงานศาลปกครองระยอง
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
ศาลากลางจังหวัดระยอง (หลังเก่า)

พ.ศ. ๒๕๔๖

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๖
ศาลปกครองนครศรีธรรมราช และ
สำนักงานศาลปกครองนครศรีธรรมราช
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารทวินโลตัส พลาซ่า

พ.ศ. ๒๕๕๒

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒
พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
ขณะดำรงพระราชอิสริยยศ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามกุฎราชกุมาร
ได้เสด็จพระราชดำเนินแทนพระบาทสมเด็จ
พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์
และเปิดอาคารที่ทำการ
ศาลปกครอง ถนนแจ้งวัฒนะ

พ.ศ. ๒๕๕๓

วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๓
ศาลปกครองอุดรธานี และ
สำนักงานศาลปกครองอุดรธานี
เปิดทำการ ณ ที่ทำการชั่วคราว
อาคารอุดร บิสซิเนท เซ็นเตอร์

พ.ศ. ๒๕๕๔

วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๔
ศาลปกครองอุบลราชธานี และ
สำนักงานศาลปกครองอุบลราชธานี
เปิดทำการ

พ.ศ. ๒๕๕๘

วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๘
ศาลปกครองเพชรบุรี และ
สำนักงานศาลปกครองเพชรบุรี
เปิดทำการ

พ.ศ. ๒๕๕๙

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๙
ศาลปกครองนครสวรรค์ และ
สำนักงานศาลปกครองนครสวรรค์
เปิดทำการ

พ.ศ. ๒๕๖๑

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑
ศาลปกครองสุพรรณบุรี และ
สำนักงานศาลปกครองสุพรรณบุรี
เปิดทำการ

พ.ศ. ๒๕๖๑

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑
ศาลปกครองภูเก็ต และ
สำนักงานศาลปกครองภูเก็ต
เปิดทำการ

พ.ศ. ๒๕๖๒

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒
ศาลปกครองยะลา และ
สำนักงานศาลปกครองยะลา
เปิดทำการ

ยี่สิบห้าปี-ศาลปกครอง

๑. ปฐมบท-พุทธศักราช ๒๔๑๗

ย้อนทวน กระแสธาร กาลเวลา
การจัดตั้ง เคาน์ซิลออฟสเตต ประเทศไทย
สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ เมื่อเริ่มต้น
โดยระดมผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ
กับหน้าที่พิจารณาข้อพิพาท
ใช้อำนาจตุลาการเพื่อบ้านเมือง
พระพุทธเจ้าหลวง ปิยราช
ทรงตั้งองค์กร ทางกฎหมาย ในรูปสภา
ปกป้องสยาม ท่ามยุคล่าอาณานิคม
พระมหาปรีชาญาณ-สยามินทร์
เนิ่นนานกว่าหนึ่งศตวรรษสมัย
เกิดขึ้นได้ - ด้วยมหาปรีชาญาณ
คือเหตุผลของระบบบริหาร
วางรากฐานเพื่อผดุงความรุ่งเรือง
ระหว่างรัฐกับราษฎร์ ในทุกเรื่อง
เริ่มต้น แล้วต่อเนื่อง แต่นั้นมา
กลางวงล้อมมหาอำนาจฉกาจกล้า
เพื่อรักษาสถานภาพ ของแผ่นดิน
เพื่อชาติไม่ต้องล่มสลายสิ้น
เราจึงมีที่ทำกิน สืบกันมา

๒. ความต่อเนื่องยาวนาน พุทธศักราช ๒๔๑๗

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
มีการตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกา
ตั้งคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์
ข้อพิพาททางปกครองที่พ้องพาน
สองห้าหนึ่งเจ็ด - เริ่มต้นอีกหนหนึ่ง
เมื่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับนี้
ร้อยปีที่จัดตั้ง - เคาน์ซิลออฟสเตต
ประเด็นเรื่อง ความเชี่ยวชาญ ความช่ำชอง
กาลเวลาที่รอคอย ผ่านร้อยปี
ตุลาการศาลสูง ต้นสายธาร
อำนาจของคณะราษฎร์ก็ช่วงกล้า
เป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายให้รัฐบาล
สะท้อนยุคของสิทธิขั้นพื้นฐาน
คณะกรรมการมีอำนาจตัดสินคดี
เป็นจุดซึ่งเปลี่ยนใน นิติวิถี
กำหนดให้ประเทศมีศาลปกครอง
กฤษฎีกามีข้อสังเกตที่เกี่ยวข้อง
ทั้งของ เจ้าหน้าที่ ทั้งตุลาการ
สองห้าสี่สาม จึงได้มี การตั้งศาล
ได้เข้าถวายสัตย์ปฏิญาณ ต่อภูมี

๓. ๙ มีนาคม ๒๕๔๔ ถึงวันนี้

ความพร้อมคือฤกษ์ดีอันอุดม
ศาลปกครองเปิดทำการในวันนี้
ใช้กฎหมายปกครองเป็นคัมภีร์
ด้วยนิติวิธีรายมาตรา
ภายใต้พระปรมาภิไธยเสถียรสถิต
บ้านเมืองเกิดวิกฤติกล้า ณ คราใด
ดุลพินิจ - วินิจฉัย ที่ถูกต้อง
อคติสี่ประการนั้นสำคัญ
คือพระราชกระแสน้อมใส่เกล้า
ทุกถ้อยที่ถวายสัตย์ปฏิญาณ
ยี่สิบห้าปีผ่าน - ศาลปกครอง
เพื่อรักษานิติรัฐให้เรืองไร
อัญเชิญพรชัยพระไตรรัตน์
ให้ศาลปกครอง ธำรงยุติธรรมา
เก้ามีนาคม มงคลศรี
ทำหน้าที่ เพื่อบ้านเมือง ตลอดมา
ทุกอรรถคดี ทุกคำพิพากษา
ถือเป็นกฎกติกากำกับใจ
ดำรง สุจริต นิรันดร์สมัย
ก็มีส่วน คลี่คลายให้ ณ คราวนั้น
ตุลาการศาลปกครองต้องยึดมั่น
ต้องละมันเมื่อมาเป็นตุลาการ
เป็นมงคลครั้งเข้าเฝ้า ก่อนเปิดศาล
คือความจำที่ต้องจาร ติดหัวใจ
แผ่นดินต้องมีศาล ชั่วกาลสมัย
และคงอยู่ตลอดไป ในกาลเวลา
โปรดประทานสิริสวัสดิรักษา
ในศรัทธาของแผ่นดิน นิรันดร...

ประพันธ์โดย
อดุล จันทรศักดิ์
อดีตอธิบดีศาลปกครองอุดรธานี
ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑

รายนามประธานศาลปกครองสูงสุด

ศ.ดร.อักขราทร จุฬารัตน
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๕๓

ดร.หัสวุฒิ วิฑิตวิริยกุล
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๘

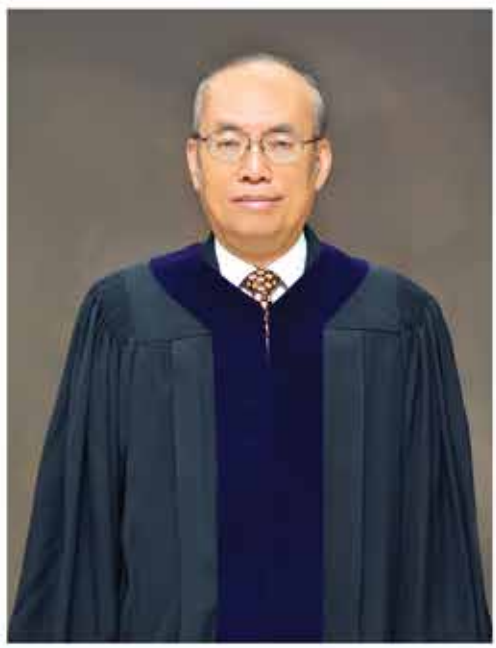

นายปิยะ ปะตังทา
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔

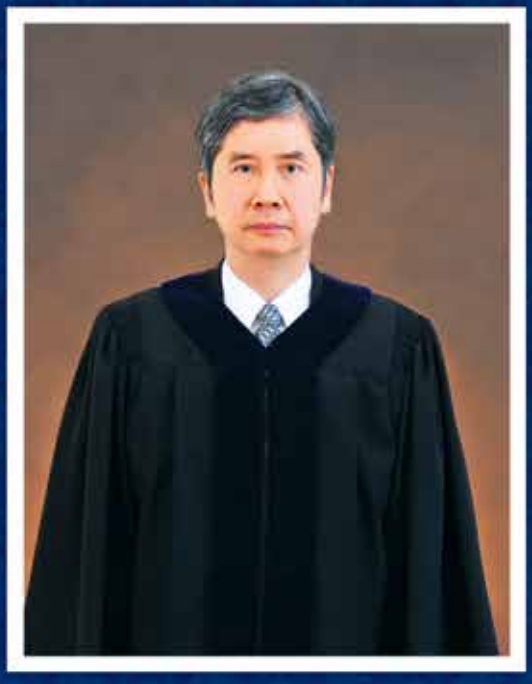

ศ.(พิเศษ) ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

ศ.(พิเศษ) ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

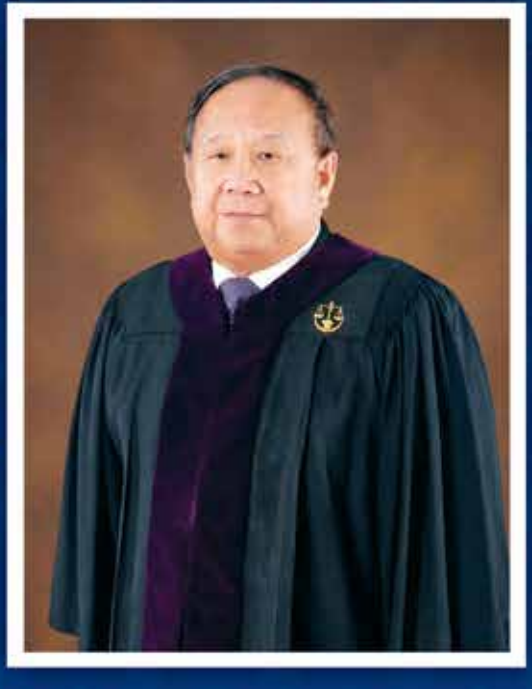

นายประสิทธิ์ศักดิ์ มีลาภ
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๖๗ - ปัจจุบัน

อาคารที่ทำการศาลปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

อาคารศาลปกครองสูงสุด
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ อาคาร C

อาคารศาลปกครองกลาง

อาคารศาลปกครองเชียงใหม่

อาคารศาลปกครองสงขลา

อาคารศาลปกครองนครราชสีมา

อาคารศาลปกครองขอนแก่น

อาคารศาลปกครองพิษณุโลก

อาคารศาลปกครองระยอง

อาคารศาลปกครองนครศรีธรรมราช

อาคารศาลปกครองอุดรธานี

อาคารศาลปกครองอุบลราชธานี

อาคารศาลปกครองเพชรบุรี

อาคารศาลปกครองนครสวรรค์

อาคารศาลปกครองสุพรรณบุรี

อาคารศาลปกครองภูเก็ต

อาคารศาลปกครองยะลา

อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๙๗

พิจารณาพิพากษาคดีปกครอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙

๑. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดฯ

๒. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

๓. คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๔. คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

๕. คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาล เพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

๖. คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

๒๕ ปี ศาลปกครอง
๒๕ ปี แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง

๒๕ ปี แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง

ตลอด ๒๕ ปี นับตั้งแต่มีการก่อตั้งศาลปกครอง ศาลปกครองได้มีบทบาทสำคัญในการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับประชาชน ในด้านหนึ่ง เพื่อให้การจัดทำบริการสาธารณะของรัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุผล และในอีกด้านหนึ่ง ก็เพื่อให้การคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ดังปรากฏในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง ๒๕ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑ การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญามีเหตุผล อารมณ์ และความรู้สึก มนุษย์จึงต่างจากสัตว์และสิ่งของ โดยสิ่งที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์และสิ่งของก็คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ รวมทั้งในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นหลักการพื้นฐานที่กำหนดให้รัฐและทุกคนต้องให้ความเคารพ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การปฏิบัติต่อมนุษย์เยี่ยงวัตถุ ย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งศาลปกครองได้นำหลักการเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาวินิจฉัยคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ ดังเช่นคดีต่อไปนี้

คดีป้ายโฆษณาปิดหน้าต่างรถไฟ

เมื่อรัฐในฐานะผู้ดำเนินกิจการรถไฟต้องการหารายได้เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินกิจการรถไฟ จึงทำสัญญากับบริษัทเอกชนให้สามารถปิดป้ายโฆษณาบนหน้าต่างรถไฟได้ แต่การปิดป้ายโฆษณาบนหน้าต่างรถไฟเช่นนั้นย่อมทำให้ผู้โดยสารไม่อาจมองเห็น หรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกรถไฟได้ ผู้โดยสารรถไฟจึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลศาลปกครองได้วินิจฉัยคดีนี้ด้วยการตีความในเรื่องการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐที่นอกจากจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือตามสัญญาเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะอย่างเพียงพอและปลอดภัยแล้ว รัฐยังต้องคำนึงถึง “สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของผู้ใช้บริการด้วย กล่าวคือ **เครื่องมือที่รัฐนำมาใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะนั้นจะต้องใช้การได้ดีและสามารถอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ประชาชนได้ตามสมควร**

ในส่วนของการให้บริการรถโดยสารสาธารณะ หน้าต่างรถโดยสารมิได้มีไว้เพียงเพื่อให้แสงสว่างจากภายนอกรถเข้าไปภายในรถได้เท่านั้น แต่ยังมีไว้เพื่อให้ผู้โดยสารสามารถมองเห็นสรรพสิ่งที่อยู่ภายนอกรถเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินในระหว่างที่อยู่ในรถ และระแวดระวังภยันตรายที่อาจจะมีจากภายนอกรถอีกด้วย รถโดยสารที่ไม่มีหน้าต่างจึงไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นรถโดยสาร แต่เป็นรถขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ และต้องถือว่า **ผู้ให้บริการรถโดยสารสาธารณะที่ไม่มีหน้าต่างปฏิบัติต่อผู้โดยสารเยี่ยงวัตถุ ซึ่งเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้โดยสาร** ผู้ให้บริการรถโดยสารสาธารณะจึงมีหน้าที่ที่จะต้องจัดให้รถโดยสารมีหน้าต่างและดูแลรักษาหน้าต่างรถโดยสารทุกคันให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้การได้สมวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีหน้าต่าง

ด้วยเหตุนี้ ในคดีป้ายโฆษณาปิดหน้าต่างรถไฟ ศาลปกครองจึงวินิจฉัยว่า การที่การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ยินยอมให้มีการติดป้ายโฆษณาบนหน้าต่างรถไฟจนผู้โดยสารไม่สามารถมองเห็นทัศนียภาพภายนอกได้ เป็นการใช้หน้าต่างรถโดยสารแสวงหารายได้จนทำให้ผู้โดยสารไม่อาจใช้ประโยชน์จากหน้าต่างรถโดยสารตามวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีหน้าต่างได้ตามที่ควรจะเป็น จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ในการจัดทำกิจการรับขนส่ง

ผู้โดยสาร สินค้า พัสดุภัณฑ์ และของอื่น ๆ ซึ่งเป็นการบริการสาธารณะตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๒๓๑/๒๕๕๐)**

จากผลของคำวินิจฉัยดังกล่าว รฟท. จึงต้องดำเนินการขูดลอกแผ่นป้ายโฆษณาออกจากบริเวณกระจกหน้าต่างตู้รถโดยสารและทำความสะอาดกระจกหน้าต่างตู้รถโดยสารรถไฟทุกคัน ทำให้ผู้โดยสารสามารถมองเห็นทิวทัศน์สองข้างของทางรถไฟได้ชัดเจนผ่านกระจกหน้าต่างที่ใสสะอาดปราศจากป้ายโฆษณาปิดทับ ผู้โดยสารจึงไม่ต้องถูกปฏิบัติเยี่ยงวัตถุอีกต่อไป

คดีใบ สด. ๔๓

ในการเกณฑ์ทหารที่ผ่านมากระทรวงกลาโหม**ได้ระบุข้อความในเอกสารการตรวจเลือกทหารกองเกิน (สด. ๔๓) ของบุคคลข้ามเพศว่าเป็น “โรคจิตถาวร”** ซึ่งการระบุข้อความดังกล่าวเป็นการนำความหลากหลายทางเพศหรือบุคลิกภาพและลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลมาตีตราว่าเป็น “โรคจิต” อันเป็นการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของบุคคลข้ามเพศอย่างร้ายแรง เนื่องจากเป็นการสื่อความหมายว่าบุคคลเหล่านั้นมีความผิดปกติทางจิตหรือเป็นผู้ป่วย ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงทางการแพทย์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ถอดเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดออกจากบัญชีโรคทางจิตเวชแล้ว นอกจากนี้ การระบุข้อความดังกล่าวในเอกสารของทางราชการซึ่งเป็นเอกสารสำคัญที่ต้องเก็บไว้ตลอดชีวิต ถ้อยคำดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและโอกาส ทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน หรือการทำธุรกรรมอื่น ๆ ในอนาคต สร้างความอับอาย ความเครียด และความทุกข์ใจอย่างมากให้กับบุคคลข้ามเพศและครอบครัว และเป็นการลิดรอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยรัฐ อันเป็นการตอกย้ำให้สังคมมองว่าคนข้ามเพศคือคนที่มีปัญหาทางจิต ซึ่งยิ่งทำให้การยอมรับในสังคมยากขึ้นไปอีก

โดยศาลปกครองได้เข้ามามีบทบาทในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลข้ามเพศไว้ว่า แม้บุคคลดังกล่าวจะมีภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด แต่ก็มิได้มีความสัมพันธ์กับอาการป่วยทางจิตตามความหมายทางวิชาการ บุคคลข้ามเพศจึงหาได้เป็นโรคจิตถาวรแต่อย่างใด **การระบุข้อความดังกล่าวเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลข้ามเพศ** เป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ ๑๕๔๐/๒๕๕๔)**

ปัจจุบันกระทรวงกลาโหมได้ดำเนินการแก้ไขกฎกระทรวงเพื่อเปลี่ยนถ้อยคำที่ใช้ในการจำแนกบุคคลข้ามเพศให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเปลี่ยนจาก “โรคจิตถาวร” เป็น **“ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด”** (Gender identity disorder) แทน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและหลักการสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

คดีชุดครุยบัณฑิต

โดยที่ระเบียบการปฏิบัติในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยในอดีตที่ผ่านมาจะมีการกำหนดให้**บัณฑิตต้องสวมชุดครุยวิทยฐานะเฉพาะบัณฑิต “ชาย” และ “หญิง”** โดยไม่ได้มีข้อกำหนดสำหรับบัณฑิตที่มี

ความหลากหลายทางเพศ อันเป็นการปฏิเสธการมีอยู่และอัตลักษณ์ที่แท้จริงของบุคคล และเป็นการบังคับให้บุคคลต้องแสดงออกในสิ่งที่ตรงข้ามกับบุคลิกภาพและลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล ทำให้บัณฑิตรู้สึกถูกทำให้อับอายและถูกลดทอนคุณค่าในช่วงเวลาที่ควรจะเป็นการฉลองความสำเร็จสูงสุดทางการศึกษา การปฏิบัติต่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัยในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการตอกย้ำบรรทัดฐานทางเพศเดิม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน การบังคับให้แต่งกายตามเพศกำเนิดจึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด ซึ่งศาลปกครองก็ได้เข้ามามีบทบาทในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลดังกล่าว โดยมีคำวินิจฉัยว่า การแต่งกายของนักศึกษาเป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์หรือตัวตนผ่านการแต่งกาย ไม่ว่านักศึกษาคนนั้นจะมีวิถีทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศรูปแบบใดย่อมจะต้องได้รับความคุ้มครองมิให้มีการเลือกปฏิบัติจากเหตุวิถีทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศ โดยหากเป็นการแต่งกายในลักษณะที่เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกต้องตามแบบที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของมหาวิทยาลัยแล้ว **นักศึกษาก็มีสิทธิที่จะแต่งกายด้วยชุดครุยวิทยฐานะเพื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรตามเพศสภาพของตนได้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๐/๒๕๖๘)**

๒ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้พิการ

“ความพิการ” เป็นการบ่งบอกถึงความบกพร่องทางร่างกายที่ทำให้บุคคลนั้นมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงในการเข้าใช้บริการสาธารณะต่าง ๆ ของรัฐก็ย่อมมีข้อจำกัดอยู่เสมอ **รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือบุคคลที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้สามารถดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานได้อย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน** กล่าวคือ รัฐต้องกำหนดมาตรการหรือดำเนินการเพื่อคุ้มครอง ขจัดอุปสรรค หรือส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้พิการมีสิทธิเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นบริการสาธารณะของรัฐได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป แม้การดำเนินการเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็เป็นสิ่งที่รัฐพึงกระทำ ดังจะเห็นได้จากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง ดังนี้

คดีลิฟต์สำหรับผู้พิการ

สถานีรถไฟฟ้ามีความสูงเทียบเท่าอาคารหลายชั้น แต่ในช่วงแรกของการเปิดให้บริการกลับ**มีเพียงบันไดขึ้นไปยังสถานีรถไฟฟ้าได้เท่านั้น โดยที่รัฐไม่จัดให้มีลิฟต์สำหรับผู้พิการ** ทำให้ผู้พิการที่ใช้รถเข็นหรือผู้ที่เคลื่อนไหวไม่สะดวกไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้บริการรถไฟฟ้าได้ จึงเป็นการลิดรอนสิทธิในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ เป็นการจำกัดโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียม การขาดแคลนลิฟต์บนรถไฟฟ้าคือการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ และเป็นการสร้างกำแพงที่มองไม่เห็น ซึ่งกีดกันผู้พิการไม่ให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติและเท่าเทียมกับคนอื่นในสังคม โดยศาลปกครอง

ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้พิการในการใช้บริการรถไฟฟ้าไว้ในหลายกรณี ทั้งกรณีที่พิพากษาให้รัฐจัดให้มีลิฟต์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สถานีขนส่งรถไฟฟ้าให้ครบทุกสถานี รวมทั้งจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกบนรถไฟฟ้าให้กับคนพิการ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๖๕๐/๒๕๕๗)** และกรณีที่พิพากษาให้รัฐชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้พิการที่ได้รับความเสียหายจากการขาดประโยชน์ในการใช้บริการรถไฟฟ้าเนื่องจากไม่มีลิฟต์สำหรับผู้พิการ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อร. ๑๐๑/๒๕๖๔)**

คดีแผนที่สำหรับผู้พิการทางการมองเห็น

การเดินทางในชีวิตประจำวันของผู้พิการทางการมองเห็นนับว่ามีความยากลำบากกว่าคนทั่วไปอยู่แล้ว แต่ปรากฏว่า**รัฐกลับไม่ได้จัดให้มีแผนที่การเดินทางสำหรับผู้พิการทางการมองเห็นบนสถานีรถไฟฟ้า ทำให้ผู้ที่พิการทางด้านสายตาไม่สามารถวางแผนการเดินทางด้วยตนเองได้** ดังนั้น การขาดแผนที่การเดินทางสำหรับผู้พิการทางการมองเห็นจึงไม่เป็นเพียงแค่ความไม่สะดวก แต่คือการจำกัดสิทธิในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียม และเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยในระบบขนส่งสาธารณะที่ควรจะเป็นของทุกคน โดยศาลปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้พิการทางการมองเห็น โดยได้มีคำพิพากษาให้รัฐจัดให้มีแผนที่การเดินทางสำหรับผู้พิการทางการมองเห็นที่สถานีขนส่งรถไฟฟ้าสายสีม่วงทั้ง ๑๖ สถานี **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๓๐๙/๒๕๖๘)**

๓ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนคือทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุด ดังนั้น เด็กและเยาวชนจึงควรที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทุกมิติโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิเด็ก ๔ ด้านที่สำคัญตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อันได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิในการมีส่วนร่วม สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง และสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา รัฐจึงมีหน้าที่คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน โดยศาลปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน ดังเช่นคดีต่อไปนี้

คดีทรงผมนักเรียน

กฎระเบียบในเรื่องทรงผมนักเรียน ที่กำหนดว่านักเรียนชายที่ตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวดไว้เครา และนักเรียนหญิงที่ตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ **ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน** ซึ่งกฎดังกล่าวเป็นกฎที่ใช้มาเป็นระยะเวลากว่า ๔๕ ปี

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยที่สำคัญอันเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กว่า กฎระเบียบดังกล่าวมิได้คำนึงถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความหลากหลายของอัตลักษณ์ทางเพศของแต่ละบุคคล และพัฒนาการของบุคลิกภาพของเด็กในแต่ละช่วงวัย เป็นกฎที่ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายคุ้มครองเด็ก จึงถือว่ากฎระเบียบในเรื่องทรงผมนักเรียนดังกล่าว**เป็นการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ** ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และสมควรที่จะถูกเพิกถอน **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟร. ๑/๒๕๖๘)**

คดี O-NET

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้มีการนำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) มาเป็นเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนักเรียนมีโอกาสสอบ O-NET ได้เพียงครั้งเดียวต่อระดับการศึกษา ทำให้เกิดคำถามว่าข้อสอบเดียวสามารถวัดคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่ซับซ้อนของเด็กได้อย่างแท้จริงหรือไม่

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยสำคัญที่เป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กในอันที่จะได้รับการศึกษาไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการสอบ O-NET คือ **การวัดความรู้และสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนในปีสุดท้าย**ของระดับมัธยมศึกษาเท่านั้นเพื่อนำมาเปรียบเทียบและถ่วงค่า GPA และค่า GPAX เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้นสำหรับนักเรียนทุกคนที่ต้องการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในระบบ Admission ซึ่งหากให้นักเรียนคนหนึ่ง ๆ สามารถเข้าทดสอบ O-NET ได้หลายครั้งแล้ว วัตถุประสงค์ในการวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาของนักเรียนแต่ละคนย่อมไม่อาจเป็นไปได้อย่างแน่แท้ ดังนั้น **การนำคะแนน O-NET ครั้งแรกครั้งเดียวมาใช้ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในระบบ Admission จึงไม่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของเด็ก**ตามรัฐธรรมนูญและเป็นการใช้ดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๔๐๓/๒๕๕๖ ที่ อ. ๒๑๙/๒๕๕๗ และที่ อ. ๙๖๘/๒๕๕๘)**

๔ การคุ้มครองสถานะของบุคคล

“สิทธิในการถือสัญชาติ” หรือ “THE RIGHT TO A NATIONALITY” ปรากฏอยู่ในข้อ ๑๕ แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีขึ้นเพื่อรับรองสถานะของบุคคลและลดภาวะการไร้สัญชาติของบุคคล ซึ่งมีสาระสำคัญกำหนดไว้ว่า บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติ การถอนสัญชาติโดยพลการหรือการปฏิเสธที่จะเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลใดนั้นจะกระทำมิได้ ดังนั้น สิทธิในการถือสัญชาติจึงเป็นสิทธิมนุษยชน อันเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับและไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

ทั้งนี้ สถานการณ์จำนวนผู้ไร้สัญชาติกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศไทย ทั้งเด็กที่เกิดในไทยแต่ไม่มีสัญชาติ ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูง และคนไทยพลัดถิ่น เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมายาวนาน ซึ่งเกี่ยวพันกับปัญหาความมั่นคงภายในของรัฐ การพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่บุคคลดังกล่าวมีความยุ่งยากซับซ้อน จนมีการนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเป็นจำนวนมาก โดยหนึ่งในคดีที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลปกครองในการคุ้มครอง “สิทธิในการถือสัญชาติ” ของผู้ไร้สัญชาติ คือ

คดีแม่อาย

ในคดีนี้มีชาวบ้านจำนวน ๘๖๖ ราย ที่มีสถานะเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่อำเภอแม่อาย ได้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนอำเภอแม่อายเพื่อขอแก้ไขสัญชาติให้เป็นสัญชาติไทย และบางส่วนได้ยื่นคำร้องเพื่อขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร. ๑๔) โดยนายอำเภอแม่อายเห็นว่าชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวนั้น เดิมเคยมีสัญชาติไทยตามหลักสายโลหิตจากบิดามารดา แต่ได้ย้ายที่ทำกินไปถิ่นอื่นทำให้เอกสารสูญหาย นายอำเภอแม่อายจึงมีคำสั่งอนุมัติให้เพิ่มชื่อให้แก่กลุ่มบุคคลดังกล่าวในทะเบียนบ้าน แต่ต่อมาได้มีการร้องเรียนว่าการออกบัตรประจำตัวประชาชนและการแก้ไขสัญชาติมีการดำเนินการโดยไม่ถูกต้อง เมื่ออธิบดีกรมการปกครองตรวจสอบแล้วจึงสั่งการให้นายอำเภอแม่อายเพิกถอนคำสั่งแก้ไขสัญชาติและการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร. ๑๔) นายอำเภอแม่อายจึงออกประกาศเพิกถอนคำสั่งแก้ไขสัญชาติและการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร. ๑๔) โดยมิได้มีการแจ้งให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากประกาศเพิกถอนคำสั่งได้ทราบก่อนการออกประกาศ

เมื่อชนกลุ่มน้อยดังกล่าวถูกจำหน่ายรายการบุคคลออกจากฐานข้อมูลทางทะเบียน จึงถูกกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลอย่างถาวร ชนกลุ่มน้อยจึงถือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งที่ควรจะได้มีโอกาสรับทราบความเป็นมาของการดำเนินการดังกล่าว เพื่อที่จะใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านต่อนายอำเภอแม่อายเพื่อให้พิจารณาทบทวนหรือตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ เมื่อนายอำเภอแม่อายไม่ได้แจ้งให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากประกาศดังกล่าวได้ทราบ ศาลปกครองจึงได้มีคำวินิจฉัยที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของชาวบ้านชนกลุ่มน้อยในคดีแม่อาย โดยพิพากษา**เพิกถอนประกาศของอำเภอแม่อาย**ดังกล่าว และให้มีผลต่อผู้ถูกกระทบจากประกาศดังกล่าวทุกคน **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๑๗/๒๕๔๘)**

โดยทั่วไปแล้ว มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาย่อมอยากที่จะมีชีวิตและมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง หากเจ็บป่วยก็อยากที่จะได้รับการรักษาหรือได้รับบริการสาธารณสุขที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ในกรณีของผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือต้องทุกข์ทรมานกับอาการป่วยของตนเอง ผู้ป่วยก็ควรมีสิทธิที่จะเลือกว่าจะรับการรักษาพยาบาลจนถึงที่สุด หรือจะปฏิเสธการรักษาพยาบาล เช่น การช่วยให้คืนชีพ หรือการใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อยื้อชีวิตออกไปหรือเพื่อชะลอการตาย รวมทั้งการขอให้จบชีวิตของตนเอง ที่เรียกว่า การทำการุณยฆาต

แม้ในปัจจุบัน ประเทศไทยจะยังไม่มีกฎหมายรับรองให้ทำการุณยฆาต หมายความว่าผู้ที่ทำการุณยฆาตยังมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา แต่กรณีการปฏิเสธการรักษาพยาบาลปัจจุบันมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมาตรา ๑๒ กำหนดให้บุคคลมีสิทธิทำ**หนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วย**ได้ และต่อมาได้มี

การตรากฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาฯ ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในมุมของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ต้องดูแลรักษาผู้ป่วยจนถึงที่สุด ย่อมอาจรู้สึกว่าการดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการสาธารณสุข เนื่องจากเป็นการปล่อยให้ผู้ป่วยเสียชีวิตลงโดยงดเว้นไม่ให้การรักษาหรือการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์บางอย่างเพื่อยุติชีวิต อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ขัดต่อมโนสำนึกในความเป็นแพทย์ จนทำให้มีการนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง

คดีหนังสือปฏิเสธการรักษาพยาบาล

คดีนี้ศาลปกครองได้เข้ามามีส่วนในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ป่วยวาระสุดท้ายที่จะมีสิทธิเลือกวิธีการรักษาพยาบาลให้แก่ตนเอง รวมถึงทำความเข้าใจกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่อาจรู้สึกกังวลกับการดำเนินการตามวิธีการดังกล่าว โดยได้วินิจฉัยวางหลักการที่สำคัญไว้ว่า **การที่บุคคลใดเลือกที่จะมีชีวิตอยู่หรือเลือกที่จะไม่มีชีวิตนั้น ถือเป็นเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย** ส่วนการที่บุคคลใดแสดงเจตนาในการไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตของตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วย ซึ่งมีผลทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องเคารพการตัดสินใจดังกล่าวนั้น การดังกล่าวย่อมเรียกว่าสิทธิของบุคคลทั้งสิทธิดังกล่าวมิใช่สิทธิที่จะเลือกไม่มีชีวิตอยู่ แต่เป็น **สิทธิในการเลือกที่จะปฏิเสธการรักษาพยาบาลเพื่อที่จะได้ตายโดยธรรมชาติ**

ด้วยเหตุนี้ การทำหนังสือดังกล่าวจึงเป็นการแสดงสิทธิในชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญ โดยการยื่นความประสงค์ไว้ล่วงหน้าเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบความประสงค์ของตนว่าจะใช้สิทธิเช่นใด และ**ไม่ใช่การกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน** และ**ไม่ใช่การปล่อยให้ผู้ป่วยเสียชีวิตลงโดยงดเว้นไม่ให้การรักษา** หรือการใช้ยาและเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อยุติชีวิต แต่เป็นการรักษาอย่างประคับประคองเพื่อให้ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาตายอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อมิให้ยื้อความตายอย่างสิ้นหวัง หรือทำให้ผู้นั้นต้องทรมานจากการเจ็บป่วยอยู่ตลอดเวลา กฎกระทรวงที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาฯ จึงชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ. ๑๑/๒๕๕๘)**

๖ การรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

“สิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี” ถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนมีสิทธิที่จะได้ใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาด ถูกสุขอนามัย และยั่งยืน โดยหลักการนี้ปรากฏครั้งแรกภายใต้ปฏิญญากรุงสตอกโฮล์มว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ มีสาระสำคัญว่า *“มนุษย์มีสิทธิพื้นฐานในเสรีภาพ*

ความเท่าเทียมกัน และคุณภาพชีวิตที่ดีเพียงพอในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ” แต่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมิได้เป็นปัญหาที่ประชาชนจะสามารถแก้ไขหรือควบคุมดูแลได้เองเพียงลำพัง แต่เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้ามาดูแลจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากรัฐไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ก็อาจมีการนำคดีมาสู่ศาลปกครอง ดังเช่น

คดีฝุ่นมลพิษ PM ๒.๕

ปัญหาฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน หรือฝุ่น PM ๒.๕ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาหลายปี โดยจะเกิดมากในระหว่างเดือนธันวาคมจนถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี และนับวันจะยิ่งรุนแรงมากขึ้น มีต้นกำเนิดมาจากการเผาไหม้หลายรูปแบบ ทั้งจากยานพาหนะ การเผาในที่โล่ง และโรงงานอุตสาหกรรม โดยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ บริเวณภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเคยติดอันดับเมืองที่มีมลพิษ PM ๒.๕ สูงที่สุดในโลกหลายครั้ง และมีความพยายามจากหลายภาคส่วนที่จะขอให้มีการประกาศให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อให้ภาครัฐดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษอย่างจริงจัง แต่ภาครัฐยังไม่มีการดำเนินการ จนปัญหาฝุ่น PM ๒.๕ ส่งผลต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่บริเวณภาคเหนือ

ศาลปกครองได้เข้ามามีบทบาทในการรับรองคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน พร้อมกับการสร้างความรับผิดชอบของภาครัฐในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวให้แก่ประชาชน โดยได้มีคำวินิจฉัยในคดีนี้ว่า ค่าฝุ่น PM ๒.๕ ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๔ เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยอยู่ในระดับเริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพจนถึงมีผลกระทบต่อสุขภาพต่อเนื่องมาโดยตลอด จึงเป็นปัญหามลพิษซึ่งมีแนวโน้มที่จะร้ายแรงถึงขนาดเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในท้องที่อย่างมีนัยสำคัญ และมาตรการที่ดำเนินการอยู่นั้นยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาได้ จึงพิพากษาให้**คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติประกาศกำหนดพื้นที่ควบคุมมลพิษในจังหวัดภาคเหนือ เพื่อควบคุมและลดปัญหาฝุ่น PM ๒.๕ ในทุกปี (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อส. ๒๘/๒๕๖๘)**

โดยปัจจุบัน คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีประกาศลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๘ กำหนดให้ท้องที่เขตจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งจะมีผลทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินมาตรการทั้งในเชิงป้องกันและแก้ไขเพื่อควบคุมฝุ่นละออง PM ๒.๕ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในท้องที่ภาคเหนือได้อย่างแท้จริง

คดีมาบตาพุด

ตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมปิโตรเคมี รวมทั้งเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ก่อมลพิษสูง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน จนทำให้ประชาชนในพื้นที่เจ็บป่วยเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จึงได้มีการศึกษาปัญหามลพิษและผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตำบลมาบตาพุด แต่จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็ยังมิได้ดำเนินการประกาศให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ จนทำให้พื้นที่ตำบลมาบตาพุดในขณะนั้นกลายเป็นแหล่งมลพิษรุนแรงที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ

ศาลปกครองได้เข้ามามีบทบาทในการรับรองคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชนผ่านคดีมาบตาพุด โดยวินิจฉัยว่า มลพิษในพื้นที่มาบตาพุดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการสะสมมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ และกากของเสียอันตรายอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ประกอบกับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้น จึงสมควรที่จะประกาศให้ท้องที่เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดและพื้นที่ข้างเคียงที่ได้รับผลกระทบ เป็นเขตควบคุมมลพิษเพื่อดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษได้ ซึ่งจะมีผลทำให้สามารถจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษในระดับจังหวัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง **(คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๙๒๑/๒๕๖๐)**

อย่างไรก็ดี ก่อนที่ศาลปกครองสูงสุดจะมีคำพิพากษาในคดีนี้ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีประกาศลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒ กำหนดให้ท้องที่เขตตำบลมาบตาพุด ฯลฯ เป็นเขตควบคุมมลพิษแล้ว ส่งผลให้ภาครัฐต้องวางแผนฟื้นฟู ลด และขจัดมลพิษ ซึ่งจะมีหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่เข้มข้นขึ้น รวมทั้งอาจมีผลต่อการอนุญาตโครงการอื่น ๆ เพิ่มเติมในอนาคต

นอกจากศาลปกครองจะได้มีบทบาทในการรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีผ่านคำพิพากษาข้างต้นแล้ว ศาลปกครองยังได้มีบทบาทในการคุ้มครองประชาชนจากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของรัฐและเอกชนที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง ดังนี้

คดีก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์

โดยคดีนี้ ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาให้อธิบดีกรมชลประทานและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และการจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียให้ครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีเห็นชอบโครงการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อส. ๙/๒๕๖๗)**

คดีโครงการป้องกันการกัดเซาะชายหาดสมิหลา-ชลาทัศน์

โดยคดีนี้ ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ อย่างถูกต้องครบถ้วนเสียก่อนดำเนินโครงการ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อส. ๔๓/๒๕๖๘)**

๗ การคุ้มครองประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมในปัจจุบัน อาจนำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ก่อให้เกิดภาวะมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางน้ำ อากาศ เสียง ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ หลัก **“ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle)”** จึงเป็นหลักการสำคัญที่กำหนดให้ผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขมลพิษที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมของตน เพื่อป้องกันและปรับปรุงฟื้นฟูคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เสียไปให้กลับคืนมา โดยที่ผ่านมาศาลปกครองได้มีคำพิพากษาอันเป็นการคุ้มครองและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ในคดีที่สำคัญ เช่น

คดีฝุ่นละอองจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

ในอดีต โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง สร้างขึ้นเพื่อผลิตไฟฟ้าโดยใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เช่น มลพิษทางอากาศจากก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ปัญหาฝนกรด และมลพิษทางเสียง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชาวบ้านที่มีภูมิลำเนาโดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เช่น เจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง และโรคปอดอักเสบจากฝุ่นหิน รวมทั้งเกิดความเสียหายต่อสัตว์เลี้ยงและพืชผลทางการเกษตรด้วย

ศาลปกครองได้มีบทบาทในการคุ้มครองประชาชนในพื้นที่ผ่านคำพิพากษา โดยวินิจฉัยว่า การประกอบกิจการที่ก่อให้เกิดมลพิษคุกคามต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม อันเป็นการกระทบสิทธิในการดำรงชีพอย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ**สิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่มิได้ถูกจำกัดเฉพาะเพียงแต่การมีชีวิตอยู่เยี่ยงสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เท่านั้น แต่บุคคลย่อมมีสิทธิในการดำรงชีพอย่างปกติสุขด้วย** และสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองไว้ รวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่ต้องการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมุ่งคุ้มครองสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน ควบคุมมาตรฐานมลพิษจากแหล่งกำเนิด เยียวยาทางแพ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษที่เกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษ และลงโทษผู้กระทำผิด

เมื่อโรงไฟฟ้าแม่เมาะซึ่งใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงในการผลิต ถือเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงไฟฟ้าดังกล่าวจึงมีหน้าที่ในการควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด หากปล่อยให้มีการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษจนเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือรัฐ โดยไม่ปรากฏเหตุยกเว้นความรับผิดตามกฎหมาย

เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษดังกล่าวย่อมมีหน้าที่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าอันตรายหรือความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

เมื่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในฐานะเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ได้บำบัดหรือควบคุมมิให้โรงไฟฟ้าแม่เมาะปล่อยทิ้งอากาศเสียออกสู่บรรยากาศ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ มีอาการเจ็บป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจ โรคปอด และระคายเคืองตามเยื่อบุผิวหนัง จนต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ได้รับความทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจ ศาลปกครองจึงพิพากษาให้ กฟผ. ชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการเสื่อมสุขภาพและอนามัย และความสูญเสียทางด้านจิตใจให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗๓๐-๗๔๘/๒๕๕๗)**

ในปัจจุบัน กฟผ. ได้ทยอยปิดโรงไฟฟ้าเดิมที่หมดอายุ และเดินหน้าปรับเปลี่ยนสู่พลังงานสะอาด มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งขับเคลื่อนแม่เมาะให้เป็นเมืองน่าอยู่เชิงนิเวศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

คดีสารตะกั่วปนเปื้อนลำห้วยคลิตี้

ลำห้วยคลิตี้ ตั้งอยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ประสบปัญหาจากการที่บ่อกักเก็บตะกอนหางแร่ตะกั่วในการประกอบกิจการเหมืองและโรงแต่งแร่ตะกั่วของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง เกิดการพังทลาย และไหลลงสู่ลำห้วย ทำให้ตะกั่วปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและการใช้ชีวิตของราษฎรในชุมชนบ้านคลิตี้ล่าง แต่กรมควบคุมมลพิษไม่ดำเนินการเร่งรัดให้ผู้ก่อมลพิษดำเนินการเพื่อขจัดมลพิษและฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ทำให้เกิดการกระจายของสารตะกั่วในน้ำมากขึ้น จนสัตว์น้ำและสัตว์เลี้ยงตาย ชาวบ้านมีอาการป่วยและเสียชีวิต และมีการนำคดีไปฟ้องต่อศาลยุติธรรมและศาลปกครอง

ในส่วนของศาลยุติธรรมนั้น ศาลฎีกาแผนกคดีสิ่งแวดล้อมมีคำพิพากษาให้บริษัทผู้ก่อมลพิษจ่ายค่าเสียหายเพื่อฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ จำนวน ๒๐,๒๐๐,๐๐๐ บาท และชดใช้ค่าเสียหายแก่ชาวบ้านเป็นเงิน ๓๖,๐๕๐,๐๐๐ บาท

ในส่วนของศาลปกครอง ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาให้กรมควบคุมมลพิษกำหนดแผนงาน วิธีการ และดำเนินการฟื้นฟูตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ ดิน พืชผัก และสัตว์น้ำในลำห้วยคลิตี้ ให้ครอบคลุมทุกฤดูกาลอย่างน้อยฤดูกาลละ ๑ ครั้ง จนกว่าจะพบว่าค่าสารตะกั่วในน้ำ ดิน พืชผัก และสัตว์น้ำในลำห้วยคลิตี้ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน เป็นเวลาอย่างน้อย ๑ ปี และชดใช้ค่าเสียหายแก่ชาวบ้าน ๒๒ คน คนละ ๑๗๗,๑๙๙.๕๕ บาท **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗๔๓/๒๕๕๕)**

ปัจจุบัน แม้กรมควบคุมมลพิษจะดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ตามแผนครบถ้วนแล้ว แต่จากการสำรวจการปนเปื้อน พบว่า น้ำ สัตว์น้ำ และพืชยังคงมีการปนเปื้อนสารตะกั่วอยู่

คดีโคบอลต์-๖๐

กรณีการรั่วไหลของสารกัมมันตรังสีโคบอลต์-๖๐ ซึ่งสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติละเลยต่อหน้าที่ไม่ควบคุมให้มีการเก็บเครื่องโคบอลต์-๖๐ ไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม เป็นช่องทางให้คนร้ายลักไปขาย รวมทั้งไม่ควบคุมให้เครื่องดังกล่าวติดเครื่องหมายบริเวณรังสีให้ครบถ้วน โดยไม่มีข้อความว่า “อันตราย” และ “วัสดุกัมมันตรังสี” ทำให้ประชาชนไม่ทราบว่าเป็นวัตถุอันตราย เป็นเหตุให้กัมมันตรังสีแพร่กระจาย จนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต ศาลปกครองจึงมีคำพิพากษาให้สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๔๑๕/๒๕๕๐)**

๓ การแก้ไขปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญให้แก่ประชาชน

ปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของชุมชน เมือง และภาคอุตสาหกรรม คือ ปัญหาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับเหตุรำคาญ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข ได้ให้นิยามของ **“เหตุรำคาญ”** ไว้โดยสรุปได้ว่า หมายถึง เหตุหนึ่งเหตุใดอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ปัญหาเหตุรำคาญ เช่น ปัญหาเสียงดัง ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น ไอระเหยจากสารเคมี น้ำเสีย หรือกากขยะอุตสาหกรรม เป็นต้น โดยจากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยโดยกรมควบคุมมลพิษ พบว่า ปัญหาเหตุรำคาญจากมลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ได้รับการร้องเรียนมากที่สุด

ปัญหาเหตุรำคาญจากมลพิษสิ่งแวดล้อม สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ประชาชนเป็นอันมาก ทั้งยังเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ซึ่งการแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญถือเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องเข้ามาดูแลขจัดปัญหาเหตุรำคาญให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยศาลปกครองได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับเหตุรำคาญจากมลพิษสิ่งแวดล้อม ผ่านคำพิพากษาที่สำคัญดังต่อไปนี้

คดีบ่อฝังกลบขยะ

ศาลปกครองได้เข้ามาช่วยเหลือประชาชนจากปัญหาเหตุรำคาญจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกใบอนุญาตให้บริษัทเอกชนใช้ที่ดินเป็นสถานที่กำจัดมูลฝอยด้วยวิธีฝังกลบ แต่ที่ดินบริเวณดังกล่าวอยู่ในบริเวณที่ชุมชนอาศัยอยู่หนาแน่น ทำให้ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับบ่อฝังกลบขยะ ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหากลิ่นเหม็นและน้ำเสียจากขยะ โดยศาลปกครองได้วินิจฉัยว่า การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกใบอนุญาตให้เอกชนใช้ที่ดินเป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบ ทั้งที่กรมควบคุมมลพิษได้เคยให้ความเห็นว่าที่ดินแปลงดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ฝังกลบมูลฝอย ถือเป็นการอนุญาตโดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าการฝังกลบมูลฝอยในที่ดินดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย หรือคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือชุมชนในบริเวณนั้นหรือไม่ ซึ่งนอกจากเป็นการ

ใช้ดุลพินิจรับฟังข้อเท็จจริงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ยังถือได้ว่ามิได้ใช้อำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้เกิดเหตุรำคาญแก่ประชาชนผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง จึงพิพากษาเพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการกำจัดมูลฝอย และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขภายใต้คำแนะนำของกรมควบคุมมลพิษอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญได้อีก **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗๙/๒๕๔๗)**

คดีเสียงจากสนามบินสุวรรณภูมิ

การขึ้นลงของเครื่องบินทั้งกลางวันและกลางคืนย่อมทำให้เกิดเสียงดังอย่างมากเกือบตลอดเวลา อันเป็นมลพิษสิ่งแวดล้อมจากเหตุรำคาญทางเสียงต่อประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบสนามบิน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ แม้ศาลปกครองจะไม่อาจพิพากษาให้ระงับหรือจำกัดการขึ้นลงของเครื่องบินได้ เพราะจะกระทบกระเทือนต่อการบริการสาธารณะของรัฐ แต่ศาลปกครองมีอำนาจที่จะเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ประชาชน โดยกำหนดให้รัฐต้องจ่ายค่าชดเชยสำหรับการปรับปรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้างเพื่อลดระดับเสียงที่เกิดจากการประกอบกิจการสนามบินได้ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อส. ๑๙๗/๒๕๖๖)**

๙ การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้วยเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่มีการพัฒนาไปตามกาลเวลาอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การฟื้นฟูหรือเยียวยาได้ในภายหลัง หรือไม่อาจทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ รัฐจึงมีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันความเสียหายที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อที่จะคุ้มครองดูแลและบริหารทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้สามารถใช้ได้สืบไปในอนาคต โดยรัฐจะต้องรักษาความสมดุลระหว่างการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งศาลปกครองก็ได้มีส่วนร่วมในการสร้างสมดุลดังกล่าว โดยเห็นได้จากคำพิพากษาในหลายกรณี เช่น

คดีการทำประมงในฤดูปลาวางไข่

การออกประกาศห้ามใช้เครื่องมือบางชนิดทำการประมงในฤดูที่ปลาวางไข่ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำให้ชาวประมงมีรายได้น้อยลงเนื่องจากการจับสัตว์น้ำได้น้อยลง ซึ่งศาลปกครองได้วินิจฉัยว่าการใช้เครื่องมือดัดแปลงทำการประมง ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่เศรษฐกิจ เนื่องจากทำให้มีการจับพ่อพันธุ์แม่พันธุ์และตัวอ่อนสัตว์น้ำจำนวนมาก

การห้ามใช้เครื่องมือดัดแปลงจับสัตว์น้ำในช่วงฤดูที่ปลามีการวางไข่ และเลี้ยงตัวอ่อน เป็นระยะเวลา ๓ เดือนต่อปี แม้จะมีผลกระทบต่อชาวประมง แต่ก็ถือได้ว่าไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะดำเนินการให้บรรลุผลในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตลอดไปได้เท่ากับมาตรการดังกล่าวแล้ว ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวชาวประมงก็ยังสามารถทำการประมงนอกพื้นที่ที่กำหนดหรือใช้เครื่องมือดัดแปลงในช่วงเวลาอื่นนอกเหนือจากที่ประกาศห้ามไว้ได้ **เมื่อชั่งน้ำหนักแล้วผลประโยชน์ของส่วนรวมที่จะได้รับ สามารถลดมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจได้เป็นจำนวนมาก จึงเป็นประโยชน์แก่สาธารณะมากกว่าเมื่อเทียบกับความเสียหายที่ชาวประมงได้รับ** ทั้งยังมิได้เป็นการห้ามทำการประมงโดยสิ้นเชิงและตลอดไป ประกาศห้ามใช้เครื่องมือบางชนิดทำการประมงในฤดูที่ปลาวางไข่จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๕๑/๒๕๔๗)**

คดีการใช้อวนรุน

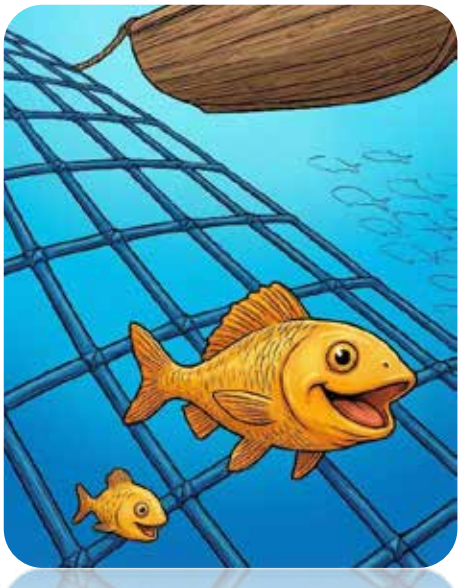

การออกประกาศห้ามใช้อวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงในพื้นที่บางแห่ง โดยอวนรุนเป็นเครื่องมือประมงที่มีประสิทธิภาพสูง ติดตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าเรือ และใช้กำลังเครื่องยนต์ในการผลักอวนให้รุนไปตามพื้นทะเลหรือพื้นน้ำ ทำให้จับสัตว์น้ำได้เกือบทุกชนิดที่ขวางหน้า อวนรุนมักใช้ตาอวนที่มีขนาดเล็กมาก (คล้ายอวนตาถี่หรืออวนมุ้ง) ทำให้สามารถจับสัตว์น้ำได้ทุกขนาด รวมถึงลูกปลา ลูกกุ้ง และสัตว์น้ำวัยอ่อน ทำให้วัฏจักรชีวิตของสัตว์น้ำถูกทำลาย ส่งผลให้ประชากรสัตว์น้ำซึ่งเป็นเศรษฐกิจหลักในระยะยาวลดลงอย่างรวดเร็วและยากต่อการฟื้นฟู การรุนอวนไปตามพื้นทะเลหรือพื้นน้ำอย่างต่อเนื่อง (คล้ายอวนลาก) ทำให้เกิดการกวาดและรบกวนตะกอนและเลน รวมถึงทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญ ซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ โดยศาลปกครองได้วินิจฉัยว่า เมื่อผลการวิจัยพบว่าการทำประมงด้วยอวนรุนก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ และกระทบต่อการทำประมงพื้นบ้าน การกำหนดพื้นที่ห้ามใช้อวนรุน ซึ่งเป็นมาตรการที่สามารถบรรลุผลในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและอาชีพประมงพื้นบ้าน แม้มาตรการดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพ **แต่เมื่อชั่งน้ำหนักผลกระทบและความเสียหายที่ได้รับกับประโยชน์สาธารณะที่ต้องเสียแล้ว ความเสียหายของผู้ทำประมงโดยใช้อวนรุนย่อมเบาบางกว่าความเสียหายของประโยชน์สาธารณะ** ประกอบกับยังไม่มีมาตรการอื่นใดสามารถดำเนินการให้บรรลุผลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการประกอบอาชีพได้เท่ากับที่มีการกำหนดเขตพื้นที่ใช้อวนรุนดังกล่าว การกำหนดพื้นที่ใช้อวนรุนจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๓๔๑/๒๕๔๙)**

คดีการทำประมงปลากะตัก

การห้ามทำการประมงปลากะตักโดยใช้แสงไฟล่อในพื้นที่ ๓-๕ ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง และกำหนดเขตปลอดการประมงปลากะตัก

แบบปั่นไฟ เพื่อป้องกันแสงไฟจากการประมงรบกวนลูกสัตว์อ่อนที่เจริญเติบโตบริเวณชายฝั่ง ตามแนวทางที่คณะกรรมการนโยบายประมงแห่งชาติกำหนด โดยศาลปกครองวินิจฉัยว่า เมื่อประกาศห้ามทำการประมงปลากะตักปั่นไฟได้ห้ามเฉพาะในเขตที่กำหนดเท่านั้น โดยที่ยังสามารถทำการประมงนอกเขตที่ห้ามได้ และหากประสงค์จะทำประมงในเขตที่ห้ามดังกล่าว ก็สามารถทำการประมงได้โดยปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมงหรือเครื่องมือการทำประมงที่ไม่ต้องห้ามตามที่กำหนด การห้ามดังกล่าวจึงมิได้มีผลเป็นการห้ามทำการประมงโดยสิ้นเชิง **การกำหนดดังกล่าวจึงไม่ถือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่เกินความจำเป็น** อันจะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗/๒๕๕๕)**

คดีพื้นที่ชุ่มน้ำพรุแม่รำพึง

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำพรุแม่รำพึง ตำบลแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ เป็นเหตุให้ผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเหล็กในพื้นที่อำเภอบางสะพานได้รับผลกระทบจากการที่ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามที่กฎหมายกำหนด โดยศาลปกครองวินิจฉัยว่า แม้การดำเนินการตามนโยบายการส่งเสริมและการสนับสนุนการผลิตเหล็กจะก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศไทยในภาพรวม แต่ต้องพิจารณาควบคู่กับสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย โดยกิจการประเภทอุตสาหกรรมเหล็กเป็นกิจการที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศซึ่งถูกกำหนดให้ต้องมีการจัดทำ EIA ซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ไม่ได้เป็นมาตรการในการจำกัดสิทธิหรือสร้างภาระในการประกอบกิจการอุตสาหกรรมเหล็กแต่อย่างใดในทางตรงกันข้าม นอกจากจะเป็นมาตรการในการอนุรักษ์และยับยั้งไม่ให้เกิดการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำที่พอสมควรแก่เหตุแล้ว ยังเป็นการกำหนดและวางแผนการดำเนินงานการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย ดังนั้น การขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำพรุแม่รำพึงให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ. ๙/๒๕๖๓)**

จากคำพิพากษาศาลปกครองดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ศาลปกครองได้มีการนำ **“หลักการป้องกันล่วงหน้า (Precautionary Principle)”** มาปรับใช้ในการวินิจฉัยคดีเพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ หรือ**กลุ่มชาติพันธุ์** คือ กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ทำให้สมาชิกกลุ่มมีวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และความเชื่อในแนวทางเดียวกัน อัตลักษณ์เหล่านี้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยกลุ่มชาติพันธุ์มีทั้งกลุ่มใหญ่ เช่น ชาวไทยเชื้อสายจีน และกลุ่มเล็ก เช่น ชาวมอญ ชาวม้ง หรือชาวกะเหรี่ยง โดยกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนหนึ่งยังมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นวิถีและปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ต่างกับสังคมใหญ่และอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าของประเทศ

ตาม**ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง** ที่สหประชาชาติได้ประกาศไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๐๗ มีสาระสำคัญระบุว่า “ชนเผ่าพื้นเมืองมีสิทธิในที่ดิน เขตแดน และทรัพยากร ซึ่งพวกเขา

ครอบครองและเป็นเจ้าของตามประเพณี หรือเคยใช้หรือเคยได้รับมาก่อน รัฐจักต้องให้การยอมรับและคุ้มครองในทางกฎหมาย” ประเทศไทยได้รับรองปฏิญญาสากลดังกล่าว และได้คุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ ความว่า “รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย” แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อมย่อมมีขึ้นตลอดเวลา การดำเนินกิจการของรัฐจึงอาจมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ดังจะเห็นได้จาก

คดีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงปกาเกอะญอ

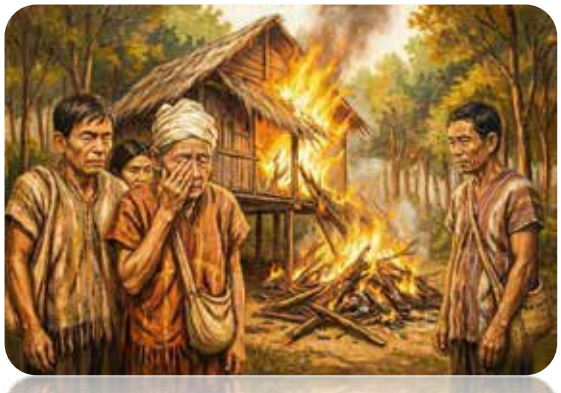

ภารกิจหน้าที่ประการหนึ่งของรัฐ คือ **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ** ซึ่งวิธีการหนึ่งในการอนุรักษ์ผืนป่าคือ การประกาศให้เป็นเขตป่าสงวน หรืออุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้มีกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนที่เคยอาศัยอยู่ในป่าดังกล่าวมาก่อนที่จะมีการประกาศ ได้รับผลกระทบจากการประกาศเป็นป่าอนุรักษ์หรืออุทยานแห่งชาติ เนื่องจากภาครัฐจะใช้ระเบียบกฎหมาย และนโยบายในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจารีตประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์

เหตุการณ์หนึ่งที่เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐและกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย คือ **การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน** เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งบริเวณดังกล่าวมี**กลุ่มชาติพันธุ์ชาวปกาเกอะญอ** อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่ามาก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ และดำรงวิถีชีวิตแบบชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นการทำไร่หมุนเวียน ในขณะที่ภาครัฐก็พยายามผลักดันคนออกจากป่าเพื่อรักษาป่าต้นน้ำ จนเกิดการบังคับรื้อถอนเผาบ้านเรือนชาวกะเหรี่ยงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ทำให้ชาวบ้านได้รับความเสียหายและนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง

ศาลปกครองได้วินิจฉัยโดยคำนึงถึง**สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์**ตามหลักสิทธิมนุษยชน **เจตนารมณ์ของกฎหมาย**อุทยานแห่งชาติ **การใช้อำนาจตามกฎหมาย**ของเจ้าหน้าที่ รวมถึง**หลักความได้สัดส่วน** ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการใช้ดุลพินิจเลือกมาตรการที่เหมาะสมที่สุดในการใช้อำนาจทางปกครองแล้วเห็นว่า การเข้ารื้อถอนเผาทำลายสิ่งปลูกสร้างและทรัพย์สินของชาวบ้านในบริเวณพื้นที่บ้านบางกลอยบนและบ้านใจแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงปกาเกอะญอในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ถือเป็นการกระทำที่เกินความจำเป็นไม่สมควรแก่เหตุ รวมถึงไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ตลอดจนไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ ที่ให้ยุติการจับกุมและให้ความคุ้มครองกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ข้อพิพาทเรื่องที่ทำกินในพื้นที่ดั้งเดิม ทำให้ชาวบ้านต้องสูญเสียปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต **ถือเป็นพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรงกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในการดำรงชีวิตและสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน**

ซึ่งที่สุดแล้ว ศาลปกครองในคดีนี้ได้มีคำพิพากษาให้รัฐต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงปกาเกอะญอ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อส. ๔/๒๕๖๑)**

คดีชาวเลราไวย์

ชุมชนชาวเลราไวย์ ซึ่งอาศัยอยู่ในที่ดินสาธารณประโยชน์ ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต อย่างต่อเนื่องมานานก่อนที่จะมีการบังคับใช้กฎหมายที่ดิน ถูกเอกชนเข้ามาอ้างสิทธิในที่ดินและฟ้องขับไล่ให้ขนย้ายทรัพย์สินออกจากบริเวณที่ดินดังกล่าว จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองว่ามีการนำที่ดินของรัฐที่เป็นสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินไปออกโฉนดที่ดินให้แก่เอกชนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งศาลปกครองได้มีคำสั่งรับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณา **(คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๔๕๘/๒๕๖๕)**

อันแสดงให้เห็นว่า ศาลปกครองยอมรับถึงสิทธิของชาวเลราไวย์ที่จะใช้สิทธิฟ้องคดี แม้เขาเหล่านั้นจะไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินก็ตาม

๑๑ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างรายได้เพื่อเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวให้ดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้คุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลทุกคนไว้ในมาตรา ๔๐ ซึ่งวางหลักว่า *บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น* แต่ในส่วนของรัฐเองก็มีหน้าที่ตามกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่จะต้องบังคับใช้ อันเป็นเหตุให้เกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐกับประชาชน ดังเช่น

คดีขนำหอย

การประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงหอยทะเล เป็นการประกอบอาชีพตามวิถีชุมชนของชาวประมงบริเวณอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเป็นอาชีพที่ทำต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี ซึ่งโดยปกติผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวต้องสร้างร้านหรือโรงเรือนที่เรียกว่า “ขนำ” ในแปลงคอกหอย เพื่อเฝ้าและดูแลลูกหอยให้เติบโตจนมีขนาดที่สามารถนำไปจำหน่ายได้ โดยคำว่า “ขนำ” ในภาษาปักษ์ใต้ เป็นคำที่ชาวบ้านใช้เรียกกระท่อมชั่วคราว คือกระท่อมเฝ้าหอยที่อยู่กลางทะเล เป็นสิ่งปลูกสร้างชั่วคราวขนาดเล็ก ไม่ได้มีความคงทนถาวรและแข็งแรง สร้างไว้เพียงเพื่อหลบฝน หลบแดด และไว้เฝ้าดูแลทรัพย์สิน

แต่เจ้าท่าภูมิภาคเห็นว่าขนำเฝ้าหอยเป็นลักษณะอาคารและการล่วงล้ำลำน้ำที่ไม่อยู่ในประเภทของสิ่งล่วงล้ำลำน้ำที่พึงอนุญาตได้ตามกฎหมาย จึงมีคำสั่งให้ผู้ที่ปลูกสร้างขนำคอกหอยบริเวณทะเลอ่าวบ้านดอนดำเนินการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างดังกล่าว

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัย**อันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงหอย**ไว้ว่า ชาวประมงบริเวณอ่าวบ้านดอนประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงหอยทะเลมาเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี ซึ่งโดยปกติผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวต้องสร้างร้านหรือโรงเรือนที่เรียกว่า “ขนำ” ในแปลงคอกหอยเพื่อเฝ้าและดูแลลูกหอยให้เติบโตจนมีขนาดที่สามารถนำไปจำหน่ายได้ และเหตุที่ต้องมีการใช้เสาคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นเสาขนำปักลงไปในพื้นดินใต้ทะเล รวมทั้งใช้วัสดุทำฝาผนังพื้นและหลังคาที่ทนทานแข็งแรง ก็เพื่อให้ทนทานต่อคลื่นลม และเนื่องจากหอยทะเลมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง มีปัญหาการลักลอบขโมยจำนวนมาก จำเป็นต้องมีสิ่งปลูกสร้างสำหรับเฝ้าทรัพย์สินที่แข็งแรงทนทาน **แต่ขนำก็เป็นเพียงที่พักอาศัยชั่วคราว และมีขนาดเพียงเล็กน้อย**ไม่ก่อความเดือดร้อนหรือสร้างผลกระทบต่อการสัญจรทางน้ำหรือสิ่งแวดล้อม **ขนำคอกหอยจึงถือเป็นสิ่งปลูกสร้างเพื่อใช้ประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งกฎหมายมีข้อยกเว้นให้สามารถอนุญาตก่อสร้างได้และไม่จำเป็นต้องรื้อถอน** การที่เจ้าท่าภูมิภาคมีคำสั่งให้รื้อถอนจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองจึงมีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว รวมทั้งให้พิจารณาคำขออนุญาตปลูกสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำขนำคอกหอยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๙๖๙/๒๕๖๘ ฯลฯ)**

คดีรถแท็กซี่กับการใช้ก๊าซธรรมชาติ (NGV)

กรณี**การประกอบอาชีพขับรถยนต์รับจ้าง (รถแท็กซี่)** ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการที่กระทรวงคมนาคมออก**กฎกระทรวงบังคับให้รถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกิน ๗ คน ต้องใช้ก๊าซธรรมชาติ (NGV)** ซึ่งมีผลให้ผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้าง (รถแท็กซี่) ต้องใช้ก๊าซ NGV ร่วมกับการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงเท่านั้น ไม่สามารถใช้ก๊าซ LPG ได้ หากไม่ดำเนินการก็จะไม่จดทะเบียนให้ เป็นเหตุให้ผู้ประกอบการรถยนต์รับจ้าง (รถแท็กซี่) ได้รับความเดือดร้อน ไม่สามารถนำรถยนต์รับจ้าง (รถแท็กซี่) ออกวิ่งรับส่งผู้โดยสารเพื่อประกอบอาชีพตามปกติได้ จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยอันเป็น**การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบอาชีพรถยนต์รับจ้าง (รถแท็กซี่)** ไว้ว่า แม้กฎกระทรวงดังกล่าวจะมีเจตนารมณ์สนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนและลดมลภาวะทางอากาศ แต่ทางหน่วยงานของรัฐกลับไม่มีมาตรการรองรับปัญหาปริมาณก๊าซ NGV ที่มีไม่เพียงพอแก่ผู้บริโภค และสถานีให้บริการมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนรถยนต์ที่เข้าใช้บริการ ทำให้ต้องเสียเวลาในการรอคอยเข้ารับการให้บริการในสถานีให้บริการเป็นเวลานาน ส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้ประกอบอาชีพขับรถยนต์รับจ้าง (รถแท็กซี่) การที่หน่วยงานของรัฐออกกฎกระทรวงบังคับให้รถยนต์รับจ้างบรรทุก

คนโดยสารต้องใช้ก๊าซ NGV ดังกล่าว **จึงเป็นการออกกฎที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพขับรถยนต์รับจ้างเกินความจำเป็น**แก่การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎกระทรวง ซึ่งเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นการสร้างภาระให้เกิดแก่ประชาชนเกินสมควร อันเป็นกฎที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองจึงมีคำพิพากษาเพิกถอนกฎกระทรวงดังกล่าว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ. ๙-๑๐/๒๕๕๘)**

๑๒ การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน

บุคคลย่อมหวงแหนในสิ่งซึ่งตนมีสิทธิและเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินที่เป็นของตน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ หากจะมีการดำเนินการใดที่เป็นการกระทบต่อการใช้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล หรือการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการใช้ทรัพย์สินของบุคคล การกระทำนั้นจะต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดและเท่าที่จำเป็นอันกระทบต่อสิทธิของบุคคลให้น้อยที่สุด แต่การดำเนินกิจการของรัฐในด้านต่าง ๆ ก็อาจส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินของประชาชนได้ไม่มากก็น้อย ดังเช่น

คดีผังเมืองรวมพิจิตร

กรณีที่มีการออกกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมพิจิตร โดยกำหนดให้พื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรของประชาชนเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และจำกัดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ทำให้ประชาชนที่อยู่อาศัยและทำการเกษตรในพื้นที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินของตนเองที่ได้รับสืบทอดมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงได้รวมตัวกันนำคดีมาฟ้อง ขอให้ศาลปกครองเพิกถอนกฎกระทรวงดังกล่าวในส่วนที่กระทบสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน

โดยศาลปกครองได้วินิจฉัยว่า เนื่องจากพื้นที่บริเวณที่พิพาทตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวงดังกล่าวได้มีมติคณะรัฐมนตรีจำแนกออกจากเขตป่าไม้ถาวรและได้กำหนดให้เป็นที่จัดสรรเพื่อเกษตรกรรมและประโยชน์อื่น ๆ รวมทั้งให้ระงับการสงวนเป็นป่าสงวนแห่งชาติแล้ว และไม่มีกฎหมายอื่นใดที่กำหนดให้บริเวณที่พิพาทเป็นเขตป่าสงวนอีก ประกอบกับหน่วยงานของรัฐเองก็ได้มีการออกเอกสารสิทธิให้แก่ประชาชนที่อยู่อาศัยและทำกินในบริเวณที่พิพาทไปบางส่วนแล้ว เป็นจำนวนกว่า ๗๙๐ ครัวเรือน **การออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่พิพาทเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติและจำกัดการใช้ประโยชน์ในที่ดินของประชาชนโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจจึงเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน** กฎกระทรวงดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองจึงพิพากษาเพิกถอนกฎกระทรวงดังกล่าว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟส. ๓/๒๕๖๗)**

คดีขอคืนที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเวนคืน

สิทธิในการขอคืนที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเวนคืนนี้ เป็นสิทธิที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ดังนั้น แม้จะยังไม่มีกฎหมายเฉพาะ

กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนไว้ เจ้าของเดิมหรือทายาทก็สามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการขอคืนที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเวนคืนได้ หากเจ้าหน้าที่เวนคืนหรือหน่วยงานทางปกครองที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเวนคืนเพิกเฉยหรือละเลยไม่ดำเนินการ และข้อเท็จจริงปรากฏว่า อสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนไม่ได้ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการเวนคืนจริง ศาลปกครองก็ชอบที่จะมีคำพิพากษาให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานทางปกครองคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท และให้บุคคลดังกล่าวคืนค่าทดแทนที่ดินที่ได้รับไปแล้วได้ ซึ่งศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยรับรองสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าว แม้ในขณะนั้นจะยังไม่มีการตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเวนคืนไว้ก็ตาม **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๑๗๗/๒๕๖๑)**

และภายหลังจากที่ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยอันเป็นการรับรองสิทธิในการขอคืนที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเวนคืนดังกล่าว ก็ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ หมวด ๓ การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาท มาตรา ๕๒ ถึงมาตรา ๕๗

คดีขอรับเงินค่าทดแทนการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เมื่อพ้น ๑๐ ปี

ในคดีที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องขอให้หน่วยงานของรัฐจ่ายเงินค่าทดแทนการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เมื่อพ้น ๑๐ ปี นับแต่วันวางเงิน **ศาลปกครองได้ส่งคำโต้แย้งของคู่กรณีในคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย**ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๑ ที่กำหนดให้เงินค่าทดแทนที่วางไว้ที่ธนาคาร หากไม่มีการร้องขอรับเงินภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีการวางเงิน ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลที่เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนซึ่งต้องแบกรับภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณะเกินกว่าบุคคลอื่น จึงเป็นบทบัญญัติที่ล่วงล้ำสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลผู้เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนและลิดรอนสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกเวนคืนโดยปราศจากการจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรม อันเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **(คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๔)**

อันนำมาสู่คำวินิจฉัยของศาลปกครองที่พิพากษาให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเบิกจ่ายเงินค่าทดแทนที่วางไว้ที่ธนาคารพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ถูกเวนคืนหรือทายาท **(คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ ๙๘๒/๒๕๖๕)** ซึ่งปัจจุบันคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์ของศาลปกครองสูงสุด

๑๓ การดูแลรักษาโบราณสถานกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน

การประกาศกำหนดแนวเขตโบราณสถาน เป็นวิธีการหนึ่งที่ภาครัฐได้ใช้ในการดูแลรักษาโบราณสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ แต่ก็เป็นข้อจำกัดสิทธิประชาชนบางประการที่อยู่ในเขตของประกาศเช่นกัน และจากการขยายตัวของจำนวนประชากรทำให้การประกาศกำหนดเขตโบราณสถานบางกรณี

ครอบคลุมถึงที่ดินที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองอยู่ การคุ้มครองโบราณสถานอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม ดังกล่าวจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิทธิของประชาชนในบริเวณโบราณสถานนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากคดีพิพาท ดังนี้

คดีโบราณสถานบ้านวินด์เซอร์

บ้านวินด์เซอร์ (บ้านคุณพระประกอบ) หรือ “เรือนขนมปังขิง” เป็นบ้านไม้เก่าแก่สมัยรัชกาลที่ ๕ ตั้งอยู่ในชุมชนกุฎีจีนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตัวบ้านเป็นแบบ ๒ ชั้น ยกพื้นสูงด้วยเสาอิฐและปูน มีการตกแต่งด้วยซุ้มโค้งและลวดลายแกะสลักที่สวยงาม ปัจจุบันบ้านดังกล่าวมีสภาพทรุดโทรม แต่ภาครัฐไม่สามารถปรับปรุงซ่อมแซมได้ เนื่องจากทั้งบ้านและที่ดินมีเจ้าของถือครองอยู่ จึงต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของก่อน ด้วยเหตุนี้ จึงมีการดำเนินการเพื่อให้บ้านวินด์เซอร์เป็นโบราณสถานเพื่อให้สิทธิในตัวบ้านอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยว่า บ้านวินด์เซอร์มีลักษณะเป็นอาคารถาวรประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน จึงเป็นอสังหาริมทรัพย์ โดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างมีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และในทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์อันเป็นโบราณสถาน ทั้งปัจจุบันสภาพอาคารมีความชำรุดทรุดโทรม ซึ่งหากมิได้มีการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานย่อมมีความเสี่ยงต่อการพังทลายลงตามกาลเวลา ย่อมทำให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือคุณค่าในทางศิลปะของสถาปัตยกรรมลดลง หน่วยงานของรัฐจึงมีอำนาจดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินบ้านวินด์เซอร์เป็นโบราณสถานได้ตามกฎหมาย และเมื่อพิจารณาถึงการกำหนดขอบเขตของพื้นที่โบราณสถานที่ได้กำหนดไว้เพียง ๒ งาน ๔๕ ตารางวา เปรียบเทียบกับเนื้อที่ดิน รวม ๑๔ ไร่ ๓ งาน ๔๒.๒๐ ตารางวา แล้วเห็นว่า **ที่ดินที่ถูกกำหนดเป็นเขตโบราณสถานมีสัดส่วนจำนวนไม่มากนัก เจ้าของที่ดินยังคงสามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินที่เหลือได้** การกำหนดให้บ้านวินด์เซอร์เป็นเขตโบราณสถานจึงชอบแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๙๙๑/๒๕๖๖)**

ปัจจุบัน บ้านวินด์เซอร์ (บ้านคุณพระประกอบ) จึงเป็นโบราณสถานตั้งแต่วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗ ส่งผลให้กรมศิลปากรมีสิทธิในการดูแลรักษาตัวบ้าน โดยจะดำเนินการบูรณะหรือจะรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมก็ได้ แม้เจ้าของบ้านจะยังมีสิทธิครอบครองอยู่ตามกฎหมาย ก็ไม่สามารถซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน หรือต่อเติมตัวบ้านได้ หากไม่ได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากรก่อน

คดีโบราณสถานเมืองพิมาย

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เป็นอุทยานประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งนอกจากจะมีปราสาทหินพิมาย ซึ่งเป็นปราสาทหินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยแล้ว ยังมีโบราณสถานอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของเมืองพิมาย กรมศิลปากรจึงได้มีการดำเนินการกำหนดให้เมืองพิมายเป็นเขตโบราณสถาน ซึ่งรวมถึงโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว และส่วนที่อยู่นอกเขตประตูเมืองพิมาย ตลอดจนบริเวณที่ไม่มีโบราณสถานและพื้นที่ที่อยู่ห่างออกไป คิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๒,๒๘๗ ไร่ ๒ งาน ๗๗.๕ ตารางวา จึงเป็นเหตุให้เกิดภาระกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินจำนวนมาก

โดยศาลปกครองได้พิจารณา**ชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่ได้รับจากการกำหนดเขตที่ดินเป็นเขตของโบราณสถานเมืองพิมาย ในส่วนที่อยู่บริเวณนอกเขตเมืองพิมาย กับภาระของเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่ต้องถูกจำกัดสิทธิในที่ดิน**แล้วเห็นว่า เมื่อกรมศิลปากรยังไม่ได้กำหนดแนวทางที่ชัดเจน และความจำเป็นที่ต้องกำหนดให้บริเวณดังกล่าวเป็นเขตโบราณสถาน และไม่ปรากฏรายงานการศึกษาหรือผลสำรวจที่มีข้อมูล หลักฐานทางวิชาการสนับสนุนว่า พื้นที่ดังกล่าวมีหลักฐานความเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าสำคัญ อันเป็นข้อสนับสนุนที่รับฟังได้สมเหตุสมผลและมีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อเป็นฐานในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถาน กรณีจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสมและจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ได้สัดส่วนกับการจำกัดสิทธิในการใช้ประโยชน์ในที่ดินของประชาชน จึงพิพากษาให้หน่วยงานของรัฐระงับการกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานเมืองพิมายบางส่วน **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๘๗๕/๒๕๖๘)**

๑๔ การดูแลการใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินของภาครัฐ

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือที่เรียกกันว่า “ที่สาธารณะ” หรือ “ที่สาธารณประโยชน์” มีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ ที่รกร้างว่างเปล่าที่สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง หรือที่สำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นการเฉพาะ เป็นต้น

โดยในส่วนของ**ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน**นั้น แต่เดิมอาจมีการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไป อาจหมดความจำเป็นหรือมีการใช้ประโยชน์ต่างไปจากเดิม ก็อาจมีการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวได้ เช่น ถมลำรางหรือคลองที่ไม่ได้ใช้สัญจรหรือระบายน้ำแล้ว ให้เป็นถนน หรือนำทำเลเลี้ยงสัตว์มาทำเป็นสวนสาธารณะ หรือลานกีฬา

อย่างไรก็ดี การที่รัฐจะเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากที่ประชาชนเคยได้ใช้ประโยชน์อย่างหนึ่ง เปลี่ยนเป็นการใช้ประโยชน์อีกอย่างหนึ่งซึ่งแตกต่างออกไปนั้น ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการในอันที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน และในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้น การที่รัฐจะเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว รัฐก็จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อันเป็นกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนเพื่อใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของรัฐไว้โดยเฉพาะ

ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการใช้ที่สาธารณะอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่น่าสนใจ เช่น

คดีสวนสุขภาพชุมชนบนทางสาธารณะ

ในคดีที่หน่วยงานของรัฐ**ก่อสร้างอาคารเพื่อใช้ในโครงการสวนสุขภาพชุมชนบนทางสาธารณประโยชน์** ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ว่า แม้ทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวในปัจจุบันจะไม่ได้มีการใช้ในลักษณะที่เป็นทางสัญจร แต่ได้มีการใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย แต่เมื่อรับฟังได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวประชาชนเคยใช้เป็นทางสาธารณประโยชน์มาก่อน การที่หน่วยงานของรัฐนำทางสาธารณประโยชน์ดังกล่าวไปจัดทำเป็นโครงการก่อสร้างสวนสุขภาพชุมชน จึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง เมื่อหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ขออนุญาตเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๕๓๑/๒๕๖๒)**

คดีคลองถนนเขต

กรณีที่ประชาชนได้ร่วมบริจาคที่ดินเพื่อทำถนนให้เป็นทางสัญจรและกั้นแนวเขตพื้นที่ของสองตำบล โดยขุดดินด้านข้างเพื่อถมพื้นที่ตรงกลางทำเป็นถนน เรียกว่า **“ถนนเขต”** ทำให้พื้นที่ด้านข้างมีลักษณะเป็นคู ยาวคู่ขนานไปกับถนนทั้งสองด้าน เรียกว่า **“คลองถนนเขต”** ซึ่งเดิมชาวบ้านใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงกุ้ง ระบายน้ำทิ้งจากการเพาะเลี้ยงกุ้ง และใช้สัญจรไปมา ต่อมา หน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการ**ถมคลองถนนเขตเพื่อก่อสร้างคลองส่งน้ำดี** ทำให้ประชาชนในบริเวณดังกล่าวได้รับความเดือดร้อนจากการที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากคลองถนนเขตได้เหมือนเดิม ซึ่งศาลปกครองได้เข้ามาพิทักษ์สิทธิของประชาชนในกรณีนี้ โดยวินิจฉัยว่า พื้นที่คลองถนนเขตเป็นเขตทางของถนนอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การถมคลองถนนเขตเพื่อทำคลองส่งน้ำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประชาชน แม้จะไม่ได้เป็นการนำที่ดินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น แต่เป็นการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง จึงต้องดำเนินการตามระเบียบกฎหมาย เมื่อหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ดำเนินการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ในที่ดิน การกระทำดังกล่าวจึงไม่ถูกต้องตามขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญ อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๓๓๔/๒๕๕๐)**

คดีสร้างรั้วปิดกั้นทางสาธารณะ

กรณีที่ชาวบ้านได้ใช้ทางสาธารณประโยชน์ที่พาดผ่านเข้าไปในหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง เพื่อเป็นทางเข้าออกสู่ถนนสาธารณะภายนอกในการค้าขายมาเป็นเวลานาน ต่อมา หน่วยงาน

ของรัฐได้**ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างและรั้วปิดกั้นทางสาธารณะซึ่งเป็นทางที่ประชาชนใช้สัญจรมาเป็นเวลานาน** ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่อาจใช้ทางสัญจรดังกล่าวได้ โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ว่า ทางสัญจรดังกล่าวเป็นทางสาธารณประโยชน์ เมื่อหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ดำเนินการเพิกถอนทางสาธารณะ และยังไม่ได้ดำเนินการขอใช้ที่ดินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบ จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๕๙/๒๕๕๕)**

อย่างไรก็ดี ในทุกคดีข้างต้นศาลปกครอง**ได้คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ และความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับการใช้จ่ายงบประมาณของแผ่นดินประกอบด้วย** โดยหากหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายที่ดินและระเบียบกระทรวงมหาดไทยแล้ว หน่วยงานของรัฐก็ย่อมสามารถเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นได้ และไม่จำต้องรื้อถอนสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการไปแล้ว แต่หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ต้องรื้อถอนเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวได้ดังเดิม

๑๕ การคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของรัฐ

หน้าที่พื้นฐานของรัฐ คือ การดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน การบริการสาธารณะ รวมถึงการจัดให้มีสาธารณูปโภค นอกจากนี้ยังรวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย และเพื่อให้การทำหน้าที่ดังกล่าวลุล่วงไปได้ด้วยดี รัฐจึงต้องมีสิ่งที่เรียกว่า **“อำนาจรัฐ”** แต่รัฐจะใช้อำนาจตามอำเภอใจไม่ได้ การใช้อำนาจรัฐจะต้องมีที่มาจากกฎหมาย โดยกฎหมายมิใช่เพียงที่มาของอำนาจเท่านั้น แต่ยังเป็น “ข้อจำกัด” การใช้อำนาจอีกด้วย

หากปรากฏว่า รัฐกระทำการใด ๆ ที่ฝ่าฝืนหลักการดังกล่าว และการกระทำนั้นก่อให้เกิด **“ความเสียหาย”** แก่ประชาชน ไม่ว่าจะเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด รัฐจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ดังตัวอย่างคดีต่อไปนี้

คดีขุดลอกลำน้ำลำพะเนียง

ในคดีที่ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการที่รัฐใช้อำนาจตามกฎหมายในการขุดลอกลำน้ำลำพะเนียงรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของประชาชนโดยไม่ได้รับความยินยอม จึงมาขอความเป็นธรรมจากศาลปกครอง

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายว่า **รัฐไม่มีอำนาจที่จะบุกรุก ยึดถือ หรือครอบครองที่ดินของผู้อื่นได้** เนื่องจากไม่ได้ดำเนินการเวนคืนที่ดินดังกล่าว หรือได้มีการตกลงซื้อขายที่ดินดังกล่าว และไม่ปรากฏว่ามีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะขุดลอกเอาที่ดินของประชาชน การที่รัฐเข้าไปรุกล้ำก่อความเสียหายในที่ดินของผู้อื่น ทำให้เจ้าของที่ดินได้รับความเสียหาย รัฐจึงต้องรับผิดชดใช้เงินให้แก่เจ้าของที่ดิน **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๘๒๙/๒๕๕๘ ฯลฯ)**

คดีทำนบกั้นน้ำคลองเมม-คลองบางแก้ว

หลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ รัฐบาลได้ดำเนินโครงการบางระกำโมเดล ซึ่งเป็นระบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยการปรับปรุงประตูระบายน้ำและคลองระบายน้ำต่าง ๆ ซึ่งในการดำเนินงานจำเป็นต้องก่อสร้างทำนบดินปิดกั้นน้ำในลำน้ำคลองเมม-คลองบางแก้ว บริเวณเหนือจุดก่อสร้างเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่องาน

ปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ปริมาณน้ำในคลองเมม-คลองบางแก้ว ได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเกิดจากการก่อสร้างคันดินขวางทางเดินน้ำในคลองเมม-คลองบางแก้ว **จนกระทั่งน้ำเอ่อล้นเข้าท่วมนาข้าวของประชาชน** ทำให้ต้นข้าวที่กำลังตั้งท้องและใกล้ถึงเวลาเก็บเกี่ยวได้รับความเสียหายทั้งหมด ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการใช้อำนาจรัฐจึงมาขอความเป็นธรรมจากศาลปกครอง

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายว่า ตามกฎหมายแล้วรัฐมีอำนาจใช้ที่ดินที่ปราศจากสิ่งปลูกสร้างซึ่งอยู่ในเขตการชลประทานได้ตามระยะเวลาที่จำเป็นแก่การชลประทาน โดยต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของที่ดินนั้นทราบล่วงหน้า แต่ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

เมื่อปรากฏว่า ในการก่อสร้างทำนบดินรัฐย่อมจะเล็งเห็นได้ว่า อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เกษตรกรทั้งที่อยู่บริเวณเหนือน้ำและท้ายน้ำได้ ประกอบกับมีเวลามากพอที่จะแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของที่ดินทราบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติ แต่รัฐก็หาได้ดำเนินการดังกล่าวไม่ จึงถือได้ว่า รัฐมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด เมื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของที่ดินบริเวณดังกล่าว รัฐจึงต้องชดใช้เงินให้แก่เจ้าของที่ดิน **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๔๒๑/๒๕๕๙)**

ความเสียหายจากการใช้อำนาจรัฐโดยชอบ รัฐก็ต้องเยียวยา

ในอดีต การที่รัฐจะต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ประชาชนนั้นถูกจำกัดอยู่เพียงกรณีเดียว คือ **ต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย** หรือภายใต้หลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อละเมิด แต่ในปัจจุบันการดำเนินงานของรัฐก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น หากให้ประชาชนต้องแบกรับภาระในความเสียหายดังกล่าวไว้เองย่อมไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน ศาลปกครองจึงได้นำ **“หลักความรับผิดอย่างอื่น”** มาปรับใช้ผ่านคำพิพากษาเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของประชาชนมากยิ่งขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า หลักความรับผิดอย่างอื่นของรัฐมีความสอดคล้องกับหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด ซึ่งแนวความคิดของหลักการดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย อันมีส่วนช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้เยียวยา แม้รัฐจะกระทำการตามที่มีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ และได้ทำตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้วก็ตาม หากมีประชาชนได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ รัฐก็ต้องชดใช้เยียวยาความเสียหายนั้น

โดยศาลปกครองนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ **ในกรณีที่ประชาชนบางรายต้องรับภาระสาธารณะเป็นพิเศษมากกว่าคนอื่น** อันเป็นหลักการที่ศาลปกครองพัฒนาขึ้นมา โดยกรณีที่การจัดทำบริการสาธารณะของรัฐมีผลให้ประชาชนบางรายต้องรับภาระมากกว่าคนอื่น รัฐก็ควรที่จะเยียวยาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน (ภายใต้หลักความเสมอภาค) ซึ่งกรณีดังต่อไปนี้เป็นกรณีที่ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยให้หน่วยงานทางปกครองชดใช้ค่าทดแทนอันเป็นการเยียวยาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน

คดีด่านชั่งน้ำหนัก

การก่อสร้างด่านชั่งน้ำหนักถาวรบริเวณหน้าที่ดินของประชาชน แม้ไม่เป็นการกระทำละเมิด แต่การกระทำดังกล่าวเป็นเหตุให้เจ้าของที่ดินได้รับความไม่สะดวกในการใช้ทางเข้าออกสู่ทางสาธารณะ ในขณะที่เจ้าของที่ดินอื่นในบริเวณใกล้เคียงไม่ต้องรับภาระดังกล่าว จึงเป็นความรับผิดอย่างอื่นที่รัฐต้องชดเชยความไม่สะดวกให้แก่ประชาชน **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๒๙/๒๕๕๗)**

คดีบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม

สืบเนื่องจากกรณีที่เกิดฝนตกหนักในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ทำให้มีปริมาณน้ำในพื้นที่มากเกินกว่าที่แหล่งเก็บกักน้ำจะรองรับไว้ได้ รัฐจึง**บริหารจัดการน้ำ**โดยการระบายน้ำจากพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยามายังจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนในพื้นที่รับน้ำ เมื่อการบริหารจัดการน้ำดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนบางรายเป็นพิเศษหรือต้องรับภาระเป็นพิเศษจากการต้องรับน้ำที่ได้ระบายเข้าสู่ที่ดินของตนมากกว่าประชาชนรายอื่น ๆ รัฐจึงต้องเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ประชาชนตามหลักความรับผิดอย่างอื่น **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๘๗๔/๒๕๖๘ ฯลฯ)**

คดีการก่อสร้างปิดบังหน้าร้าน

การก่อสร้างปรับปรุงคลองระบายน้ำ ตามโครงการบรรเทาอุทกภัยอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ แต่การก่อสร้างดังกล่าวเป็นผลให้เกิดผลกระทบกับผู้ฟ้องคดีอันเกิดจากฝุ่น โคลน และเสียงดังจากการก่อสร้าง รวมทั้งผลกระทบจากการปิดสะพานข้ามคลองบริเวณก่อสร้าง ทำให้ลูกค้าร้านอาหารของผู้ฟ้องคดีเดินทางมาใช้บริการไม่สะดวก จนมีผล

ให้รายได้ลดลง ถือเป็นกรณีที่รัฐต้องเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด ซึ่งเป็นความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครอง **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อผ. ๓๒๐/๒๕๖๗)**

อีกทั้ง ศาลปกครองยังนำหลักความรับผิดอย่างอื่นของรัฐมาปรับใช้**ในกรณีที่ประชาชนต้องเสี่ยงภัยจากการใช้อำนาจรัฐ** อันเป็นอีกหนึ่งหลักการที่ศาลปกครองพัฒนาขึ้นมา โดยกรณีที่การใช้อำนาจของรัฐตามกฎหมายมีผลให้ประชาชนบางรายต้องได้รับความเสียหาย รัฐก็ต้องเยียวยาความเสียหายนั้นให้แก่ประชาชน เช่น

คดีการปิดล้อมจับกุม

การปิดล้อมตรวจค้นเพื่อจับกุมบุคคลตามหมายจับในพื้นที่ที่มีการก่อเหตุความไม่สงบ เป็นเหตุให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องเสียชีวิต แม้เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่รัฐก็ต้องเยียวยาความเสียหายให้แก่บุคคลที่ได้รับความเสียหาย ภายใต้หลักความรับผิดโดยปราศจากความผิดและทฤษฎีเสี่ยงภัย ซึ่งเป็นความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครอง **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๙๖๙/๒๕๖๖)**

๑๗ การคุ้มครองขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น กับความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง

การอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

รัฐมีหน้าที่ต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งสนับสนุนประชาชนและชุมชนให้มีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม อันเป็นหน้าที่หนึ่งที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ดังนั้น หน้าที่ดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่ของทั้งรัฐ หน่วยงานของรัฐ และชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนสำคัญในการผลักดันหรือส่งเสริมให้การอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริม ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป ผ่านทางการจัดทำโครงการ และกิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐจะจัดทำขึ้น

โดยปัจจุบันภารกิจหน้าที่ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีนั้น เป็นภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งภายใต้**หลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามหลักการกระจายอำนาจ** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอิสระในการดำเนินโครงการหรือจัดกิจกรรมที่เป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญและรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในท้องถิ่น

ทั้งนี้ ศาลปกครองได้มีบทบาทในการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูขนมธรรมเนียมประเพณี ผ่านคำพิพากษาในคดีที่สำคัญ ดังนี้

คดีเทศกาลกินผัก และประเพณีไหว้เต่า

เทศกาลกินผัก และประเพณีไหว้เต่า เป็นเทศกาลและประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในจังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต ซึ่งจะเป็นงานประจำปีที่มีพิธีกรรมหลากหลาย เช่น การจัดขบวนแห่ การไหว้เต่าแดง หรือการแสดงต่าง ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีเหตุผลและความเหมาะสมที่จะดำเนินการจัดงานเทศกาลกินผัก และประเพณีไหว้เต่า เพื่ออนุรักษ์สืบสานเทศกาล และประเพณีของจังหวัดให้คงอยู่สืบไป แต่มีประเด็นที่น่าสนใจว่าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำงบประมาณไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการ**จัดซื้อเสื้อ (เสื้อโปโลแขนสั้นสีขาวและสีแดง) แจกผู้เข้าร่วมงาน** ค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะถือเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นหรือไม่

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยกรณีนี้ว่า การใช้จ่ายเงินงบประมาณในการจัดซื้อเสื้อแจกให้แก่ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน ถือเป็นการสร้างเอกลักษณ์ของประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งหากไม่มีการทุจริตและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการโดยคำนึงถึงสถานะทางการคลัง โดยมีรายได้เพียงพอไม่มีปัญหาในการจัดทำบริการสาธารณะด้านอื่น ๆ แล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมสามารถที่จะกระทำได้ตามหลักแห่งการปกครองตนเอง **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๖๕/๒๕๖๓ ที่ อ. ๑๖๖/๒๕๖๓ และที่ อ. ๓๔๘/๒๕๖๓)**

คดีรำวงย้อนยุค ในงานประเพณีสงกรานต์

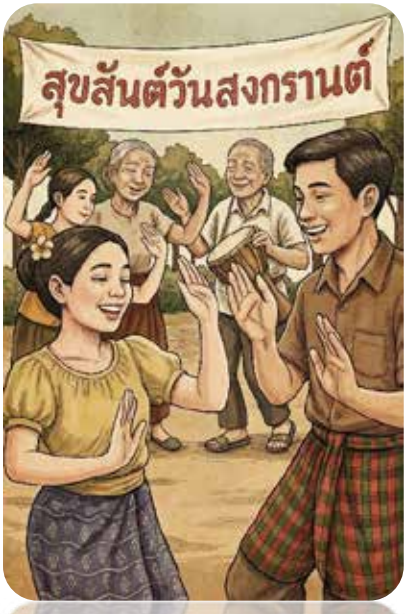

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีเก่าแก่ของไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ มีบรรยากาศของความกตัญญู ความอบอุ่น ความสนุกสนาน และการให้เกียรติเคารพกัน โดยมี “น้ำ” เป็นส่วนในการสร้างสัมพันธไมตรี โดยคนไทยในแต่ละภูมิภาคจะมีรูปแบบ พิธีกรรม ความเชื่อ เอกลักษณ์และการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไปตามคติความเชื่อของแต่ละพื้นที่ แต่จะมีกิจกรรมหลัก ๆ คือ การสรงน้ำพระ การทำบุญแก่พระภิกษุสงฆ์ การอุทิศส่วนกุศล การรดน้ำดำหัว การก่อพระเจดีย์ทราย การละเล่นพื้นบ้าน การเล่นน้ำ รวมถึง**การแสดงมหรสพ** ซึ่งการจัดกิจกรรม**รำวงย้อนยุค**ถือเป็นมหรสพที่ให้ความบันเทิงแก่ประชาชนทั่วไปในโอกาสประเพณีสงกรานต์ หากเป็นการเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณที่ตั้งไว้เท่าที่จำเป็นและประหยัด โดยคำนึงถึงฐานะการคลังแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมสามารถที่จะกระทำได้ตามหลักแห่งการปกครองตนเอง **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๘๘๐/๒๕๖๑)**

๑๘ การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการได้รับบริการสาธารณสุขจากรัฐ

สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลทั้ง**สิทธิบัตรทอง** (หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า) สำหรับประชาชนที่มีเลขประจำตัวประชาชนไทยที่ไม่ได้รับสิทธิข้าราชการหรือประกันสังคม **สิทธิประกันสังคม** สำหรับผู้ที่ทำงานในสถานประกอบการและจ่ายเงินสมทบประกันสังคม หรือผู้ที่ส่งเงินสมทบเอง และ**สิทธิข้าราชการ** สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และบุคคลในครอบครัว ผู้มีสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นไม่อาจใช้สิทธิได้โดยปราศจากข้อจำกัด โดยเฉพาะสิทธิของข้าราชการ หรือของผู้ประกันตน หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไขของการรักษาพยาบาลไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเบิกจ่ายยานอกบัญชียาหลักแห่งชาติ หรือการรักษาพยาบาลที่มีค่าใช้จ่ายสูงเนื่องมาจากข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณของรัฐ คำนึงถึงความคุ้มค่า ความปลอดภัย และเกิดประสิทธิผลในการรักษา แต่การกำหนดกฎเกณฑ์อันเป็นข้อจำกัดหรือการตัดสิทธิประโยชน์ของหน่วยงานของรัฐจำต้องอยู่บนพื้นฐานของการตรวจสอบข้อมูลทางวิชาการ เงื่อนไข และข้อบ่งชี้ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และพิจารณาโดยใช้ดุลพินิจที่ชอบด้วยเหตุผล นอกจากนั้น ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการกำหนดกฎเกณฑ์ดังกล่าว และหน้าที่ของรัฐในการจัดให้มีสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขได้อย่างเท่าเทียม ไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระเกินจำเป็นตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ทั้งนี้ศาลปกครองได้วางหลักการของการออกกฎเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสุขภาพของประชาชน ผ่านคำพิพากษาศาลปกครองในคดีที่สำคัญ ดังนี้

คดียาฉีดเข้าข้อบรรเทาอาการข้อเสื่อม

ในคดีที่กระทรวงการคลังได้กำหนดหลักเกณฑ์**ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล สำหรับกลุ่มยา SYSADOA ทุกรูปแบบ และกลุ่มยาฉีดเข้าข้อบรรเทาอาการข้อเสื่อม** ทำให้ข้าราชการซึ่งเป็นผู้ที่มีอาการป่วยด้วยโรคไขข้ออักเสบ และจำเป็นต้องรักษาบรรเทาอาการจากโรค ด้วยการใช้ยากลุ่ม SYSADOA และกลุ่มยาฉีดเข้าข้อบรรเทาอาการข้อเสื่อม ไม่สามารถใช้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลสำหรับยาดังกล่าวได้ และต้องทนทุกข์จากอาการโรคไขข้ออักเสบ

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของข้าราชการไว้ว่า ก่อนที่กระทรวงการคลังจะออกหลักเกณฑ์ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล สำหรับกลุ่มยา SYSADOA ทุกรูปแบบ และกลุ่มยาฉีดเข้าข้อบรรเทาอาการข้อเสื่อมให้แก่ข้าราชการ คณะรัฐมนตรีได้เคยให้ความเห็นชอบและอนุมัติในหลักการในการตรวจสอบและควบคุมการเบิกจ่ายค่ายา**ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับเงื่อนไขและข้อบ่งชี้ที่องค์กรวิชาชีพกำหนด**

และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลวิชาการทางการแพทย์ เพื่อมิให้เกิดผลกระทบจากการออกหลักเกณฑ์เกิดความคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า กระทรวงการคลังออกกฎเกณฑ์โดยมิได้ดำเนินการตรวจสอบเงื่อนไขและข้อบ่งชี้เกี่ยวกับการใช้ยาที่องค์กรวิชาชีพกำหนดอย่างรอบด้าน ทำให้เนื้อหาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและอนุมัติในหลักการ และ**มีผลเป็นการตัดสิทธิประโยชน์ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ** อันเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสมและไม่มีเหตุผลที่เพียงพอ จึงเป็นกฎที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองจึงมีคำพิพากษาเพิกถอนหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลังดังกล่าว **(คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ ๕๐๒/๒๕๕๘)** ส่งผลทำให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเบิกจ่ายค่ายากลุ่มดังกล่าวได้

คดีฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

ในคดีที่คณะกรรมการการแพทย์ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ออก**ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และอัตราการบริการทางการแพทย์โดยการบำบัดทดแทนไต** โดยข้อ ๕ (๑) (ข) กำหนดค่าบริการทางการแพทย์ กรณีฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมให้แก่สถานพยาบาลในอัตราไม่เกิน ๔,๕๐๐ บาทต่อสัปดาห์ ทำให้ผู้ประกันตนต้องรับภาระเงินค่าใช้จ่ายส่วนต่างเอง ในขณะที่ในระบบบัตรทอง (ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า) ไม่มีการจำกัดจำนวนครั้งไว้ โดยไม่ปรากฏว่ามีเหตุผลใดในการออกประกาศในส่วนของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมให้แตกต่างไปจากระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่เพียงพอแก่การรับฟังได้ ทั้งที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะลดความเหลื่อมล้ำของระบบหลักประกันสุขภาพ หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ขัดต่อหลักความเสมอภาคที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครอง จึงไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกันตน ศาลปกครองจึงพิพากษาเพิกถอนประกาศในส่วนดังกล่าว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๕๙๓/๒๕๖๐)** ส่งผลทำให้ผู้ประกันตนมีสิทธิเสมอภาคเฉกเช่นเดียวกันกับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า อันเป็นการส่งเสริมหลักประกันสุขภาพของประชาชน

คดีวัคซีน Covid-19

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค Covid-19 ซึ่งต่อมาได้มีการประชาสัมพันธ์ให้มีการฉีดวัคซีนป้องกัน โดยประชาชนสามารถเข้ารับบริการได้ทั้งของภาครัฐและของภาคเอกชน แต่ในการเข้ารับการฉีดวัคซีนมีประชาชนบางรายมีอาการแพ้วัคซีน ซึ่งควรได้รับการช่วยเหลือเยียวยาฉุกเฉินตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด แต่ปรากฏว่า กระทรวงสาธารณสุขได้ออก**ประกาศกำหนดกรณีผู้ป่วยฉุกเฉินด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค Covid-19 ที่จะมีสิทธิได้รับการรักษาฉุกเฉินจากสถานพยาบาล ไม่รวมถึงผู้ที่รับการฉีดวัคซีนทางเลือกซึ่งเรียกเก็บค่าใช้จ่าย** มีผลทำให้บุคคลที่ได้รับการฉีดวัคซีนทางเลือกจะไม่ได้เป็นผู้ป่วยฉุกเฉินซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยฉุกเฉินจากสถานพยาบาล

เหมือนบุคคลที่ได้รับการฉีดวัคซีนจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งหากบุคคลผู้รับการฉีดวัคซีนทางเลือกเกิดอาการแพ้วัคซีนหรืออาการไม่พึงประสงค์จากการฉีดวัคซีนที่มีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยฉุกเฉินจะไม่สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในฐานะที่เป็นผู้ป่วยฉุกเฉินได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบถึงชีวิตและร่างกายของบุคคลที่ได้รับวัคซีนทางเลือกนั้น **จึงถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อสภาพทางกายหรือสุขภาพของบุคคลที่มีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยเฉพาะสิทธิที่จะได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย** ศาลปกครองจึงมีคำพิพากษาเพิกถอนประกาศของกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว **(คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ ๑๗๑๒/๒๕๖๕)**

๑๙ การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

ในปัจจุบันการซื้อสินค้าและบริการถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนในสังคม ทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภค ไม่ว่าจะเป็นของใช้ประจำวัน ยา อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม หรือการบริการต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัย ๔ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้มนุษย์อยู่รอดและดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ซึ่งการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือเลือกใช้บริการใดย่อมมุ่งหวังจะได้สินค้าและบริการที่ดี ได้มาตรฐาน ถูกต้องตรงตามที่ได้มีการโฆษณาไว้ และมีราคาที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบเกินสมควร ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องเข้ามาควบคุมอันเป็น**การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค**นั่นเอง ซึ่งสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิของผู้บริโภคจึงเป็นสิทธิที่สำคัญของประชาชน ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาได้มีการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของผู้บริโภคหลายประการ ดังตัวอย่างคดีของศาลปกครองดังต่อไปนี้

คดีคำเตือนบนเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือเป็นเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของผู้บริโภคอย่างมาก และเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ได้ อีกทั้งฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ยังส่งผลกระทบต่อระบบประสาท ทำให้จิตใจและพฤติกรรมผิดปกติ อันนำมาสู่การใช้ความรุนแรงในสังคมได้ ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องควบคุมโดยการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าวต้องมีคำเตือน ซึ่งมีคดีที่ผู้ประกอบการได้นำมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองโดยเห็นว่า

ประกาศที่กำหนดให้การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องมีคำเตือน เช่น “สุรา เป็นเหตุก่อมะเร็งได้” เป็นต้น นั้น กระทบต่อธุรกิจของผู้ประกอบการ ขอให้เพิกถอนประกาศดังกล่าว ซึ่งศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยว่า คำเตือนดังกล่าวถือเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารที่คุ้มครองผู้บริโภคให้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เท่านั้น ไม่ได้ห้ามบริโภคแต่อย่างใด ประกาศดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อร. ๔๘/๒๕๖๗)**

คดีการควบคุมราคายาและค่าบริการทางการแพทย์

สุขภาพถือเป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมล้วนให้ความสำคัญ หากเกิดการเจ็บป่วยย่อมมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ยารักษาโรคและการบริการทางการแพทย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะดูแลสุขภาพให้กลับมาแข็งแรงและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ ดังนั้น หากราคายาและการบริการทางการแพทย์มีราคาที่ต้องจ่ายสูงเกินไป ย่อมทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ยาก ซึ่งคดีของศาลปกครองคดีนี้เป็นกรณีที่รัฐได้มีประกาศควบคุมราคายาและค่าบริการทางการแพทย์ ทำให้ผู้ประกอบกิจการโรงพยาบาลเอกชนซึ่งได้รับผลกระทบได้นำคดีมาฟ้องขอให้เพิกถอนประกาศของรัฐดังกล่าว โดยศาลปกครองวินิจฉัยว่า ยารักษาโรค เวชภัณฑ์เกี่ยวกับการรักษาโรค บริการสถานพยาบาล บริการทางการแพทย์ และบริการอื่นของสถานพยาบาลเกี่ยวกับการรักษาโรค ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพของประชาชน จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นที่รัฐสามารถเข้าไปควบคุมราคาสินค้าและบริการดังกล่าวได้ ประกาศของรัฐดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟร. ๔/๒๕๖๕)**

๒๐ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ

สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่จะชุมนุมสาธารณะเพื่อแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย เป็นสิทธิที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะเป็นสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญของประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยจะถูกจำกัดไม่ได้ เว้นแต่กรณีรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ซึ่งหากมีคดีพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของฝ่ายปกครองที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะที่น่าสนใจ ดังนี้

คดีการจัดกิจกรรม We Walk

ปัจจุบัน กฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะได้กำหนดให้ต้องมีการแจ้งการชุมนุม ซึ่งหากไม่แจ้งการชุมนุมก่อน จะถือว่าเป็นการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจสั่งการให้เลิกการชุมนุมได้ แต่ในกรณีที่แจ้งการชุมนุมแล้วเจ้าหน้าที่ไม่อนุญาต ผู้ชุมนุมย่อมมีสิทธิอุทธรณ์และนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้ โดยคดีนี้เป็นกรณีที่ผู้ชุมนุมนำคดีมาฟ้องและมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวเพื่อให้ผู้ชุมนุมสามารถจัดกิจกรรมชุมนุมไปก่อนได้

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยว่า การชุมนุมสาธารณะโดยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ตลอดจนสุขอนามัยของประชาชน หรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น สมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เมื่อผู้จัดกิจกรรม We Walk เดินมิตรภาพ ได้มีหนังสือแจ้งการชุมนุมต่อเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะก่อนการชุมนุมไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมงตามกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะแล้ว โดยที่เจ้าพนักงานฯ มิได้มีคำสั่งให้แก้ไขหรือห้ามการชุมนุม จึงไม่เป็นการชุมนุมที่ขัดต่อกฎหมาย ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปิดกั้น ขัดขวาง หรือกระทำการจนทำให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมเกิดความหวาดกลัว อันเป็นการกระทำที่กระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพในการชุมนุม ศาลจึงมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองก่อนมีคำพิพากษาตามที่ผู้ชุมนุมมีคำขอ อย่างไรก็ดี หากพบว่ามีการกระทำใดอันนำไปสู่การชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เจ้าพนักงานผู้ดูแลการชุมนุมก็ยังสามารถบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่ได้ **(คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คร. ๓๓/๒๕๖๑)**

คดีท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย

โดยศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยอันเป็นการคุ้มครองสิทธิในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธไว้ว่า การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จัดวางกำลังและแผงเหล็กตั้งวางขวางกั้นกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย เพื่อจำกัดพื้นที่การชุมนุม โดยไม่ปรากฏว่าผู้ชุมนุมได้กระทำการหรือมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงฝ่าแนวกั้น และไม่ปรากฏว่ามีการชุมนุมในลักษณะยั่วยุหรือส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงหรือก่อให้เกิดการจลาจล รวมถึงก่อให้เกิดอันตรายโดยตรงต่อร่างกายของประชาชนแต่อย่างใด **จึงเป็นการชุมนุมโดยสงบ** การที่เจ้าพนักงานตำรวจได้สลายการชุมชุมเพื่อเปิดเส้นทางเข้าออกให้แก่คณะรัฐมนตรีที่จะมาประชุม ทั้งที่ยังมีเส้นทางเข้าออกได้อีกหลายเส้นทาง ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้**เกินความจำเป็น** อีกทั้ง การที่เจ้าพนักงานตำรวจตั้งแถวเดินอ้อมแผงเหล็กมายังฝั่งผู้ชุมนุมและใช้กำลังผลักผู้ชุมนุมให้พ้นไปจากที่ชุมนุม ยังเป็นการสลายการชุมนุมที่ไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนตามหลักสากล จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และทำให้ผู้ชุมนุมได้รับความเสียหายโดยไม่อาจใช้เสรีภาพในการชุมนุมต่อไปได้ ถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ชุมนุมและต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ชุมนุมที่ได้รับความเสียหาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗๑๑/๒๕๕๕)**

๒๑ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล : สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวที่รัฐธรรมนูญรับรอง

ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งหากข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มีการรั่วไหลหรือถูกนำไปใช้โดยผู้ไม่หวังดี อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น โดยเฉพาะการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นกับประชาชนจำนวนมาก ความเสียหายก็จะขยายเป็นวงกว้างและส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

คดีข้อมูลการทำธุรกรรม

โดยคดีนี้เป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องเรียนกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ยื่นฟ้องสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) จากกรณีที่สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและสืบสวนทางการเงินออกคำสั่งให้สถาบันการเงินส่งข้อมูลการทำธุรกรรมของผู้ถูกร้องเรียนไปให้สำนักงาน ปปง. ตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน ซึ่งศาลปกครองวินิจฉัยว่า หนังสือขอตรวจสอบข้อมูลการทำธุรกรรมเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะออกคำสั่งดังกล่าวได้ เมื่อรายการฝาก-ถอนเงินและยอดคงเหลือในบัญชีต่าง ๆ (statement) หรือข้อมูลการทำธุรกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ เป็นข้อมูลส่วนบุคคล จึงถือเป็นความเป็นอยู่ส่วนตัวที่ได้รับความคุ้มครอง แม้ผู้ถูกร้องเรียนจะส่งมอบข้อมูลให้แก่สถาบันการเงินโดยสมัครใจในขณะที่เปิดบัญชี แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ยังเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ สถาบันการเงินซึ่งครอบครองข้อมูลไม่มีสิทธิส่งมอบข้อมูลให้กับบุคคลอื่นโดยปราศจากความสมัครใจของผู้ถูกร้องเรียน เว้นแต่จะอาศัยอำนาจโดยชอบตามกฎหมาย ดังนั้น สำนักงาน ปปง. จึงไม่มีอำนาจที่จะล่วงรู้ข้อมูลการทำธุรกรรมอันเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถูกร้องเรียน โดยที่ผู้ถูกร้องเรียนไม่ยินยอม การที่สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศฯ ออกคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลการทำธุรกรรมโดยไม่มีอำนาจ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพและก่อให้เกิดความเสียหาย จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ถูกร้องเรียน **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๔๖/๒๕๕๔)**

๒๒ การให้ความคุ้มครองสิทธิในการเข้าสู่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ลักษณะต้องห้ามในการเข้าสู่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความบกพร่องทางร่างกาย

เมื่อความบกพร่องทางกายภาพของร่างกายทั้งที่แสดงออกอย่างชัดเจน เช่น ความพิการ อวัยวะผิดรูป และที่ไม่แสดงออกอย่างชัดเจน เช่น การมีรอยสัก รอยแผลเป็น หรือร่องรอยที่ปรากฏบนร่างกายจนทำให้ดูน่าเกลียดและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถูกนำมากำหนดเป็นลักษณะต้องห้ามของผู้ที่สมัครเข้ารับการสอบคัดเลือกเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น

“หลักความเสมอภาค” จึงถูกนำมาพิจารณาโดยหากเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลแล้ว จะต้องมีเหตุผลและข้อเท็จจริงที่หนักแน่นควรค่าแก่การรับฟัง ประกอบกับการพิจารณาชั่งน้ำหนักระหว่างความบกพร่องของร่างกายดังกล่าวมีอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานจนถึงขนาดหรือไม่ ซึ่งศาลปกครองมีการวินิจฉัยในคดีที่น่าสนใจ ดังนี้

คดีรอยสัก

ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยในกรณีของผู้มีรอยสัก โดยพิจารณาจากลักษณะของรอยสัก ดังนี้

กรณีเป็นรอยสักที่มีขนาดไม่ใหญ่และได้รับการลบรอยสักแล้ว แม้จะเป็นแผลและปรากฏร่องรอยอยู่บ้าง แต่หากอยู่ในร่มผ้าและไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๔๓๑/๒๕๕๙ และที่ อ. ๕๓๙/๒๕๖๘)**

หากเป็นรอยสักที่มีขนาดใหญ่ แม้จะได้รับการลบรอยสักแล้ว แต่ยังปรากฏให้เห็นรอยสักและแผลเป็นจากการลบรอยอย่างชัดเจนถึงจะอยู่ในร่มผ้า ถือได้ว่ามีลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ อย่างไรก็ตาม หากภายหลังได้ดำเนินการรักษาและแก้ไขจนมีสภาพไม่เข้าลักษณะต้องห้ามแล้ว ก็มีสิทธิสมัครเข้ารับการคัดเลือกใหม่ได้ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. ๓๑/๒๕๖๒ และที่ อบ. ๑๐๗/๒๕๖๗)**

คดีกล้ามเนื้อแขนขาลีบ

ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยในกรณีของผู้สมัครสอบอัยการซึ่งเป็นผู้พิการไว้ว่า การมีรูปกายเดินขากะเผลก กล้ามเนื้อแขนลีบจนถึงปลายมือทั้งสองข้าง กล้ามเนื้อขาลีบจนถึงปลายเท้าทั้งสองข้าง กระดูกสันหลังคด ซึ่งได้รับการผ่าตัดดามเหล็กที่กระดูกสันหลังไว้เพื่อให้ไหล่ทั้งสองข้างเท่ากัน แต่ความพิการไม่ถึงขนาดที่ทำให้ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่การงานโดยปกติได้ เมื่อผู้สมัครเคยทำงานเป็นทนายความมาแล้ว ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกับงานของข้าราชการอัยการ ดังนั้น แม้สภาพกายจะพิการ แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่ถึงขั้นจะเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะงานของอัยการ การที่มีมติไม่รับสมัครผู้สมัครในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย โดยมิได้พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน จึงไม่มีเหตุผลอันหนักแน่นควรค่าแก่การรับฟัง จึงเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๔๒/๒๕๔๗)**

คดีนิ้วก้อยเหยียดไม่สุด

ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยในกรณีผู้สมัครสอบตำรวจซึ่งมีนิ้วก้อยเหยียดไม่สุดไว้ว่า กรณีนิ้วมือบิดเกถือเป็นโรคหรืออาการที่ไม่ควรเป็นข้าราชการตำรวจ แต่ต้องบิดเกจนไม่สามารถทำงานได้ถนัด จึงจะถือว่าเป็นผู้ไม่ผ่านเกณฑ์การตรวจร่างกาย เมื่อผู้สมัครเคยรับราชการเป็นทหารกองหนุนและเคยผ่านการฝึกหลักสูตรวิชาทหาร การฝึกอาวุธปืนแบบยาว

ซึ่งยากกว่าการฝึกอาวุธปืนแบบสั้น จนสามารถผ่านหลักสูตรวิชาทหารได้ โดยปัญหานิ้วก้อยซ้ายเหยียดไม่สุดไม่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกฝน และการฝึกวิชาทหาร รวมทั้งการทำความเคารพตามระเบียบปฏิบัติ และไม่ถึงขนาดทำให้ผู้สมัครไม่อาจปฏิบัติหน้าที่การงานโดยปกติของตำรวจได้ การวินิจฉัยว่าผู้สมัครไม่ผ่านการตรวจร่างกายเนื่องจากนิ้วก้อยซ้ายเหยียดไม่สุด จึงเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗๙๙/๒๕๖๗)**

คดีเท้าแบน

ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยในกรณีของผู้สมัครสอบตำรวจที่มีเท้าแบนไว้ว่า เมื่อพิจารณาความเห็นทางวิชาการของราชวิทยาลัยแพทย์ออร์โธปิดิกส์แห่งประเทศไทย ที่ชี้แจงต่อศาลสรุปได้ว่า ภาวะเท้าแบนมีทั้งประเภทยืดหยุ่นและแข็ง ซึ่งอาจจะสัมพันธ์กับอาการปวดบริเวณเท้า ข้อเท้า และน่องหรือไม่ก็ได้ โดยภาวะเท้าแบนประเภทยืดหยุ่นจะสัมพันธ์กับอาการปวดหรือเมื่อยล้าน้อยกว่าประเภทแข็ง จึงเห็นได้ว่ามิใช่ภาวะเท้าแบนทุกกรณีจะส่งผลต่อการฝึกหรือการใช้งานเท้าและข้อเท้า การที่พิจารณาเพียงลักษณะภายนอกของเท้าโดยการตรวจด้วยสายตาแล้ววินิจฉัยว่ามีภาวะเท้าแบนและให้ความเห็นว่าเป็นผู้ไม่ผ่านการตรวจร่างกาย โดยยังไม่ได้พิจารณาจากพยานหลักฐานที่จำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่าลักษณะเท้าที่ผิดรูปนั้นจะเป็นอุปสรรคแก่การฝึกหรือการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจอย่างไร จึงเป็นการใช้ดุลพินิจที่ยังไม่มีข้อเท็จจริงสนับสนุนเพียงพอ จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. ๖๕/๒๕๖๔)**

คดีปานดำ

ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยในกรณีของผู้สมัครสอบตำรวจซึ่งมีปานดำไว้ว่า เมื่อปานดำบริเวณสะดือของผู้สมัครมีเสื้อผ้าปกปิดอยู่ตลอดเวลา จึงไม่ใช่ปานที่ดูน่าเกลียดอันต้องด้วยลักษณะต้องห้ามของการเข้ารับราชการเป็นตำรวจ และการที่คณะกรรมการแพทย์โรงพยาบาลตำรวจวินิจฉัยว่าการที่ผู้สมัครมีปานดำขนาด ๖x๑๐ เซนติเมตรบริเวณสะดือนั้น ถือเป็นโรคหรืออาการอื่นใดที่ไม่ควรรับราชการตำรวจ โดยปราศจากหลักเกณฑ์เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าผู้สมัครเป็นโรคหรือมีอาการใดที่เป็นอุปสรรคทำให้ไม่ควรเป็นข้าราชการตำรวจ จึงเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. ๓๐/๒๕๖๑)**

สิทธิที่จะได้รับการรับฟัง หรือ**สิทธิในการรับทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน** เป็นหลักการพื้นฐานที่รัฐจะต้องยึดถือ หากรัฐมิได้ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ย่อมถือได้ว่าการกระทำของรัฐนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอาจถูกศาลปกครองพิพากษาเพิกถอนการกระทำนั้นได้ เพื่อเป็นการปกป้องประชาชน

คดีใบสั่งจราจร

กรณีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติออกประกาศกำหนดแบบใบสั่ง โดยมีข้อความในลักษณะที่ชี้ว่าผู้รับใบสั่งเปรียบเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดและอยู่ในบังคับต้องชำระค่าปรับเท่านั้น ผู้รับใบสั่งไม่อาจปฏิเสธ โต้แย้ง หรือชี้แจงเหตุผลได้

และยังมีการออกประกาศกำหนดจำนวนค่าปรับที่มีจำนวนตายตัว ทำให้เจ้าพนักงานไม่อาจใช้ดุลพินิจได้ว่า ความผิดที่เกิดขึ้นนั้น หนักเบาหรือมากน้อยเพียงใด ในลักษณะที่ผู้รับใบสั่งไม่อาจโต้แย้งได้

โดยศาลปกครองวินิจฉัยว่า **เมื่อประกาศกำหนดแบบใบสั่ง** ไม่มีคำเตือนการปฏิเสธความผิดตามใบสั่ง แต่กลับมีคำเตือนว่า “จะต้องชำระค่าปรับภายในกำหนด หากมิได้ชำระอาจต้องรับผิด” **อันเป็นข้อความที่ทำให้ผู้รับใบสั่งเข้าใจว่าตนมีความผิด เป็นการปฏิบัติต่อผู้รับใบสั่งเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด และอยู่ในบังคับต้องชำระค่าปรับเท่านั้น โดยไม่อาจปฏิเสธหรือโต้แย้งได้ ซึ่งขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ด้วย** ประกาศดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับประกาศกำหนดจำนวนค่าปรับ นั้น โดยที่กฎหมายระดับพระราชบัญญัติได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานจราจรสามารถใช้ดุลพินิจได้ว่าจะตักเตือน ปรับหรือไม่ต้องปรับ หรือกำหนดค่าปรับได้ตามความเหมาะสม **เมื่อประกาศกำหนดจำนวนค่าปรับที่พิพาทมิได้มีลักษณะให้เจ้าพนักงานจราจรใช้ดุลพินิจได้ แต่กลับมีข้อความกำหนดจำนวนค่าปรับที่มีลักษณะคงที่และแน่นอน** ประกาศดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๕๐/๒๕๖๘)**

คดีสิ่งปลูกสร้างในที่ราชพัสดุ

กรณีประชาชนรายหนึ่งได้ก่อสร้างรั้วคอนกรีตล้อมรอบบ้านของตนเองซึ่งได้รับมรดกมาจากคุณปู่ แต่ปรากฏว่า เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้มี **“คำสั่งให้รื้อถอนรั้วคอนกรีต”** โดยอ้างว่า ที่ดินบริเวณนั้นเป็นที่ราชพัสดุ ไม่สามารถก่อสร้างหรือต่อเติมอาคารในที่ดินบริเวณดังกล่าวได้ ประชาชนรายนั้นจึงนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลปกครองเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว เมื่อปรากฏว่า เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีรื้อถอนรั้วคอนกรีต **โดยไม่ให้โอกาสผู้ฟ้องคดีในการชี้แจงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเอกสารสิทธิในที่ดิน และไม่มีหนังสือแจ้งสาเหตุที่ไม่รับคำขออนุญาตก่อสร้าง** จึงเป็นกรณีมิได้ให้โอกาสประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตนก่อนออกคำสั่ง อันเป็นการใช้อำนาจโดยอำเภอใจและกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร ศาลปกครองจึงมีคำพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งที่ให้รื้อถอนรั้วคอนกรีตดังกล่าว **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๒๙/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่) และที่ อ. ๒๔๓/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยแนวทางเดียวกัน)**

๒๔ การพัฒนาหลักกฎหมายปกครอง

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง นอกจากศาลปกครองจะต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีในคดีแล้ว คำวินิจฉัยของศาลปกครองยังเป็นการพัฒนาหลักกฎหมายปกครองให้ปรากฏเด่นชัดขึ้น อันเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดีต่อ ๆ ไป ดังเช่น

คดีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

ในคดีที่มีการนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลปกครองตรวจสอบการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของ กฟผ. และ ปตท. ศาลปกครองได้วินิจฉัยวางหลักการที่สำคัญไว้ว่า อำนาจในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ และอำนาจรอนสิทธิเหนือที่ดินของประชาชน เป็นอำนาจมหาชนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้สำหรับรัฐ การตราพระราชกฤษฎีกาแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยไม่ได้จำกัดอำนาจมหาชนดังกล่าว ย่อมมีผลให้อำนาจมหาชนโอนไปเป็นของเอกชน ซึ่งไม่อาจกระทำได้ รวมตลอดถึงการโอนที่ดินที่ได้มาโดยการเวนคืนและระบบสาธารณูปโภค เช่น สายส่งไฟฟ้าหรือท่อก๊าซ ซึ่งเป็น “สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภททรัพย์สินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ” ย่อมไม่อาจโอนไปเป็นของเอกชนได้โดยผลของการแปรรูป เพราะเป็นการกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน กรณีจึงต้องโอนกลับมาเป็นของกระทรวงการคลัง **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ. ๕/๒๕๔๙ และที่ ฟ. ๓๕/๒๕๕๐)**

จากคดีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาลปกครองได้พัฒนาหลักกฎหมายปกครองในเรื่อง “อำนาจมหาชนเป็นของรัฐไม่อาจโอนเป็นของเอกชนได้”

คดีการลงโทษทางวินัย

กรณีที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งลงโทษทางวินัยข้าราชการในมูลกรณีหรือเรื่องเดียวกันไปแล้วครั้งหนึ่ง และต่อมาได้มีคำสั่งเพิ่มโทษหรือเปลี่ยนแปลงโทษข้าราชการผู้นั้นตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ท. โดยที่ยังมิได้เพิกถอนคำสั่งลงโทษทางวินัยเดิมเสียก่อน กรณีจึงมีผลให้ข้าราชการดังกล่าวได้รับโทษทางวินัยสองครั้งสำหรับการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว อันเป็นการขัดต่อหลักการห้ามลงโทษซ้ำ **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗/๒๕๕๗ และที่ อบ. ๓๓/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่))**

จากคดีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า “หลักการห้ามลงโทษซ้ำสำหรับการกระทำผิดเพียงครั้งเดียว” ไม่ใช่หลักการที่ใช้แต่เฉพาะในคดีอาญา โดยศาลปกครองได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ในคดีปกครองด้วย

คดีคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ

การตรวจสอบคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการเดิมมีปัญหาว่า ศาลปกครองมีอำนาจในการตรวจสอบได้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด โดยศาลปกครองได้วินิจฉัยวางหลักการตรวจสอบคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการไว้ในคดีที่คู่สัญญาโครงการทางด่วนสายบางปะอิน-ปากเกร็ด ยื่นคำร้องขอให้

ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้การทางพิเศษแห่งประเทศไทยปฏิบัติตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ โดยให้ชำระเงินค่าชดเชยรายได้ที่ลดลง เนื่องจากการเปิดใช้ทางยกระดับดอนเมืองโทลล์เวย์ โดยได้วินิจฉัยไว้ว่า อำนาจของศาลปกครองไม่ได้จำกัดแต่เพียงการตรวจสอบว่าคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ สถาบันอนุญาโตตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม ที่ชี้ขาดให้ยกข้อเรียกร้องของคู่พิพาทฝ่ายที่เรียกร้องหรือให้คู่พิพาทฝ่ายที่ถูกเรียกร้องให้ชำระเงินส่งมอบทรัพย์สิน กระทำการหรืองดเว้นกระทำการโดยสภาพแล้วขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่เท่านั้น หากแต่ยังมีอำนาจที่จะตรวจสอบเหตุผลที่คณะอนุญาโตตุลาการใช้ประกอบการจัดทำคำชี้ขาด ทั้งในปัญหาการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือข้อสัญญาว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือความประสงค์ในทางสุจริตของคู่สัญญาหรือไม่ และในปัญหาความถูกต้องของการปรับกฎหมายหรือสัญญากับข้อเท็จจริงที่คณะอนุญาโตตุลาการรับฟังเป็นยุติแล้ว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยว่าการยอมรับและการบังคับตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ เพียงใด **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๙๓๒/๒๕๖๑ (ประชุมใหญ่))**

จากคดีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาลปกครองได้พัฒนาหลักในการตรวจสอบคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ ทำให้ศาลปกครองสามารถตรวจสอบคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการได้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

คดีการก่อสร้างอาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษ

การก่อสร้างอาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษ มีสิ่งที่เจ้าของโครงการและเจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องตระหนัก ก็คือ ความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม การผังเมือง รวมตลอดถึงการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร โดยเรื่องที่สำคัญประการหนึ่งที่กฎหมายควบคุมอาคารกำหนดไว้ คือ อาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษจะต้องติดถนนสาธารณะที่มีความกว้างของเขตทางตามที่กฎหมายกำหนด โดยความกว้างของทางสาธารณะถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการพิจารณาอนุญาต เจ้าพนักงานท้องถิ่นจึงมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความกว้างของทางสาธารณะให้เป็นไปตามกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๕๘๘/๒๕๕๗)** และในคดีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบรับหนังสือแจ้งความประสงค์จะก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่พิเศษ นั้น **ศาลปกครองได้วินิจฉัยวางหลักการที่สำคัญในการอนุญาตให้มีการก่อสร้างอาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษ** ไว้ว่า ที่ดินที่ใช้เป็นที่ตั้งของอาคารดังกล่าวต้องมีทางที่สามารถเข้าออกสู่ถนนสาธารณะ และทางนั้นต้องมีสภาพที่สามารถใช้เป็นทางเข้าออกได้ตลอดตราบเท่าที่อาคารนั้นดำรงอยู่ เมื่อที่ดินที่เจ้าของโครงการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่พิเศษใช้เป็นทางผ่านเข้าออกสู่ถนนสาธารณะ เป็นที่ดินการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ รฟม. อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อสงวนสิทธิ์ที่อาจถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้เสมอตามความจำเป็นแห่งกรณี จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าทางเข้าออกสู่ถนนสาธารณะดังกล่าวมีสภาพที่สามารถใช้เป็นทางเข้าออกที่รถดับเพลิงสามารถเข้าออกได้สะดวกตลอดเวลาตราบเท่าที่อาคารขนาดใหญ่พิเศษที่ขออนุญาตนั้นยังดำรงอยู่ การที่

เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบรับหนังสือแจ้งความประสงค์จะก่อสร้างอาคารดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อส. ๑๘๘/๒๕๖๖ (ประชุมใหญ่))**

คดีรถไฟฟ้าสายสีเขียวส่วนต่อขยาย

ในคดีโครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียวส่วนต่อขยาย กรุงเทพมหานครได้ทำสัญญาจ้างให้บริการเดินรถและซ่อมบำรุงรถไฟฟ้ากับผู้ฟ้องคดี โดยผู้ฟ้องคดีได้ให้บริการเดินรถและซ่อมบำรุงตามสัญญาดังกล่าวแล้ว แต่กรุงเทพมหานครไม่ชำระค่าจ้างตามสัญญาให้บริการเดินรถและซ่อมบำรุง โดยอ้างว่าอยู่ในขั้นตอนของการจัดทำสัญญาให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ โดยศาลปกครองวินิจฉัยว่า การที่กรุงเทพมหานครโดยบริษัท ก. ได้ทำสัญญาจ้างคู่สัญญาฝ่ายเอกชนเป็นผู้ให้บริการเดินรถและซ่อมบำรุง รวมทั้งเก็บเงินค่าโดยสารในโครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียวส่วนต่อขยาย สัญญาดังกล่าวไม่เข้าลักษณะตามคำนิยามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ กรุงเทพมหานครและบริษัท ก. จึงไม่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวแต่อย่างใด ส่งผลให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีข้อผูกพันที่ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในสัญญา เมื่อสัญญาดังกล่าวไม่ตกเป็นโมฆะ และปรากฏว่าผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานตามสัญญาครบถ้วนถูกต้อง และส่งมอบงานจ้างแล้ว ผู้รับจ้างย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างตอบแทนการทำงาน ดังนั้น กรุงเทพมหานครและบริษัท ก. จึงมีหน้าที่ต้องรับผิดชำระเงินค่าจ้างตามที่กำหนดในสัญญาพร้อมดอกเบี้ยผิดนัดให้แก่ผู้รับจ้าง **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๗๒๕/๒๕๖๗ (ประชุมใหญ่))**

จากคดีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาลปกครองได้นำหลักสัญญาต้องเป็นสัญญามาใช้ในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองด้วย

คดีบุคคลจักไม่ต้องรับผิดโดยไม่ได้กระทำความผิด

บุคคลจะต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้อื่นตามความในมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มีผลก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น การที่จะให้ผู้ที่ไม่ได้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลอื่นโดยที่ตนเองไม่ได้มีส่วนกระทำความผิดย่อมไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องความรับผิดฐานละเมิด ซึ่งเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้น แม้ศาลปกครองชั้นต้นจะพิพากษาให้ผู้ฟ้องคดีต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดและผู้ฟ้องคดีมิได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น แต่เมื่อศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าผู้ฟ้องคดีจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกฟ้องคดี จึงไม่อาจถือได้ว่าการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ถูกฟ้องคดี การที่ผู้ฟ้องคดีจะต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องคดี ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้กระทำละเมิดต่อผู้ถูกฟ้องคดี ย่อมไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง ศาลปกครองสูงสุดจึงพิพากษาเพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีในส่วนที่ให้ผู้ฟ้องคดีรับผิดชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมด **(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๓๗/๒๕๕๔)**

จากคดีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาลปกครองได้นำหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องความรับผิดทางละเมิดที่ว่า บุคคลจักไม่ต้องรับผิดหากไม่ได้กระทำความผิด มาใช้ในฐานะที่เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิด

๒๕ การเสริมสร้างกระบวนการระงับข้อพิพาทในคดีปกครอง

การระงับข้อพิพาททางเลือกใหม่ : การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง

การไกล่เกลี่ย คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทอย่างสันติวิธีโดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย โดยมีบุคคลที่สาม ซึ่งเรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” ทำหน้าที่ช่วยเหลือให้คู่กรณีสามารถเจรจาหาข้อยุติร่วมกันได้ โดยไม่ตัดสินว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด ซึ่งหากสามารถตกลงกันได้ ย่อมส่งผลทำให้ข้อพิพาทยุติลงได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย และช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีได้ ทั้งยังช่วยอำนวยความยุติธรรมได้ตามความพึงพอใจของคู่กรณี ยิ่งกว่าผลแพ้ชนะในทางคดี ซึ่งปัจจุบันศาลปกครองก็ได้นำการไกล่เกลี่ยมาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง ๔ ประเภท ดังนี้

๑. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

๒. คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๓. คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

๔. คดีพิพาทอื่นตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

โดยคู่กรณีที่ประสงค์จะขอให้ศาลปกครองดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สามารถยื่นคำขอต่อศาลในเวลาใดก็ได้นับตั้งแต่มีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองจนถึงวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองมีกรอบระยะเวลาที่รวดเร็วและกระชับ

และหากการไกล่เกลี่ยสำเร็จ ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีผลบังคับได้จริงตามกฎหมาย โดยคู่กรณีจะร่วมกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลปกครองจะมีคำพิพากษาให้เป็นไปตามนั้น ดังเช่น

คดีช้างป่าพลายเจ้างา

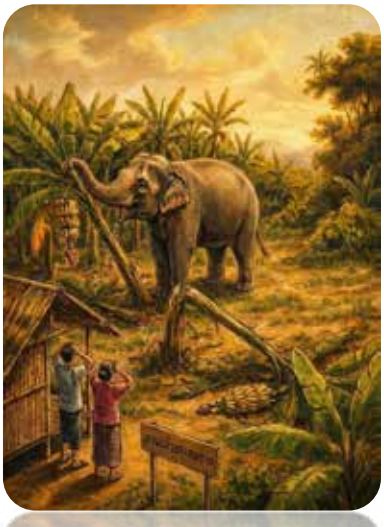

ช้างป่าพลายเจ้างาได้ออกมาจากพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติใต้ร่มเย็น จังหวัดสุราษฎร์ธานี มาหากินในพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านในบริเวณดังกล่าว เป็นเหตุให้ชาวบ้านฟ้องกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ต่อศาลปกครอง

ซึ่งลักษณะคดีดังกล่าวสามารถนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ เมื่อต่อมาคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย และได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีนี้จนประสบผลสำเร็จ จึงได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาโดยกรมอุทยานฯ ได้มีข้อตกลงในการดำเนินการ

เป็น ๓ ระยะ ระยะแรก ให้มีการเคลื่อนย้ายพลายเจ้างาไปยังพื้นที่ดูแล ระยะกลาง ให้ย้ายพลายเจ้างาไปกักตัวในสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าพังงา และระยะยาว ให้นำพลายเจ้างาไปไว้ ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสงในพื้นที่กลุ่มป่าคลองแสง-เขาสก **(คำพิพากษาตามยอม ศาลปกครองนครศรีธรรมราช คดีหมายเลขแดงที่ ๒๙๖/๒๕๖๖)**

คดีลิงเขาตังกวน

ใน**คดีลิงเขาตังกวน**ซึ่งชาวบ้านฟ้องว่ากรมอุทยานฯ ละเลยต่อหน้าที่ไม่ควบคุมจำนวนลิงแสมให้เหมาะสม จนสร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง ซึ่งลักษณะคดีดังกล่าวสามารถนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ เมื่อต่อมาคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย และได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยจนประสบผลสำเร็จ จึงได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา โดยกรมอุทยานฯ มีข้อตกลงที่จะดำเนินการทำหมันลิงบริเวณเขาน้อยและเขาตังกวนในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ตัว และในปีงบประมาณ ๒๕๖๙ จะดำเนินการทำหมันอีกไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ตัว และจะดำเนินการออกแบบกรงอนุบาล เพื่อใช้อนุบาลลิงดังกล่าว **(คำพิพากษาตามยอม ศาลปกครองสงขลา คดีหมายเลขแดงที่ ๑๘๐/๒๕๖๗)**

จะเห็นได้ว่า ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองทั้งสองคดีดังกล่าว นอกจากจะทำให้คดีเสร็จสิ้นลงอย่างรวดเร็วและถูกกฎหมายแล้ว ยังส่งผลให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันไว้ได้อีกด้วย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองจึงถือเป็นทางเลือกใหม่ในการระงับข้อพิพาทที่ส่งผลดีต่อคู่กรณีทุกฝ่าย ยิ่งกว่าผลแพ้ชนะในคดี

ก้าวล้ำสู่ความเป็นเลิศและวิสัยทัศน์ในอนาคต

ก้าวล้ำทางวิชาการ

บทบาทของศาลปกครองในประชาคมระหว่างประเทศ

นับตั้งแต่เปิดทำการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ศาลปกครองได้มุ่งมั่นที่จะแสวงหาความร่วมมือทางวิชาการกับองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิชาการคดีปกครอง การบริหารจัดการองค์กร ตลอดจนพัฒนาบุคลากรของศาลปกครองเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการอำนวยความเป็นธรรมในสังคม ผู้บริหารศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองในทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับการแสวงหาความร่วมมือทางวิชาการดังกล่าวส่งผลให้ในปัจจุบันศาลปกครองไทยได้มีความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ หลากหลายองค์กรในหลายระดับทั้งในระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค และระดับทวิภาคี

สมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ

ความร่วมมือในระดับนานาชาตินั้น แม้ว่าจะเปิดทำการมาได้เพียง ๒๐ ปีเศษ แต่ศาลปกครองเป็นองค์กรตุลาการที่ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศนับตั้งแต่เปิดทำการได้ไม่นาน โดยศาลปกครองได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ**สมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ (International Association of Supreme Administrative Jurisdiction-IASAJ)** ซึ่งเป็นสมาคมที่มีศาลปกครองสูงสุดทั่วโลกร่วมเป็นสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะทางวิชาการระหว่างกันผ่านกิจกรรมที่สมาคมฯ จัดขึ้น ได้แก่ การประชุมใหญ่ทางวิชาการ การประชุมคณะกรรมการบริหารสมาคมฯ การประชุมคณะกรรมการดำเนินงานของสมาคมฯ และโครงการแลกเปลี่ยนตุลาการศาลสูงของสมาคมฯ เป็นต้น

การประชุมใหญ่ทางวิชาการสมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๙
ที่ศาลปกครองไทยเป็นเจ้าภาพ
เมื่อวันที่ ๒๒-๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐
ณ โรงแรมแชงกรี-ลา กรุงเทพมหานคร

นับเป็นก้าวสำคัญเมื่อในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ สมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ ได้คัดเลือกให้ศาสตราจารย์ ดร.อักขราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด (ในขณะนั้น) ดำรงตำแหน่งประธานสมาคมศาลปกครองสูงสุดระหว่างประเทศ ซึ่งมีวาระ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๐) รวมทั้งศาลปกครองสูงสุดของไทยได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมใหญ่ทางวิชาการของสมาคมฯ ครั้งที่ ๙ ในระหว่างวันที่ ๒๒-๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งมีองค์กรตุลาการจากทั่วโลกเข้าร่วมประชุมที่ประเทศไทย นับเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมดังกล่าว

การประชุมคณะกรรมการบริหารสมาคม
เมื่อวันที่ ๒-๓ ตุลาคม ๒๕๖๖
ณ กรุงอังการา สาธารณรัฐตุรกี

ศาลปกครองไทยยังได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการดำเนินงานของสมาคม และคณะกรรมการบริหารสมาคมมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งยังได้เป็นเจ้าภาพรับรองตุลาการแลกเปลี่ยนจากประเทศสมาชิกที่ประสงค์จะมาเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ศาลปกครองสูงสุดไทย ตั้งแต่เข้าเป็นสมาชิกสมาคมเรื่อยมา จนถึงปัจจุบันมีตุลาการศาลสูงแลกเปลี่ยนจากนานาประเทศเข้าร่วมโครงการดังกล่าวที่ศาลปกครองไทยทั้งสิ้น ๘ คน ได้แก่ ตุลาการศาลสูงจากสาธารณรัฐไนเจอร์ สาธารณรัฐโปแลนด์ สาธารณรัฐโกตดิวัวร์ สาธารณรัฐเฮลเลนิก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนแอลจีเรีย ราชอาณาจักรโมร็อกโก สาธารณรัฐสโลวัก และสาธารณรัฐโรมาเนีย รวมทั้งมีตุลาการศาลปกครองสูงสุดจากศาลปกครองไทยเดินทางไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ศาลปกครองในต่างประเทศทั้งสิ้น ๔ คน

โครงการตุลาการศาลสูงแลกเปลี่ยน (ณ ศาลปกครองไทย)
จากราชอาณาจักรโมร็อกโก เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖, จากสาธารณรัฐสโลวัก
เมื่อวันที่ ๒๕ และ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

องค์การกฎหมายมหาชนแห่งยุโรป

ศาลปกครองยังมีความร่วมมือทางวิชาการกับองค์การกฎหมายมหาชนแห่งยุโรป ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ตั้งขึ้นโดยการสนับสนุนของสหภาพยุโรป มีสมาชิกเป็นสถาบันการศึกษา สถาบันทางกฎหมายมหาชนตลอดจนนักกฎหมายมหาชนที่สำคัญของทวีปยุโรป เพื่อร่วมกันศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักกฎหมายมหาชน โดยศาลปกครองได้มีการลงนามในข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับองค์การกฎหมายมหาชนยุโรป ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางวิชาการร่วมกัน

การเข้าร่วมการประชุมประจำปี
องค์การกฎหมายมหาชนยุโรปเพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะด้านกฎหมายมหาชน
เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๗
ณ องค์การกฎหมายมหาชนแห่งยุโรป
(ศูนย์ Legraina/Sounio) สาธารณรัฐเฮลเลนิก

สมาคมกฎหมายอาเซียน

ความร่วมมือในระดับภูมิภาคนั้น ศาลปกครองมีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคด้วยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ**สมาคมกฎหมายอาเซียน** ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือซึ่งกันและกันในระหว่างนักกฎหมายของประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยได้เข้าร่วมการประชุมทางวิชาการซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การประชุมสมาคมกฎหมายอาเซียน (ออนไลน์และออนไซต์)
ประชุมออนไลน์เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๖๕ และออนไซต์วันที่ ๑๘-๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ สหพันธรัฐมาเลเซีย
และวันที่ ๑๓-๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์

รวมทั้งยังได้เข้าไปเป็นคณะทำงานด้านการจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายเฉพาะด้านของสำนักงานเลขาธิการอาเซียนและคณะกรรมาธิการถาวรสมาคมกฎหมายอาเซียนด้านสตรีในวงการกฎหมายอีกด้วย

ความร่วมมือในระดับทวิภาคี

นอกจากบทบาทสำคัญในระดับนานาชาติและในภูมิภาคแล้ว ศาลปกครองยังสานต่อความสัมพันธ์ด้านการต่างประเทศในระดับทวิภาคีกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในเรื่องการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายปกครอง ได้แก่

รัฐบาลฝรั่งเศส โดยผ่านสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ซึ่งได้สนับสนุนทุนการศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาวิชากฎหมายมหาชน ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และทุนเรียนภาษาฝรั่งเศสให้แก่สำนักงานศาลปกครองเป็นประจำทุกปี รวมทั้งสนับสนุนการจัดการบรรยายทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสาธารณรัฐฝรั่งเศสปีละ ๔-๕ คน ซึ่งจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาบรรยายทางวิชาการในเรื่องเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีปกครอง เพื่อเปิดโลกทัศน์และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านกฎหมายปกครองให้แก่บุคลากรของศาลปกครองอีกด้วย

การบรรยายทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสาธารณรัฐฝรั่งเศส
เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน, ๒๒ และ ๒๔ พฤศจิกายน และ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕
ณ อาคารศาลปกครอง กรุงเทพมหานคร

มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ซึ่งได้สนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรม สัมมนา และผลิตคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาตุลาการและพนักงานคดีปกครองเป็นประจำทุกปีนับตั้งแต่ศาลปกครองเปิดทำการ

โครงการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาทักษะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองสำหรับตุลาการศาลปกครอง ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๖ ณ อาคารศาลปกครอง

การผลิตคู่มือต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์

ศาลประชาชนสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยศาลปกครองไทยได้ริเริ่มสถาปนาความสัมพันธ์กับศาลประชาชนสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยนายปิยะ ปะตังทา ประธานศาลปกครองสูงสุด (ในขณะนั้น) ได้เดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนและเข้าเยี่ยมคารวะนายโจว เฉียง ประธานศาลประชาชนสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และยังได้ไปศึกษาดูงาน ณ ศาลประชาชนสูงสุด ศาลอินเทอร์เน็ตกรุงปักกิ่ง วิทยาลัยตุลาการแห่งชาติ และศาลประชาชนระดับสูงนครเซี่ยงไฮ้ด้วย

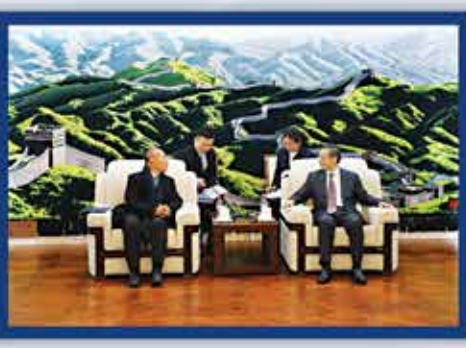

ประธานศาลปกครองสูงสุดเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ ๔-๑๐ มกราคม ๒๕๖๓

หลังจากนั้นได้มีการเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ สาธารณรัฐประชาชนจีนโดยคณะผู้บริหารศาลปกครองชั้นต้นและพนักงานคดีปกครอง การจัดการอภิปรายทางวิชาการผ่านระบบออนไลน์ร่วมกันระหว่างศาลปกครองไทยกับวิทยาลัยตุลาการแห่งชาติในหัวข้อ “การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม” และศาลปกครองไทยกับศาลประชาชนระดับสูงนครเซี่ยงไฮ้ในหัวข้อ “การนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม” และ “การนำหลักการป้องกันล่วงหน้าหรือระวังไว้ก่อนมาใช้ในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม”

การศึกษาดูงาน ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ ๒๓-๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๗

การอภิปรายออนไลน์ร่วมกับศาลประชาชนระดับสูงนครเซี่ยงไฮ้
เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๘

ความสัมพันธ์ระหว่างสององค์กรศาลที่ได้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้กระชับแน่นแฟ้นขึ้น เมื่อนายประสิทธิ์ศักดิ์ มีลาภ ประธานศาลปกครองสูงสุด ได้นำคณะเดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนและเข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลประชาชนสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อหารือความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกัน โดยผลจากการหารือดังกล่าว ศาลประชาชนสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนยินดีที่จะสนับสนุนการจัดการอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศาลให้แก่บุคลากรศาลปกครองไทย ณ วิทยาลัยตุลาการแห่งชาติ ในเดือนมีนาคม ๒๕๖๙ และจะดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกันที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

ประธานศาลปกครองสูงสุดเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ ๒๕-๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๘

นอกจากนี้ ศาลปกครองยังได้มีการแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ ธนาคารพัฒนาเอเชีย สำนักงานคณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทย ศาลยุติธรรมของสิงคโปร์ ภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการไทย-สิงคโปร์ ศาลฎีกาแห่งสาธารณรัฐเกาหลี มหาวิทยาลัยตูลูส ๑ กาปิตอล สาธารณรัฐฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยการ์ลอส เตรเซโร่ เด มาดริด ราชอาณาจักรสเปน และ สถาบันชั้นสูงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกาหลี เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นการ “เปิดรับ” องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมา “ปรับใช้” ในการพัฒนาองค์กรและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางปกครองใน สปป.ลาว

ศาลปกครองไทยได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือศาลประชาชนสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการจัดตั้ง “คณะศาลปกครอง” ในศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป.ลาว ตั้งแต่ก้าวแรกของการจัดตั้งที่มีต้นกำเนิดจากแนวความคิดที่ประสงค์จะให้ประชาชนลาวได้รับความยุติธรรมโดยถ้วนหน้าไปจนถึงก้าวแห่งความสำเร็จที่ศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป.ลาว สามารถเปิดทำการคณะศาลปกครองได้ในที่สุด

โดยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ศาลปกครองไทยได้สถาปนาความร่วมมือทางวิชาการกับศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป. ลาว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมของศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป. ลาว และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และด้วยความอนุเคราะห์ในการประสานงานของกระทรวงการต่างประเทศ จึงทำให้มีการจัดพิธีลงนาม **“บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางกฎหมาย การศาล และการบริหารงานยุติธรรมทางปกครองระหว่างสำนักงานศาลปกครองแห่งราชอาณาจักรไทยและศาลประชาชนสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”** เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ โรงแรมลาวพลาซา นครหลวงเวียงจันทน์

พิธีลงนามในบันทึกความเข้าใจ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖
ณ โรงแรมลาวพลาซา นครหลวงเวียงจันทน์

ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๗ ศาลปกครองไทยได้กำหนดแนวทางและแผนงานกิจกรรม โดยได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในทุกกิจกรรม

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศของประเทศไทยได้ขอให้สำนักงานศาลปกครองจัดทำแผนงานโครงการระยะ ๓ ปี เพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยพิจารณา และในที่สุดกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยก็ได้ตอบรับให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนิน **“โครงการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อเตรียมการจัดตั้งคณะศาลปกครองในศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป. ลาว ภายใต้ความร่วมมือด้านยุติธรรมและกฎหมาย”** แก่สำนักงานศาลปกครอง เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ และที่ประชุมคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือ (Joint Commission-JC) ไทย-ลาว ครั้งที่ ๒๐ ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๘ ณ จังหวัดเชียงราย ได้รับทราบเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นทางการ ซึ่งสำนักงานศาลปกครองได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ และดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้อย่างต่อเนื่องจนสำเร็จลุล่วง

ในที่สุดเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ สภาแห่งชาติแห่ง สปป.ลาว ได้ลงนามในมติของคณะประจำสภาแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งคณะศาลปกครองซึ่งมีผลให้ สปป.ลาว ดำเนินการจัดตั้งคณะศาลปกครองขึ้นได้ในศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนภาคกลาง และศาลประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ และเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔ นายบุญยัง วอละจิด ประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ลงนามในรัฐบัญญัติของประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าด้วยการดำเนินคดีปกครอง **และในที่สุดศาลประชาชนสูงสุด แห่ง สปป.ลาว ก็สามารถเปิดทำการคณะศาลปกครองในศาลประชาชนสูงสุดได้ เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๔**

งานแถลงข่าวเปิดรับพิจารณาคดีปกครองของคณะศาลปกครองในศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป.ลาว อย่างเป็นทางการ โดยได้มีการถ่ายทอดสัญญาณภาพและเสียงมาที่ศาลปกครองไทย เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๔

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจึงเป็นความภาคภูมิใจของศาลปกครองไทยที่ได้ร่วมสร้างความสำเร็จในการช่วยวางรากฐานในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางปกครองของ สปป.ลาว รวมทั้งยังเป็นความสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรศาลของทั้งสองประเทศ ซึ่งยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบัน

กิจกรรมทางวิชาการระหว่างศาลปกครองไทยและศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป.ลาว ภายหลังการเปิดทำการของคณะศาลปกครองในศาลประชาชนสูงสุด เมื่อวันที่ ๑-๒ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว, เมื่อวันที่ ๑๒-๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๖ ณ จังหวัดระยอง และเมื่อวันที่ ๑๘-๑๙ มีนาคม ๒๕๖๘ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

โดยสำนักงานศาลปกครองยังคงให้ความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษากฎหมาย ตลอดจนเพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลักสูตรที่เกี่ยวกับกฎหมายปกครองให้แก่บุคลากรของศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป.ลาว อย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดกิจกรรมสัมมนาทางวิชาการ การศึกษาดูงาน การเผยแพร่สื่อการเรียนรู้กฎหมายปกครอง การสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ผู้พิพากษา และข้าราชการของศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป. ลาว เพื่อศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชากฎหมายมหาชน ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตามโครงการความร่วมมือไตรภาคีระหว่างสำนักงานศาลปกครอง ศาลประชาชนสูงสุดแห่ง สปป.ลาว และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ด้วยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากระบวนการยุติธรรมทางปกครองในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะหยั่งรากฐานมั่นคงเพื่อเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนได้ในท้ายที่สุด

ความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานภายในประเทศ

นับตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘ สำนักงานศาลปกครองมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานภายในประเทศ จำนวน ๔๑ หน่วยงาน/ฉบับ โดยมีหน่วยงานที่ยังไม่หมดอายุ จำนวน ๒๗ หน่วยงาน หน่วยงานที่หมดอายุแล้ว จำนวน ๑๔ หน่วยงาน และหน่วยงานที่จะหมดอายุความร่วมมือในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จำนวน ๗ หน่วยงาน จำแนกเป็น ๑) หน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๒๐ หน่วยงาน ๒) ภาคเอกชน ๗ หน่วยงาน ๓) องค์การมหาชน ๑ หน่วยงาน และ ๔) สถาบันการศึกษา ๑๓ หน่วยงาน

แนวคิดในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือภายในประเทศ

การดำเนินกิจกรรมตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการมีแนวคิดในการดำเนินการโดยใช้หลักการประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหน่วยงานทั้งสองฝ่ายที่ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง เสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม การพัฒนาบุคลากร การศึกษาวิจัย การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางกฎหมาย และข้อมูลทางวิชาการ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การวิเคราะห์และพัฒนาระบบข้อมูล และการให้บริการรักษาพยาบาล การสร้างเสริมสุขภาพจิต

นับตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘ สำนักงานศาลปกครองกับหน่วยงานความร่วมมือภายในประเทศมีการขับเคลื่อนกิจกรรมความร่วมมือกับหน่วยงานภายในประเทศ โดยจำแนกตามหน่วยงานที่มีการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือ และจำแนกตามโครงการความร่วมมือ ดังนี้

จำแนกตามหน่วยงานที่มีการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือ

๑. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ประธานศาลปกครองสูงสุดให้เกียรติเยี่ยมชมศูนย์ดิจิทัลศาลปกครอง ณ โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ และสำนักงานศาลปกครองทั้งในส่วนกลางและในภูมิภาคทุกแห่งเข้าพบหน่วยงานในพื้นที่เขตอำนาจศาลปกครองเพื่อรณรงค์ และแนะนำการเข้าใช้ศูนย์ดิจิทัลศาลปกครองซึ่งติดตั้งไอคอนไว้ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ ศูนย์ดิจิทัลชุมชนทั่วประเทศ ๑,๗๒๒ แห่ง ทำให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองได้สะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ ได้มีการให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นศูนย์ดิจิทัลชุมชนในเขตอำนาจศาลปกครองทั่วประเทศ ผ่านระบบ Streaming บนศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) หัวข้อ “บอกกล่าวเล่าขาน...ศาลปกครองของประชาชน” พร้อมทั้งจัดทำหนังสือถึงหน่วยงานภาครัฐ (๙,๙๑๘ แห่ง) เพื่อประชาสัมพันธ์และแนะนำการใช้บริการศูนย์ดิจิทัลศาลปกครอง และอื่น ๆ เช่น สำนักงานศาลปกครองสงขลา จัดการประชุม พร้อมทั้งสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ดิจิทัลชุมชนในเขตอำนาจศาลปกครองสงขลาเพื่อขับเคลื่อนและรณรงค์ รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้รับมาพัฒนาการดำเนินงาน เพื่ออำนวยความยุติธรรมทางปกครองให้แก่ประชาชนต่อไป

๒. ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ มีกรอบความร่วมมือที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่บุคลากรของศาลปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งบูรณาการการรักษาเฉพาะทาง การตรวจวินิจฉัย การรักษาด้วยวิทยาการแพทย์ขั้นสูงและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างครบวงจร เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการดูแลรักษาสุขภาพที่โรงพยาบาลได้สะดวกและรวดเร็ว โดยสอดคล้องกับนโยบายประธานศาลปกครองสูงสุดที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรศาลปกครองให้มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๓. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้แก่บุคลากรศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง จำนวน ๕ ครั้ง (ระหว่างเดือนมิถุนายน-กันยายน ๒๕๖๘) ณ สถาบันวิปัสสนาธุระ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้บุคลากรศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองได้รับการพัฒนาทักษะจำเป็นนอกเหนือจากการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งส่งเสริมการปลูกฝังวัฒนธรรมศาลปกครอง (TRUST) และการดำรงตน โดยสำนักงานศาลปกครองได้รับมอบโล่รางวัลและเกียรติบัตรในฐานะเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยได้รับความกรุณาจากพระพรหมวัชรธีราจารย์, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้มอบโล่รางวัลและเกียรติบัตรดังกล่าว

นอกจากนี้ ได้มีการประสานและอำนวยการด้านวิทยากรบรรยายในโครงการอบรมของ มจร. ในหัวข้อวิชาต่าง ๆ เช่น กฎหมายสำหรับบุคลากร มจร. สิทธิ กรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดินของประชาชน : บทบาทของหน่วยงานรัฐ ทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครองและแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เข้าถึงนิสิต/นักศึกษาในวงกว้างมากขึ้น ทั้งในส่วนของพระภิกษุสงฆ์และฆราวาส อันจะเสริมสร้างกลไกภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่บทบาทหน้าที่ของศาลปกครองในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

๔. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ โดย ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) สำนักวิทยาการสารสนเทศจะขับเคลื่อนกิจกรรมความร่วมมือด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อให้บริการประชาชนและเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง เช่น การพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ การจัดหาและสนับสนุนทรัพยากร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการแปลงภาพเป็นข้อความเพื่อบริการประชาชน การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

๕. กองทัพอากาศ มีกรอบความร่วมมือที่สำคัญในการสนับสนุนข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศและภาพถ่ายดาวเทียมที่มีความละเอียดสูงเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและรักษาความสมดุลในการพิทักษ์ผลประโยชน์แห่งชาติ

ในการนี้ ประธานศาลปกครองสูงสุดได้กรุณามอบหมายให้นายพรชัย มนัสศิริเพ็ญ รองประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นผู้แทนนำคณะตุลาการในศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองกลาง พร้อมด้วยผู้บริหารสำนักงานศาลปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ศึกษาดูงานศูนย์ปฏิบัติการทางอวกาศกองทัพอากาศทำให้ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองได้รับรู้/รับทราบถึงขีดความสามารถและการได้มาซึ่งภาพถ่ายทางอวกาศที่ใช้ดาวเทียม NAPA-๑ กับ NAPA-๒ ในการถ่ายภาพเพื่อสำรวจพื้นที่ทางอวกาศที่ไม่สามารถเข้าถึงได้จากภาคพื้นดิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

๖. สถาบันวิทยสิริเมธี (VISTEC) สำนักวิทยาการสารสนเทศจะขับเคลื่อนกิจกรรมความร่วมมือที่สำคัญ เช่น การศึกษาความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการทำงานของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง โดยมีมาตรการที่ใช้ในการกำกับดูแลการพัฒนาและการใช้งาน เพื่อให้มั่นใจว่า มีความโปร่งใส เป็นธรรม มีความรับผิดชอบ ปลอดภัย และปฏิบัติตามกฎหมายและจริยธรรม การพัฒนาบุคลากรในรูปแบบการทำงานจริง (On the job training)

๗. สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดย กรมพระธรรมนูญและสำนักงานศาลปกครอง มีการต่ออายุความร่วมมือจาก ๓ ปี เป็น ๕ ปี สิ้นสุดวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๗๓ เพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือที่สำคัญต่อไป เช่น การเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) แนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง การป้องกันและลดเหตุแห่งการฟ้องคดีผ่านการจัดกิจกรรมทางวิชาการ การอำนวยความสะดวกในการใช้ห้องสมุดและทรัพยากรสารสนเทศ

๘. มูลนิธิวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางปกครอง ร่วมดำเนินการจัดโครงการเสริมสร้างความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมทางปกครองให้กับหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐในภูมิภาค จำนวน ๕ จังหวัด ๖ ครั้ง การขับเคลื่อนความร่วมมือดังกล่าวทำให้องค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้รับการเผยแพร่ไปยังหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในเขตอำนาจศาลปกครองภูมิภาคต่าง ๆ อย่างทั่วถึงมากขึ้น เช่น หลักปฏิบัติราชการที่ดีและผลกระทบของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐจากแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง กระบวนการยุติธรรมทางปกครองกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในภาคอุตสาหกรรม

๙. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต สนับสนุนทุนการศึกษา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ปีละ ๔ ทุน จำแนกเป็นปริญญาตรี ๒ ทุน ปริญญาโท ๒ ทุน พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดโครงการสัมมนาค่ายเยาวชนศาลปกครอง นอกจากนี้ ได้รับการสนับสนุนการจัดทำละครสั้นภายใต้แนวคิดละครคุณธรรม การสนับสนุนเกี่ยวกับผังอาคาร การตกแต่งและบำรุงรักษาอาคาร ตลอดจนการจัดทำหลักสูตร e-Learning เพื่อเผยแพร่ใน ALL Cloud หัวข้อ “การดำเนินคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชน” การร่วมสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๑๐. กรมสุขภาพจิต สำนักงานศาลปกครองในส่วนกลางจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตรวจสุขภาพใจครบวงจร (Mental Health Care) ร่วมกับโรงพยาบาลศรีธัญญา การฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นสำหรับนักสร้างสุขขององค์กร” และสำนักงานศาลปกครองในภูมิภาคจัดกิจกรรมให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ร่วมกับศูนย์สุขภาพจิตในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของประธานศาลปกครองสูงสุดที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีสุขภาพกาย สุขภาพใจ และคุณภาพชีวิตที่ดี

๑๑. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด โดยจัดตั้งคณะทำงาน ภายใต้ชื่อ “เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุดทางด้านกฎหมาย และการเมืองการปกครอง” ปัจจุบันมีเครือข่าย จำนวน ๑๙ หน่วยงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างหน่วยงาน แลกเปลี่ยนทรัพยากร การใช้งานฐานข้อมูลเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน ฐานข้อมูลออนไลน์ทางด้านกฎหมาย การยืม-คืนระหว่างห้องสมุด (โดยต้องเป็นไปตามข้อปฏิบัติของแต่ละแห่ง) และพัฒนาบุคลากรร่วมกัน

จำแนกตามโครงการความร่วมมือ

๑. โครงการเสริมสร้างธรรมาภิบาล

การจัดโครงการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมเกิดจากแผนแม่บทการพัฒนาศาลปกครองระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ด้านที่ ๒ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม และแผนปฏิบัติราชการของสำนักงานศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ โดยกำหนดให้มีการวางหลักปฏิบัติราชการทางปกครองที่เป็นบรรทัดฐานในการใช้อำนาจทางปกครองที่เป็นธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและลดการเกิดข้อพิพาททางปกครอง เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง หลักกฎหมายปกครอง และแนวทางการปฏิบัติราชการจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานทางปกครอง หน่วยงานที่ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับสำนักงานศาลปกครอง และผู้สนใจทั่วไป โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๘ มีการจัดกิจกรรมอบรม/สัมมนา จำแนกได้ ดังนี้

๑.๑ ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรม/สัมมนากับหน่วยงานความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) จำนวน ๓ หน่วยงาน จำนวน ๔ ครั้ง ดังนี้

๑) ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานศาลปกครองกับกรมที่ดิน จำนวน ๒ ครั้ง โดยจัดอบรม หัวข้อ “คดีปกครองเกี่ยวกับที่ดิน” และหัวข้อ “ศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์กับการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองเพื่อประชาชน”

๒) ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานศาลปกครองกับกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑ ครั้ง ได้แก่ จัดอบรม หัวข้อ “คดีปกครองเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมือง”

๓) ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานศาลปกครองกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๑ ครั้ง ได้แก่ จัดอบรม หัวข้อ “คดีปกครองเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”

๑.๒ ดำเนินการจัดอบรม/สัมมนาผ่านระบบออนไลน์

โดยมีผู้เข้าอบรมผ่านระบบออนไลน์ โปรแกรม Cisco Webex Meetings และระบบ Streaming บนศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) และจัดกิจกรรมอบรม/สัมมนากับหน่วยงานความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) จำนวน ๑ หน่วยงาน (๔ ครั้ง) ได้แก่ ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานศาลปกครองกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดอบรม หัวข้อ “การใช้ระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการให้บริการประชาชนของศาลปกครอง และศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) ให้กับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดิจิทัลชุมชน” จำนวน ๑,๗๒๒ แห่ง ในรูปแบบออนไลน์ จำนวน ๔ ครั้ง

๑.๓ การจัดโครงการสัปดาห์วิชาการศาลปกครอง : กิจกรรมการสัมมนาทางวิชาการประจำปี ระหว่างสำนักงานศาลปกครองกับหน่วยงานความร่วมมือภายในประเทศ “Data-driven Justice : ศาลกับการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อความเป็นธรรม รวดเร็ว และทันสมัย” เพื่อยกระดับความร่วมมือทางวิชาการ เผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับศาลปกครองและกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง รวมถึงการเสริมสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่ออำนวยความยุติธรรมที่รวดเร็วและทันสมัย เมื่อวันอังคารที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๘ และถ่ายทอดผ่านระบบ Streaming บนศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud)

๒. โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์

การดำเนินโครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์มีที่มาจากแผนแม่บทศาลปกครอง ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๔๖๑-๒๕๘๐) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาศาลปกครองในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ให้เป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) และแผนปฏิบัติราชการของสำนักงานศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ด้านที่ ๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการคดีปกครองมีแนวทางการพัฒนาให้ศาลปกครองใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการพิจารณาพิพากษาคดีและบังคับคดีปกครองในการอำนวยความยุติธรรมอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในสังคมเข้าถึงการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองผ่านระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์และการพิจารณาคดีโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบการประชุมทางจอภาพ รวมทั้งจัดให้มีช่องทางให้สาธารณชนสามารถรับฟังการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองผ่านระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๘ ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือทางวิชาการ ดังนี้

๒.๑. จัดอบรม/สัมมนา เรื่อง “การอำนวยความยุติธรรมทางปกครองโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์” จำนวน ๑ ครั้ง เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๕ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาผ่านโปรแกรม Cisco Webex Meetings บุคลากรในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินคดีปกครอง ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค

๒.๒ สำนักงานศาลปกครองได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรม/สัมมนากับหน่วยงานความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

๑) กิจกรรมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) ให้แก่หัวหน้าส่วนราชการ

๒) กิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ การอบรม/สัมมนา เรื่อง “ศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์กับการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองเพื่อประชาชน” ร่วมกับกรมที่ดิน

๓) การสัมมนาร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือทางวิชาการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๖ โดยมีหน่วยงานความร่วมมือฯ เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย ๑) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ๒) กรมที่ดิน ๓) สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ๔) กรุงเทพมหานคร ๕) สำนักงานอัยการสูงสุด ๖) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ๗) สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ๘) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

๔) กิจกรรมสัมมนา เรื่อง “การอำนวยความยุติธรรมทางปกครองโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์” ได้แก่

ครั้งที่๑ ร่วมกับสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๖ มีเทศบาลสมาชิกเข้าร่วมการสัมมนา จำนวน ๒,๓๕๗ แห่ง

ครั้งที่ ๒ ร่วมกับสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๗

๕) กิจกรรมสัมมนา เรื่อง “การพัฒนาทักษะการใช้งานระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Litigation Portal) และห้องพิจารณาคดีและไต่สวนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courtrooms)” ได้แก่ **ครั้งที่ ๑** ร่วมกับสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ **ครั้งที่ ๒** ร่วมกับสำนักงานอัยการสูงสุด **ครั้งที่ ๓** ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น **ครั้งที่ ๔** ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรุงเทพมหานคร และ **ครั้งที่ ๕** ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

๖) กิจกรรมการพัฒนาทักษะการใช้งานระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ : การดำเนินคดีปกครองตั้งแต่ชั้นการฟ้องคดีถึงการบังคับคดีปกครอง ได้แก่ **ครั้งที่ ๑** ร่วมกับสำนักงานอัยการสูงสุด **ครั้งที่ ๒** ร่วมกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยมีหน่วยงานความร่วมมือฯ ประกอบด้วย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ๓ คน และกรมที่ดิน ๓ คน เข้าร่วมการสัมมนา และ **ครั้งที่ ๓** ร่วมกับสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

๗) กิจกรรมสัมมนาเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ : การดำเนินคดีปกครองตั้งแต่ชั้นการฟ้องคดีถึงการบังคับคดีปกครอง จำนวน ๒ รุ่น ได้แก่ **รุ่นที่ ๑** เมื่อวันอังคารที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๘ โดยมีหน่วยงานความร่วมมือฯ เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย ๑) สำนักงานอัยการสูงสุด ๔ คน ๒) กรมที่ดิน ๔ คน ๓) กรุงเทพมหานคร ๔ คน ๔) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ๑ คน และ ๕) สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ๑๓ คน **รุ่นที่ ๒** เมื่อวันพุธที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๘ โดยมีหน่วยงานความร่วมมือฯ เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย ๑) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ๓ คน ๒) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ๓ คน

๓. การขับเคลื่อนและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud)

แนวคิดการขับเคลื่อนและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) เกิดจากแผนแม่บทการพัฒนาศาลปกครอง ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ด้านที่ ๒ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม กำหนดให้มีการเผยแพร่หลักกฎหมายปกครองและแนวทางการปฏิบัติราชการจากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง การพัฒนาหลักสูตรระบบการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Learning) สู่ประชาชน หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ไม่ถูกละเมิดจากการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐตระหนักรู้และเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีการปฏิบัติราชการที่ดีตามบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลปกครอง โดยมีศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครอง และแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม ศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) ประกอบด้วย ๕ หมวดหมู่ ได้แก่ ๑) เรียนออนไลน์ (e-Learning) ๒) ดูถ่ายทอดสด (Live Streaming) ๓) สื่อการเรียนรู้ (Knowledge) ๔) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) และ ๕) ค้นรายการหนังสือ (e-Library) สำหรับหมวดหมู่เรียนออนไลน์ประกอบด้วยหลักสูตร e-Learning จำนวน ๘ รายวิชา ได้แก่ ๑) สาระสำคัญของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ๒) หลักและสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ ๓) คดีปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ๔) ศาลปกครองและอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ๕) คดีปกครองเกี่ยวกับเหตุเดือดร้อนรำคาญ ๖) คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย ๗) สัญญาทางปกครอง และ ๘) การดำเนินคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชน จำแนกกิจกรรม ดังนี้

๓.๑ หลักสูตร e-Learning หัวข้อวิชา การดำเนินคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชน สำนักงานศาลปกครองร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม และการจัดทำทรัพยากรสารสนเทศและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการจัดทำหลักสูตร e-Learning ดังกล่าว นอกจากนี้ ได้มีหนังสือประชาสัมพันธ์การเข้าใช้งานศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) และหนังสือขอความอนุเคราะห์ทุกส่วนราชการในการนำแบนเนอร์ศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) เผยแพร่บนหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครองและแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของบุคลากรในสังกัด โดยได้จัดส่งแบนเนอร์ คู่มือ และสื่อประชาสัมพันธ์ ศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) ให้กับทุกหน่วยงานด้วยแล้ว

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ สำนักงานศาลปกครองร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม และการจัดทำทรัพยากรสารสนเทศและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในการจัดทำหลักสูตร e-Learning เผยแพร่บนศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) จำนวน ๑ หัวข้อวิชาชื่อวิชา “การดำเนินคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชน”

๔. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้มีการเพิ่มบทบัญญัติให้ศาลปกครองมีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๖๖/๑ ถึง มาตรา ๖๖/๑๒ ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเป็นการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้คู่กรณีมีทางเลือกในการระงับข้อพิพาททางปกครอง เพื่อให้ข้อพิพาททางปกครองยุติลงได้อย่างรวดเร็ว ด้วยความสมัครใจของคู่กรณี และโดยถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ทำให้สามารถเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายของคู่กรณีได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้การบริหารจัดการคดีมีประสิทธิภาพ ในการนี้ เพื่อให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองมีทิศทางการขับเคลื่อนที่ชัดเจน รวมทั้งมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องตามบริบทของการดำเนินคดีปกครอง ประธานศาลปกครองสูงสุดได้มีคำสั่งที่ ๔/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๕ แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง และคำสั่งที่ ๕๓/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๖ แก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง โดยมี นายสุชาติ มงคลเลิศลพ รองประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประธานกรรมการ และคณะกรรมการฯ มีหน้าที่และอำนาจที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พิจารณากลั่นกรอง ประเมิน วิเคราะห์ เกี่ยวกับการกำหนดหรือปรับปรุงหลักสูตรหรือหัวข้อการอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน เพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย เสนอต่อประธานศาลปกครองสูงสุด นอกจากนี้ สำนักงานศาลปกครองได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของสำนักงานศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง โดยในแผนปฏิบัติราชการด้านที่ ๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการคดีปกครอง กำหนดให้มีโครงการเสริมสร้างกระบวนการและข้อพิจารณาให้กับคู่กรณี ประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเพื่อให้คดีเสร็จจากศาลโดยเร็ว โดยมีวิทยาลัยการยุติธรรมทางปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ ประกอบกับนายประสิทธิ์ศักดิ์ มีลาภ ประธานศาลปกครองสูงสุด ได้แถลงนโยบายประธานศาลปกครองสูงสุด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘-๒๕๗๐ ข้อ ๑ บริหารจัดการคดีและบังคับคดีด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว ๑.๓ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเพื่อให้คดีเสร็จจากศาลโดยเร็ว ซึ่งกำหนดให้มีการส่งเสริมความร่วมมือของคู่กรณีให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อยุติข้อพิพาทด้วยความเรียบง่าย รวดเร็ว รวมทั้งผลักดันการใช้ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้คดีเสร็จจากศาลโดยเร็ว ซึ่งอาจจำแนกการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

๔.๑ จัดอบรม/สัมมนา เรื่อง “การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทมาใช้ในคดีปกครอง”

๔.๒ ดำเนินโครงการเสริมสร้างกระบวนการและข้อพิจารณาให้กับคู่กรณี ประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเพื่อให้คดีเสร็จจากศาลโดยเร็ว จำนวน ๒ กิจกรรม ดังนี้ การสัมมนา เรื่อง “การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทมาใช้ในคดีปกครอง” ในคราวการจัดงานสัปดาห์วิชาการศาลปกครอง เนื่องในโอกาสครบรอบ ๒๒ ปี ศาลปกครอง เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ อาคารศาลปกครอง ถนนแจ้งวัฒนะ และการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเพื่อให้คดีเสร็จโดยเร็ว ร่วมกับสำนักงานศาลปกครองในภูมิภาค สำนักงานศาลปกครองอุบลราชธานี สำนักงานศาลปกครองนครศรีธรรมราช สำนักงานศาลปกครองนครราชสีมา

๔.๓ ดำเนินโครงการยุติธรรมทางเลือก : การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองให้กับคู่กรณี ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง จำนวน ๓ กิจกรรม มีผู้เข้าร่วมสัมมนารวมทั้งสิ้น ๒,๒๔๙ คน ดังนี้

- การสัมมนา เรื่อง “การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทมาใช้ในคดีปกครอง” เมื่อวันพุธที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๗ ผ่านระบบออนไลน์
- การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีปกครองด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ย” เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๗ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

- การสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเพื่อให้คดีเสร็จโดยเร็ว ร่วมกับสำนักงานศาลปกครองในภูมิภาค (สำนักงานศาลปกครองระยอง สำนักงานศาลปกครองเชียงใหม่ สำนักงานศาลปกครองภูเก็ต)

๔.๔ ดำเนินโครงการเสริมสร้างความรู้และพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง จำนวน ๓ กิจกรรม มีผู้เข้าร่วมสัมมนารวมทั้งสิ้น ๑๖,๕๔๙ คน ดังนี้

- การสัมมนาเรื่อง “การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทมาใช้ในคดีปกครอง” เมื่อวันอังคารที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ณ โรงแรม เบสท์ เวสเทิร์น พลัส แวนด้า แกรนด์ ถนนแจ้งวัฒนะ และผ่านระบบออนไลน์

- การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีปกครองด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ย” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๘ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

- การสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเพื่อให้คดีเสร็จโดยเร็ว ร่วมกับสำนักงานศาลปกครองในภูมิภาค (สำนักงานศาลปกครองขอนแก่น สำนักงานศาลปกครองนครสวรรค์ สำนักงานศาลปกครองสงขลา) จำนวน ๓ ครั้ง ณ อาคารศาลปกครองในภูมิภาค และผ่านระบบออนไลน์

๕. แผนการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานภายในประเทศในอนาคต ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙-๒๕๗๐

สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙-๒๕๗๐ สำนักงานศาลปกครองมีแผนการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานภายในประเทศ ทั้งในส่วนของการต่ออายุความร่วมมือ การสานต่อกิจกรรมความร่วมมือและการจัดทำความร่วมมือทางวิชาการเพิ่มเติม อาทิ ๑) สำนักงานอัยการสูงสุด (ต่ออายุ) ๒) สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ (ต่ออายุ) ๓) โรงพยาบาลธรรมศาสตร์ (สานต่อกิจกรรม) ๔) การจัดทำความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ๕) การจัดทำความร่วมมือกับโรงพยาบาลศิริราช ๖) การจัดทำความร่วมมือกับศูนย์ดำรงธรรม ๗) การขับเคลื่อนกิจกรรมความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ๘) การนำคณะตุลาการในศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองกลางศึกษาดูงานกองทัพอากาศ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยมุ่งอำนวยความยุติธรรมทางปกครองและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม ด้วยการเชื่อมโยงข้อมูล เผยแพร่หลักปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองให้แพร่หลาย เพื่อให้หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง อันจะช่วยลด

และป้องกันเหตุแห่งการฟ้องคดีที่เข้าสู่ศาลปกครอง ตลอดจนการใช้งานศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐

ทั้งนี้ มีการจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานศาลปกครองกับหน่วยงานภายในประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗-๒๕๗๐ เพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานภายในประเทศ สรุปดังนี้

สำนักงานศาลปกครองได้มีการเสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานต่าง ๆ (ภายในประเทศ) ในรูปแบบการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดเครือข่ายความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกในการเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายปกครองและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานภายในประเทศ ภายใต้กรอบความร่วมมือที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ได้แก่ **ด้านที่ ๑** การเพิ่มประสิทธิภาพการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง **ด้านที่ ๒** การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม **ด้านที่ ๓** การพัฒนาบุคลากร **ด้านที่ ๔** การศึกษาวิจัย การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางกฎหมาย และข้อมูลทางวิชาการ **ด้านที่ ๕** การจัดการทรัพยากรสารสนเทศและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ **ด้านที่ ๖** การวิเคราะห์และพัฒนาระบบข้อมูล และ**ด้านที่ ๗** การให้บริการรักษาพยาบาลการสร้างเสริมสุขภาพจิต ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือทางวิชาการดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุตามเจตนารมณ์ของการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙-๒๕๗๐ สำนักงานศาลปกครองจึงกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างสำนักงานศาลปกครองกับหน่วยงานภายในประเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมทางวิชาการในด้านต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมอันจะส่งผลให้การปฏิบัติภารกิจของสำนักงานศาลปกครองในการส่งเสริมให้หน่วยงานความร่วมมือและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถนำหลักปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

การพัฒนาองค์กรและนวัตกรรม
(Organizational Development and Innovation)

การพัฒนาศาลปกครองตามแผนแม่บทระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ได้กำหนดเป้าหมายยกระดับศาลปกครอง เข้าสู่การเป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์แบบภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ เพื่อเปลี่ยนผ่านกระบวนการยุติธรรมทางปกครองจากระบบเดิมไปสู่ระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนคู่กรณี และหน่วยงานของรัฐสามารถเข้าถึงศาลปกครองได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ทุกที่ทุกเวลา ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย

นโยบายของประธานศาลปกครองสูงสุด : ขับเคลื่อนศาลปกครองสู่ความเป็นเลิศ

ประธานศาลปกครองสูงสุด นายประสิทธิศักดิ์ มีลาภ ได้กำหนดนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนศาลปกครองที่มุ่งเน้นการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองแก่ประชาชน คู่กรณี และหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนการพัฒนาศาลปกครองเพื่อเตรียมความพร้อมให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้

ภายใต้นโยบายของประธานศาลปกครองสูงสุดด้านการส่งเสริมผลักดันระบบศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) ประธานศาลปกครองสูงสุดได้กำหนดนโยบายเฉพาะด้านเพื่อการขับเคลื่อนศาลปกครองให้เป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์ และเตรียมความพร้อมการเข้าสู่ศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt) ดังนี้

วิสัยทัศน์ : การพัฒนาศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt)
เพื่อการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง
ที่รวดเร็ว ทันสมัย โปร่งใส และเป็นธรรม

เข็มทิศนำทางสู่ความเป็นเลิศ

อำนวยความยุติธรรมทางปกครอง
คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
ควบคู่กับการดำเนินงานของรัฐ
เพื่อประโยชน์สาธารณะให้สมดุลกัน

เสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม
วางบรรทัดฐานและเผยแพร่หลักปฏิบัติราชการที่ดี
จากคำวินิจฉัย เพื่อให้หน่วยงานรัฐปฏิบัติหน้าที่
ได้อย่างถูกต้อง

ก้าวสำคัญสู่การเป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt)

การพัฒนาศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์มุ่งเน้นให้ความสำคัญในการให้บริการแก่ประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนและผลักดันในยุคเริ่มต้น **โดย นายบุญอนันต์ วรรณพานิชย์** อดีตประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลปกครองสูงสุด และประธานกรรมการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีปกครองทางอิเล็กทรอนิกส์และเตรียมความพร้อมศาลปกครองสู่ศาลอิเล็กทรอนิกส์ บุคคลสำคัญผู้บุกเบิกการพัฒนาระบบศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Court) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนปรับเปลี่ยนศาลปกครองเป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) ในวันนี้และสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางปกครองของประเทศไทยให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดย นายบุญอนันต์ได้วางหลักการกรอบความคิดในการออกแบบและพัฒนาศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (Conceptual design & Development) ๓ ประการ ดังนี้ การรักษามาตรฐานและมีความชัดเจนของวิธีพิจารณาคดี ระบบมีความปลอดภัยโปร่งใสและมั่นคง ใช้งานได้จริง สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

จากกรอบความคิดในการออกแบบและพัฒนาศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้นำมาสู่การพัฒนาระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Litigation Portal) ซึ่งเป็นระบบการยื่นฟ้องคดีออนไลน์และการรับส่งคำคู่ความ หมายแจ้งคำสั่งศาล สำหรับประชาชน คู่กรณี และหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนระบบศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Administrative Court) สำหรับตุลาการศาลปกครองและบุคลากรของศาลปกครอง เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส

จากวิสัยทัศน์สู่การบริการที่เป็นจริง

การพัฒนาศาลปกครองก้าวสู่ศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ครบวงจรด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๓ ส่วน ได้แก่ การพัฒนาด้านซอฟต์แวร์ (Software) : การปรับเปลี่ยนบริการและการปฏิบัติด้วยระบบดิจิทัล การพัฒนาด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) : การจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล เช่น เครื่องแม่ข่าย (Server) คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่อพ่วงสนับสนุนปรับเปลี่ยนข้อมูลเป็นข้อมูลดิจิทัล ระบบเครือข่าย และสิ่งสำคัญคือ การรักษาความมั่นคงปลอดภัย และการพัฒนาด้านทักษะดิจิทัลของบุคลากร (Peopleware) : การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเชิงบวกทางด้านดิจิทัล เพื่อเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์

การส่งเสริมผลักดันการพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ของศาลปกครอง

ศาลปกครองได้ให้ความสำคัญและริเริ่มการพัฒนาซอฟต์แวร์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริการยุคดิจิทัลเพื่อให้ครอบคลุมการประยุกต์ใช้ระบบดิจิทัลในภารกิจ ๓ กลุ่มสำคัญ ดังนี้

๑ บริการประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service)

อำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายทุกที่ ทุกเวลา ตั้งแต่การให้คำปรึกษาการยื่นฟ้อง ไปจนถึงการบังคับคดี

๒ เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนพิจารณาคดี (e-Court)

พัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานของตุลาการและเจ้าหน้าที่ให้รวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในทุกขั้นตอน

๓ ยกระดับสู่สำนักงานไร้กระดาษ (e-Office)

ปรับเปลี่ยนการทำงานภายในองค์กรสู่รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ (Paperless) เพื่อลดต้นทุนและสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่คล่องตัว

ด้านที่ ๑ ระบบบริการประชาชนผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) : เมื่อกระบวนการยุติธรรมอยู่ใกล้แค่ปลายนิ้ว

ระบบบริการประชาชนผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) เป็นระบบสนับสนุนการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชน คู่กรณี และหน่วยงานของรัฐ กลุ่มบริการดิจิทัลที่ศาลปกครองออกแบบมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน คู่กรณี และหน่วยงานของรัฐสามารถเข้าถึงการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองได้โดยง่ายผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงระบบบริการประชาชนผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้ทุกที่ ทุกเวลา เปิดให้บริการทางออนไลน์ตั้งแต่การขอรับคำปรึกษาแนะนำการฟ้องคดี การยื่นคำฟ้องคดีปกครอง การรับส่งคำคู่ความจนถึงขั้นการบังคับคดีทั้งกระบวนการ

e-Service : ความยุติธรรมเพียงปลายนิ้วสัมผัส

ศาลปกครองได้พัฒนาระบบบริการประชาชนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย สะดวก ทุกที่ ทุกเวลา

e-Service : เปิดประตูสู่ความยุติธรรมที่เข้าถึงง่าย ทุกที่ ทุกเวลา

ระบบจองคิวและปรึกษาคดีออนไลน์

เป็นระบบที่ช่วยลดภาระการเดินทางและเพิ่มความสะดวกให้ประชาชนสามารถนัดหมายและขอรับคำปรึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีปกครองกับเจ้าหน้าที่ได้โดยตรงผ่านช่องทางออนไลน์สามารถใช้บริการจองคิวผ่านเว็บไซต์ศาลปกครอง (www.admincourt.go.th) และเลือกวัน-เวลา และช่องทางการรับบริการทางออนไลน์ รับคำปรึกษาคดีปกครองผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Line Call / Video Call / Webex / MS Teams

ระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ระบบยื่นคำฟ้องคดีปกครองออนไลน์ (e-Litigation Portal)

ประชาชนและคู่กรณีสามารถยื่นฟ้องคดี รับส่งคำคู่ความ รับหมายแจ้งคำสั่งศาล และติดตามความคืบหน้าของคดีได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Litigation Portal) เปลี่ยนกระบวนการที่เคยยุ่งยากและใช้กระดาษให้กลายเป็นเรื่องง่ายในโลกดิจิทัล **รองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Smartphone หรือ Tablet)** ทั้งในรูปแบบ Web Responsive และระบบแจ้งเตือนคู่กรณีในคดีปกครองผ่าน Mobile Application

ระบบชำระค่าธรรมเนียมศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment)

ระบบชำระค่าธรรมเนียมศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบงานศาลให้เป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี สามารถชำระค่าธรรมเนียมศาลได้โดยไม่ต้องเดินทางมาที่ศาล ซึ่งช่วยให้กระบวนการยื่นฟ้องและชำระค่าธรรมเนียมศาลเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเสร็จสิ้นได้ในระบบเดียว

การพิจารณาคดี/ไต่สวนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courtrooms)

การดำเนินกระบวนพิจารณาผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ ได้แก่ การไต่สวน ไกล่เกลี่ย นั่งพิจารณาคดีครั้งแรก ฟังคำพิพากษา คำสั่ง โดยคู่กรณีสามารถเชื่อมโยงสัญญาณจากที่พักอาศัย ที่ทำงาน หรือสถานที่ที่ศาลเห็นสมควรมายัง ณ อาคารศาลปกครองทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยศาลปกครองได้จัดให้มีห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courtrooms) เพื่อรองรับการดำเนินกระบวนพิจารณาผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ โดยที่คู่กรณีไม่ต้องเดินทางมาศาล แต่สามารถเข้าร่วมการไต่สวน ไกล่เกลี่ย นั่งพิจารณาคดีครั้งแรก ฟังคำพิพากษา คำสั่ง ผ่านระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ ซึ่งประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย อันเป็นอำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนั่งพิจารณาคดีทางจอภาพ

ห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courtroom) ศาลปกครอง

ศาลปกครองยกระดับการอำนวยความยุติธรรมสู่ระบบดิจิทัล
ให้คู่กรณีสามารถดำเนินกระบวนพิจารณาคดีผ่านระบบประชุมทางจอภาพได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

เข้าร่วมกระบวนพิจารณาคดี ของศาลปกครองผ่านระบบประชุม ทางจอภาพ ไม่ต้องเดินทางมาศาล

รองรับทั้งการไต่สวน ไกล่เกลี่ย นั่งพิจารณาคดีครั้งแรก และการฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง

คู่กรณีสามารถเชื่อมโยงสัญญาณภาพ และเสียงได้จากที่พักอาศัยหรือที่ทำงาน เพื่อเข้าร่วมการพิจารณาคดี

อำนวยความสะดวกให้แก่คู่กรณี ลดภาระในการเดินทางมายังศาล

ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Mediation) สำหรับคู่กรณี

ศาลปกครองได้พัฒนาการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองด้วยการนำระบบ “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” มาใช้ในคดีปกครองโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้คู่กรณีที่พิพาทได้มีทางเลือกในการระงับข้อพิพาทและเป็นการส่งเสริมความร่วมมือของคู่กรณีในการยุติข้อพิพาทระหว่างกัน ซึ่งจะเกิดผลดีที่ทำให้คู่กรณีสามารถยุติข้อพิพาทที่มีต่อกันได้ด้วยความเรียบง่าย รวดเร็ว และถูกต้องตามกฎหมาย ในปัจจุบันศาลปกครองได้พัฒนาระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์และห้องไกล่เกลี่ยอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรองรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง และเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่คู่กรณีในการยื่นคำขอให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ยื่นหนังสือแสดงความตกลงหรือยินยอมให้มีการไกล่เกลี่ยและยื่นคำขอเลื่อนนัดการไกล่เกลี่ย ผ่านระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Litigation Portal)

ยุติธรรมทางเลือกในยุคดิจิทัล :
ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Mediation)

ยื่นไกล่เกลี่ย
ยื่นคำขอไกล่เกลี่ย
หรือหนังสือแสดงความตกลง

นัดหมาย
ศาลกำหนดวันนัด
และแจ้งผ่านระบบ

ประชุมคู่กรณี
เพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ย
ดำเนินการผ่านห้องไกล่เกลี่ย
อิเล็กทรอนิกส์

สัญญาประนีประนอม
จัดทำและยอมรับ
ข้อตกลงผ่านระบบ

e-Mediation เป็นส่วนหนึ่งของระบบ e-Litigation Portal
เปิดโอกาสให้คู่กรณีระงับข้อพิพาทด้วยความรวดเร็ว สมัครใจ และรักษาความสัมพันธ์อันดี

ระบบบริการผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Admincourt Mobile Application)

Admincourt Mobile Application เป็นแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นโดยสำนักงานศาลปกครอง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับการให้บริการเข้าสู่ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) ทำให้ประชาชนและคู่กรณีสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการของศาลปกครองได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังศาล ซึ่งเป็นการช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย รวมถึงช่วยลดการใช้กระดาษ โดยมีบริการสำคัญที่เปิดให้ใช้งานที่หลากหลาย เช่น บริการข้อมูลข่าวสารของศาลปกครองทั่วทุกแห่ง บริการเข้าถึงตารางบัญชีนัดไต่สวนของศาลปกครองทุกแห่ง บริการข่าวสมัครงาน การจัดซื้อจัดจ้าง ข่าวประชาสัมพันธ์ผ่าน Beacon และ FCM บริการจองที่จอดรถ บริการการขอคัดและรับรองสำเนาคำพิพากษา/คำสั่ง และคำแถลงการณ์ทั้งในรูปแบบกระดาษและอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมขยายบริการครอบคลุมถึงสำนักงานศาลปกครองภูมิภาคทั้ง ๑๔ แห่ง รับชำระค่าธรรมเนียมการขอคัดและรับรองสำเนาคำพิพากษา/คำสั่ง ผ่าน Mobile Banking (QR Code สแกนจ่าย) และ Bill Payment ครอบคลุมการออกใบเสร็จรับเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Receipt) Admincourt Mobile Application จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของสำนักงานศาลปกครองในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและยกระดับสู่การเป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์และศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt) ในอนาคต นอกจากนี้ ศาลปกครองได้ขยายช่องทางการเข้าถึงข้อมูลของคำพิพากษา/คำสั่งของศาลปกครอง ไปยังประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึงเพิ่มมากขึ้น โดยเชื่อมโยงบริการผ่านแอปพลิเคชัน **“ทางรัฐ”** ในระบบบริการขอคัดสำเนาคำพิพากษา/คำสั่งชี้ขาดของศาลปกครอง

ระบบกำหนดระยะเวลาดำเนินงานคดีปกครอง (e-Administrative Case Period Tracking)

ศาลปกครองเปิดใช้งานระบบกำหนดระยะเวลาดำเนินงานคดีปกครอง (e-Administrative Case Period Tracking) เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดตามความคืบหน้าในคดีของคู่กรณีได้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ หรือคดีที่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะ พร้อมทั้งจะได้ทราบถึงกรอบระยะเวลาในการดำเนินงานคดีปกครองได้ด้วยตนเอง โดยคู่กรณีสามารถลงทะเบียนและยื่นแบบแสดงตนเพื่อตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานคดีปกครอง ผ่าน ๒ ช่องทาง ดังต่อไปนี้

๑. เว็บไซต์ศาลปกครอง www.admincourt.go.th แล้วเลือกเมนู “กำหนดระยะเวลาดำเนินงานคดีในศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุด”

๒. เข้าสู่ระบบกำหนดระยะเวลาดำเนินงานคดีปกครอง (e-Administrative Case Period Tracking) โดยตรง

ระบบศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (Administrative Court Lifelong Learning Cloud : ALL Cloud)

ระบบศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (Administrative Court Lifelong Learning Cloud : ALL Cloud) เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครองและแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองให้กับประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้สนใจ สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา จำแนกเป็น ๔ หมวดหมู่ ดังนี้ หมวดหมู่ที่ ๑ ระบบเรียนออนไลน์ (e-Learning) มี ๗ วิชา หมวดหมู่ที่ ๒ ระบบดูถ่ายทอดสด (Streaming) โดยมีการถ่ายทอดสดการอบรม/สัมมนา และจัดทำคลิปวิดีโอหลังจากการบรรยายเพื่อสามารถรับชมย้อนหลัง จำนวน ๕๒ รายการ หมวดหมู่ที่ ๓ ระบบสื่อการเรียนรู้ (Knowledge) มีสื่อการเรียนรู้ จำนวน ๓,๓๐๙ รายการ และหมวดหมู่ที่ ๔ ระบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) จำนวน ๑๘๖ รายการ

ระบบห้องสมุดดิจิทัล (Digital Library)

การพัฒนาห้องสมุดดิจิทัล (Digital Library) มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลรูปแบบของ “การจัดการคลังความรู้ (Knowledge Repository)” ประกอบด้วย (๑) ฐานข้อมูลห้องสมุด (ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ) (๒) ฐานข้อมูลความรู้ (๓) ฐานข้อมูลกฎหมายและกฎออนไลน์ และ (๔) ฐานข้อมูลจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ โดยปัจจุบันได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยสืบค้นข้อมูลในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และจะพัฒนาระบบคลังสารสนเทศดิจิทัลศาลปกครองเพื่อรวมฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการให้บริการของสำนักงานศาลปกครองให้เป็นฐานข้อมูลกลางฐานเดียว

เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลไฟล์ โดยมีระบบป้องกันลิขสิทธิ์ (Copyright Management) สำหรับควบคุมการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศตามสิทธิของผู้ใช้งานแต่ละประเภท เพื่อให้บริการบุคลากรของศาลปกครอง สำนักงานศาลปกครอง และประชาชน

ศูนย์กลางความรู้ : ขุมทรัพย์ทางปัญญาดิจิทัล

ห้องสมุดดิจิทัล (Public Law Library)

คลังความรู้ด้านกฎหมายมหาชนที่ทันสมัย
ประกอบด้วยฐานข้อมูล ๔ ฐาน
และนำเทคโนโลยี AI มาช่วยในการสืบค้น

ศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์ (ALL Cloud)

แพลตฟอร์มการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
และเจ้าหน้าที่รัฐ มีสื่อการเรียนรู้กว่า ๓,๓๐๙ รายการ
และ e-Book ๑๘๖ รายการ

ด้านที่ ๒ ระบบสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ (e - Court) : ยกระดับการดำเนินกระบวนพิจารณาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

ปฏิรูปกระบวนการพิจารณาคดีสู่ดิจิทัลเต็มรูปแบบ (e-Court)

e-Court คือระบบที่สนับสนุนการทำงานของตุลาการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ชั้นตรวจคำฟ้องจนถึงชั้นบังคับคดี

ระบบสนับสนุนสำคัญ

ระบบบริหารจัดการคดี (Admcase)
บันทึกข้อมูลและบริหารจัดการคดี
ในรูปแบบ Web Application

ระบบสำนวนคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Records System)
จัดเก็บเอกสารในสำนวนเป็นไฟล์ดิจิทัล

ระบบสืบค้นอัจฉริยะ (AI Smart Search)
เครื่องมือค้นหาข้อมูลกฎหมาย
และคำพิพากษาด้วย AI

การพิจารณาพิพากษาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Court) เป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสนับสนุนการดำเนินกระบวนพิจารณาของตุลาการศาลปกครอง และบุคลากรภายในศาลปกครองที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ชั้นการตรวจคำฟ้อง จนถึงกระบวนการจัดทำร่างคำพิพากษา/คำสั่ง การอุทธรณ์คำพิพากษา/คำสั่ง และชั้นการบังคับคดี ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์ รวมถึงการจัดให้มีระบบการบริหารจัดการคดีให้กับผู้บริหารศาลปกครอง ตุลาการศาลปกครอง พนักงานคดีปกครอง และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านคดี ซึ่งครอบคลุมการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีทุกขั้นตอน ดังนี้

e-Court : เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการพิจารณาคดีด้วยระบบดิจิทัล

ห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courtrooms)
รองรับการไต่สวน ไกล่เกลี่ย และนั่งพิจารณาคดีผ่านระบบประชุมทางจอภาพ

ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Mediation)
สนับสนุนกระบวนการไกล่เกลี่ยตั้งแต่การยื่นคำขอจนถึงการทำสัญญาประนีประนอมยอมความสำหรับตุลาการ

ระบบสืบค้นอัจฉริยะ (AI Search)
เครื่องมือค้นหาคำพิพากษา บทความและเอกสารทางกฎหมายด้วย AI

ระบบศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Administrative Court)
ระบบหลักสำหรับตุลาการและพนักงานคดีปกครองในการจัดการสำนวนคดี ตั้งแต่ตรวจคำฟ้องจนถึงการบังคับคดี

ระบบศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Administrative Court)

ระบบดังกล่าวรองรับการปฏิบัติงานของตุลาการศาลปกครองและพนักงานคดีปกครองตลอดจนเจ้าหน้าที่ของศาลปกครองที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ขั้นตอนการตรวจคำฟ้อง การแสวงหาข้อเท็จจริง การจัดทำรายงานกระบวนพิจารณา หมายแจ้งคำสั่งศาล หมายเรียก การจัดทำคำพิพากษา/คำสั่งทั้งในศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุดตลอดจนการสั่งการในชั้นบังคับคดี

ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Mediation) สำหรับตุลาการศาลปกครองและเจ้าหน้าที่ศาลปกครอง

ระบบดังกล่าวพัฒนาขึ้นเพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตุลาการศาลปกครอง ผู้บริหารศาล ตุลาการผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ขั้นตอนการยื่นคำขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคู่กรณีหรือกรณีที่องค์คณะเห็นสมควรให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขั้นตอนการประชุมคู่กรณีเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ย ขั้นตอนในการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ไปจนถึงขั้นตอนการจัดทำคำพิพากษาตามยอม ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการไกล่เกลี่ย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และสมบูรณ์ครบถ้วน

ระบบบริหารจัดการคดี (Administrative Case System : Admcase)

ระบบบริหารจัดการคดี (Admcase) เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการคดี การจัดเก็บข้อมูลคดีที่เป็นสำนวนคดีในรูปแบบกระดาษให้เป็นข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนสนับสนุนงานธุรการศาลตั้งแต่การรับคดีเข้าสู่ศาล การจัดเก็บข้อมูลความเคลื่อนไหวคดี ตั้งแต่ชั้นการรับคำฟ้องจนคดีถึงที่สุด

ระบบสืบค้นอัจฉริยะ (AI Search)

สืบค้นเอกสารด้านกฎหมาย คำพิพากษา/คำสั่งของศาลปกครองสูงสุด คำพิพากษา/คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น บทความทางวิชาการ หนังสือ คู่มือ บทวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล

ระบบกฎหมายและกฎออนไลน์ (Law and Rules)

ระบบสำหรับสืบค้นข้อมูลกฎหมายและกฎทั้งที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและไม่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และกฎหมายที่ถูกยกเลิก โดยมีการเชื่อมโยงกฎหมายไปยังกฎ หรือจากกฎหมายหรือกฎไปยังคำพิพากษา คำสั่งและคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องที่กฎหมายนั้นถูกนำไปใช้ในการวินิจฉัย รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานคดี

ด้านที่ ๓ ระบบสนับสนุนสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Office : ยกระดับและเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานศาลปกครอง

การปรับเปลี่ยนระบบการทำงานภายในสำนักงานศาลปกครอง โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับเปลี่ยนกระบวนการปฏิบัติราชการได้แบบทุกที่ ทุกเวลา และบริหารจัดการให้มีความทันสมัย ลดการใช้กระดาษ (Paperless) เพิ่มความรวดเร็ว และสร้างประสิทธิภาพสูงสุดในการขับเคลื่อนองค์กรในกระบวนการสำคัญของการบริหารสำนักงาน โดยให้บุคลากรใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ในกระบวนการสำคัญครบทุกขั้นตอน ได้แก่ การจัดการเอกสารในระบบหนังสือราชการ การพัฒนาบุคลากร การบริหารบุคลากร การสืบค้นข้อมูลเอกสารความรู้ภายในองค์กร การบริหารอาคารสถานที่การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์

ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (e–Saraban)

เป็นระบบสนับสนุนการทำงานของบุคลากรภายในหน่วยงานให้ทำงานด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ยกระดับและเปลี่ยนแปลงเป็นสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ ลดการใช้กระดาษ (Paperless) ด้วยการทำหนังสือราชการอิเล็กทรอนิกส์ ลายมือชื่ออยู่ในรูปแบบดิจิทัล เสนอหนังสือราชการถึงผู้บริหารเพื่อสั่งการในระบบ ตลอดจนรองรับกรณีหนังสือที่มีการระบุชั้นความลับ (ลับและลับมาก) ครบทุกขั้นตอน

ระบบการพัฒนาบุคลากรผ่านระบบ (e–Training)

ระบบ e-Training (Electronic Training) เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรที่นำเทคโนโลยีสื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นช่องทางหลักในการจัดการเรียนรู้และการฝึกอบรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของบุคลากรในองค์กร ที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ทุกที่ ทุกเวลา

ระบบบันทึกลงเวลาการปฏิบัติราชการด้วยใบหน้าและระบบการลาอิเล็กทรอนิกส์ (e-leave & Face recognition)

ใช้เทคโนโลยีการจดจำใบหน้า (face recognition) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการลงเวลาปฏิบัติราชการ รวมทั้งการประมวลผลข้อมูลการปฏิบัติราชการบุคลากรสำนักงานศาลปกครอง

ระบบสนับสนุนการประชุมสำนักงานและบริการบุคลากรผ่านระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ

ระบบนี้คือแพลตฟอร์มเทคโนโลยีดิจิทัลที่บูรณาการการสื่อสารด้วยภาพและเสียงแบบเรียลไทม์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดประชุมและการให้บริการต่าง ๆ แก่บุคลากรของสำนักงาน โดยไม่ต้องเดินทางมายังสถานที่จริง ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ระบบฐานข้อมูลกลางสำนักงานศาลปกครอง

การเชื่อมโยงจัดเก็บข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการค้นหา เช่น คำสั่ง/ประกาศ คู่มือ/ แนวทางการปฏิบัติงาน ระบบกฎหมายและกฎออนไลน์ สนับสนุนการเข้าถึงและสืบค้นข้อมูลสนับสนุนการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง

การพัฒนามาตรฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

การจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance)

ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองได้ดำเนินการสอดคล้องตามแนวทางของการพัฒนาเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งเป็นการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการข้อมูลตั้งแต่การจัดทำ การจัดเก็บ การจำแนกหมวดหมู่ การประมวลผลหรือใช้ข้อมูล การเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบ รวมถึงการทำลาย พร้อมกับการกำหนดมาตรการในการควบคุมและพัฒนาคุณภาพของข้อมูลให้มีความถูกต้อง พร้อมใช้ และทำให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการอนุญาตให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ชัดเจนมีมาตรการความมั่นคงปลอดภัยและไม่ให้มีข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดเกิดขึ้น โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลของสำนักงานศาลปกครอง ทบทวนนโยบายธรรมาภิบาลข้อมูล จัดทำชุดข้อมูลให้อยู่ในมาตรฐานที่กำหนด และเผยแพร่ชุดข้อมูลเปิดผ่านระบบบัญชีข้อมูลทั้งภายใน (oacatalog.admincourt.go.th) และระบบบัญชีข้อมูลเผยแพร่ภายนอก (admincourt.gdcatalog.go.th) มีชุดข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ผ่านช่องทางกลางของภาครัฐผ่านระบบบัญชีข้อมูลกลางภาครัฐ (Government Data Catalog : GD Catalog) และระบบศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) ภายใต้ชื่อ “data.go.th”

พัฒนามาตรฐานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สำนักงานศาลปกครองได้ดำเนินการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ หรือ PDPA สำนักงานศาลปกครองได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer) ทบทวนนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Policy) จัดทำคำประกาศความเป็นส่วนตัว (Privacy Notice) การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในกระบวนพิจารณาคดีปกครอง

ยกระดับมาตรฐานการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Articial Intelligence : AI) ในการดำเนินการจัดทำกรอบธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance Framework) ของศาลปกครอง

ด้วยความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในหลากหลายมิติ รวมถึงการดำเนินงานของศาลปกครองในฐานะองค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีปกครอง เป้าหมายในการยกระดับศาลปกครองเข้าสู่การเป็นศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt) โดยการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองให้แก่ประชาชน เช่น การร่างคำคู่ความ การค้นคว้าและวิเคราะห์คำพิพากษา หรือการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ ย่อมนำมาซึ่งประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการพิจารณาคดีและเพื่อให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในภารกิจของศาลปกครองเป็นไปอย่างมีทิศทาง มีมาตรฐาน และสอดคล้องกับหลักนิติธรรม คณะอนุกรรมการบริหารศาลปกครองด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีคำสั่งแต่งตั้ง

คณะทำงานจัดทำธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ เพื่อศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์มาตรฐานและแนวปฏิบัติสากลเกี่ยวกับกรอบธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance Framework) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ประเมินความเสี่ยงจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในศาลปกครอง ทั้งในด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ความเป็นกลางและการลดอคติของอัลกอริทึม ความปลอดภัยทางไซเบอร์ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผลกระทบต่อสิทธิของคู่กรณีและประชาชน ตลอดจนกำหนดหลักการและมาตรฐานด้านธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ของศาลปกครอง ได้แก่ หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ หลักความยุติธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ หลักคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความปลอดภัย หลักการใช้มนุษย์เป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย (Human-in-the-loop) เพื่อนำไปสู่การจัดทำกรอบธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance Framework) ของศาลปกครอง

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลที่ทันสมัยและยกระดับระบบความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security) ของศาลปกครอง

ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองเร่งส่งเสริมการพัฒนาส่วนประกอบสำคัญของศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนที่ ๒ ด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซึ่งมีความจำเป็นในการจัดเตรียมความพร้อม การวางระบบโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้สามารถรองรับการให้บริการทางเทคโนโลยีที่สนับสนุนการดำเนินงานดิจิทัลของศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ การวางระบบโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมในการให้บริการและสนับสนุนการปฏิบัติด้วยประสิทธิภาพสูง เพื่อรองรับระบบงานดิจิทัลทั้งหมด โดยการจัดเตรียมเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) การปรับปรุงระบบเครือข่าย (Network) การวางระบบสำรองข้อมูลและกู้คืน (Backup & Recovery System) ให้มีความทันสมัย สามารถรองรับปริมาณงานและข้อมูลที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในศาลปกครองส่วนกลางและศาลปกครองในภูมิภาค

การส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความสามารถด้านดิจิทัล ของบุคลากรรองรับเป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) ของศาลปกครอง

การพัฒนาบุคลากร (Peopleware) ให้มีความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนความสำเร็จการพัฒนาเป็นศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์ ศาลปกครองมุ่งมั่นพัฒนาทักษะทางดิจิทัลให้แก่บุคลากรให้ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Digital Mindset) โดยการจัดหลักสูตรอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและการสร้าง Digital Mindset ให้กับบุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน พัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ในการใช้งานระบบใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอทั้งสำหรับตุลาการศาลปกครอง บุคลากรสำนักงานศาลปกครองและคู่กรณีหน่วยงานทางปกครอง พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์หรือ ALL Cloud พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ให้แก่บุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวก จัดหลักสูตรการอบรมให้บุคลากรมีความตระหนักรู้ด้านดิจิทัลที่เป็นความรู้พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ครอบคลุมกรอบการพัฒนาทักษะดิจิทัลบุคลากรภาครัฐ ๗ ด้าน ได้แก่ ความรู้พื้นฐาน มาตรฐานและธรรมาภิบาลดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ การออกแบบกระบวนการและบริการดิจิทัล การวางกลยุทธ์และบริหารโครงการ การพัฒนาผู้นำทางดิจิทัล รวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนผ่านเป็นองค์กรดิจิทัล หลักสูตรการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) จัดหลักสูตรการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านดิจิทัลสำหรับตุลาการศาลปกครองและบุคลากรสำนักงานศาลปกครอง ให้มีความรู้ที่มีความจำเป็นเพื่อการพัฒนาศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์และศาลปกครองอัจฉริยะเช่น การวิเคราะห์และการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ความรู้ด้านภัยคุกคามและความปลอดภัยดิจิทัล รวมทั้งการใช้งานระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก้าวเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่บุคลากรของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง ได้จัดกิจกรรมการเสวนา AI for Smart Admincourt “ปัญญาประดิษฐ์กับการพัฒนาเป็นศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt)” ที่มีตุลาการศาลปกครอง บุคลากรสำนักงานศาลปกครองเป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมการเสวนา พร้อมทั้งเปิดให้ประชาชนได้เข้ารับฟังการเสวนาดังกล่าวด้วย รวมทั้งได้จัดกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์โดยการศึกษาดูงานด้านปัญญาประดิษฐ์ ณ สถาบันวิทยสิริเมธี (VISTEC) และจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มบุคลากรทุกฝ่ายทั้งการอบรมหลักสูตรความรู้และทักษะดิจิทัลเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) การพัฒนาความรู้ทางดิจิทัลที่จำเป็นของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะเรื่องของการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบริหารและการตัดสินใจสำหรับองค์กร การให้ความรู้เฉพาะของศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ การใช้งานระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ จัดให้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการขับเคลื่อนศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) สำหรับผู้บริหาร บุคลากรทั้งศาลปกครองในส่วนกลางและในภูมิภาค ตลอดจนการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity for the Administrative Court System) และเสริมทักษะการใช้พยานหลักฐานดิจิทัลในกระบวนการพิจารณาคดีปกครอง (Digital Evidence in Administrative Court Proceedings) สำหรับตุลาการศาลปกครองและพนักงานคดีปกครอง

สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการขับเคลื่อนศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์
(e – Admincourt) สำหรับผู้บริหารศาลปกครองในภูมิภาค

ฝึกอบรมวิทยากรตัวคูณด้านการใช้ระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์

หลักสูตรการเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์
(Cybersecurity for the Administrative Court System)

หลักสูตรการเสริมทักษะการใช้พยานหลักฐานดิจิทัลในกระบวนการพิจารณาคดีปกครอง
(Digital Evidence in Administrative Court Proceedings) รุ่นที่ ๒

วิสัยทัศน์และแผนการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศในอนาคต

ศาลปกครองในฐานะองค์กรตุลาการที่อำนวยความยุติธรรมทางปกครองแก่ประชาชนและคู่กรณี คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและประสานประโยชน์สาธารณะให้สมดุลกัน ตลอดจนวางบรรทัดฐานแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีให้แก่หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติราชการได้ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล โดยมีคติพจน์ในการขับเคลื่อนองค์กร คือ “เป็นธรรม รวดเร็ว ทันสมัย” วิสัยทัศน์และคติพจน์ดังกล่าวเป็นเข็มทิศนำทางสู่การเป็น “ศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e–Admincourt)” ในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ “ศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt)” ในปี พ.ศ. ๒๕๗๕ และขับเคลื่อนสู่ “ศาลแห่งความเป็นเลิศ” (Court Excellence) ในปี พ.ศ. ๒๕๘๐ ตามแผนแม่บทศาลปกครอง ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) โดยศาลปกครองมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรอย่างรอบด้าน

ผลสัมฤทธิ์แห่งการพัฒนา : รากฐานสู่ศาลปกครองอัจฉริยะและศาลแห่งความเป็นเลิศ

ก้าวต่อไปของศาลปกครอง : จาก e-Admincourt สู่ Smart Admincourt

ตามแผนแม่บท ๒๐ ปี ศาลปกครองได้วางรากฐานการเปลี่ยนแปลงสู่กระบวนการยุติธรรมยุคใหม่ โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาสู่ **“ศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt)”** และต่อยอดไปสู่ **“ศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt)”** ในอนาคต

คืออะไร?

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดให้เป็นดิจิทัลเพื่อให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์เต็มรูปแบบ

เป้าหมาย : ปี พ.ศ. ๒๕๗๐

เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

หัวใจสำคัญ: การปรับเปลี่ยนด้าน

e-Service บริการประชาชน

e-Court สนับสนุนการพิจารณาคดี

e-Office สำนักงานไร้กระดาษ

คืออะไร?

การต่อยอดจาก e-Admincourt โดยนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เสริมศักยภาพการทำงาน

เป้าหมาย : ปี พ.ศ. ๒๕๗๕

เพื่อยกระดับการบริการ การพิจารณาคดี และการปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

เทคโนโลยีหลัก: ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

AI ปัญญาประดิษฐ์

Machine Learning

Big Data

ผลลัพธ์เพื่อประชาชน : คุณค่าที่ส่งมอบจากการเปลี่ยนผ่านสู่ศาลปกครองอัจฉริยะ

สำหรับประชาชน

- เข้าถึงความยุติธรรมได้ง่าย สะดวก ทั่วถึง และเท่าเทียม
- ลดภาระค่าใช้จ่ายและเวลา

สำหรับหน่วยงานรัฐ

- ได้รับแนวปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัยที่เข้าถึงง่าย
- ช่วยลดและป้องกันข้อพิพาทในอนาคต

สำหรับกระบวนการยุติธรรม

- มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้
- สร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม

อนาคตของศาลปกครองในการขับเคลื่อนก้าวสู่ “ศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt)”

ปัจจุบันศาลปกครองได้ริเริ่มการวางรากฐานการพัฒนาเป็นศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt) ต่อยอดจากการพัฒนาศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ (e-Admincourt) ด้วยการริเริ่มจัดทำพิมพ์เขียว (Blueprint) หรือสถาปัตยกรรมการบูรณาการทำงานของระบบทั้งโครงสร้างพื้นฐาน ระบบข้อมูล โมเดลปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมสำหรับศาลปกครอง ระบบดิจิทัลที่มีการเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการให้บริการ สำหรับการพัฒนาเป็นศาลปกครองอัจฉริยะ การประยุกต์นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในศาลปกครอง โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ครอบคลุมทั้งการยกระดับการบริการประชาชนเป็น **Smart Service** การจัดเตรียมเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพด้วย AI สนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดี พัฒนาให้เป็น **Smart Court** รวมทั้งการเสริมการปฏิบัติราชการในยุคปัญญาประดิษฐ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูง ด้วยการพัฒนาก้าวเป็น **Smart Office** อีกทั้งการวางโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีรองรับความเป็นอัจฉริยะที่ครอบคลุมถึงความมั่นคงปลอดภัยในอนาคต และพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของ **Smart Government** และปรับเปลี่ยนการทำงานในทุกส่วน ซึ่งไม่ใช่การนำหุ่นยนต์มาแทนที่การทำงานของมนุษย์ แต่คือการ **“เสริมศักยภาพ”** ให้บุคลากรสามารถปฏิบัติภารกิจในการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกันก็เป็นการ **“เปิดประตู”** ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้อย่างเท่าเทียมและสะดวกสบายยิ่งขึ้น เมื่อมองไปข้างหน้า การเดินทางไม่ได้สิ้นสุดแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ศาลปกครองยังวางรากฐานสำหรับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ด้วยการสร้าง**ธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance)** ที่เข้มแข็ง เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมืออันทรงพลังเหล่านี้จะถูกใช้อย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการรักษาความเป็นธรรมและความไว้วางใจของสาธารณชนในขณะที่เทคโนโลยียังคงพัฒนาต่อไป ท้ายที่สุดแล้ว การนำ AI มาปรับใช้มีความมุ่งหวังจะช่วยสนับสนุนให้กระบวนการยุติธรรมเข้าถึงง่าย โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมทางปกครองของประเทศให้มั่นคงสืบไปในทศวรรษหน้า

รากฐานที่มั่นคงสู่ความเป็นเลิศ : ศาลแห่งความเป็นเลิศ (Court Excellence)

การก้าวล้ำสู่ความเป็นเลิศของศาลปกครองเป็นการผสมผสานระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดี การบริหารจัดการคดีที่รวดเร็ว เป็นธรรม การวางหลักการทางกฎหมายในเชิงป้องกัน ร่วมกับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัย และการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานภายใต้คติพจน์ **"เป็นธรรม รวดเร็ว ทันสมัย"** ด้วยการพัฒนาสู่ศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์และศาลปกครองอัจฉริยะ (Smart Admincourt) และก้าวสู่ศาลแห่งความเป็นเลิศ (Court Excellence) ในปี พ.ศ. ๒๕๘๐ การพิจารณาพิพากษาคดีด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว และทันสมัย การรักษาระดับความเชื่อมั่นของทุกภาคส่วน และการยกระดับการเผยแพร่หลักปฏิบัติราชการที่ดีจากคำวินิจฉัย เพื่อป้องกันการเกิดข้อพิพาททางปกครอง ทั้งหมดนี้ คือ พันธกิจอันแน่วแน่ของศาลปกครองเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่กล่าวว่า **"ศาลปกครองเป็นองค์กรในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว ทันสมัย เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม และเป็นศาลแห่งความเป็นเลิศ"**

สำนักงานศาลปกครอง :
พลังขับเคลื่อนเบื้องหลังความยุติธรรม

สำนักงานศาลปกครอง

“สำนักงานศาลปกครอง” เป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๒ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นข้าราชการฝ่ายศาลปกครองขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งราชการของสำนักงานศาลปกครองและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานศาลปกครอง

สำนักงานศาลปกครอง มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. รับผิดชอบในงานธุรการของศาลปกครอง

๒. ดำเนินการเกี่ยวกับคดีปกครองตามคำสั่งของศาลปกครอง

๓. ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำบังคับของศาลปกครอง

๔. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติงานของศาลปกครอง

๕. วิเคราะห์เหตุแห่งการฟ้องคดีปกครองเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

๖. จัดพิมพ์และเผยแพร่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครอง

๗. จัดให้มีการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้ของตุลาการศาลปกครอง ข้าราชการฝ่ายศาลปกครองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาหลักกฎหมายมหาชน การบริหารราชการแผ่นดิน และบุคลากรด้านกฎหมายมหาชน

๘. ปฏิบัติการอื่นตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศาลปกครอง

ทั้งนี้ ในการบริหารงานสำนักงานศาลปกครอง กฎหมายกำหนดให้มี **“คณะกรรมการบริหารศาลปกครอง” (ก.บ.ศป.)** เพื่อทำหน้าที่บริหารงานสำนักงานศาลปกครอง ดังนี้

๑. ออกระเบียบ ประกาศ หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารราชการศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง

๒. ออกประกาศแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานศาลปกครองและกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการดังกล่าว

๓. ให้ความเห็นในการเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับศาลปกครอง

๔. พิจารณาให้ความเห็นชอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อดำเนินการตามมาตรา ๙๑

๕. พิจารณาให้ความเห็นชอบในการบริหารจัดการงบประมาณของศาลปกครอง

๖. ออกระเบียบเกี่ยวกับการงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน รวมทั้งการพัสดุของสำนักงานศาลปกครอง

(๖/๑) ออกระเบียบเกี่ยวกับการกำหนดเบี้ยประชุมสำหรับข้าราชการตุลาการศาลปกครองซึ่งเข้าร่วมการประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

๗. ออกระเบียบเกี่ยวกับการจ้างและการแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลปกครอง รวมทั้งอัตราค่าตอบแทนการจ้างด้วย

๘. ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ การสงเคราะห์ เงินค่าตอบแทนพิเศษและสิทธิและประโยชน์อื่นของข้าราชการตุลาการศาลปกครอง ข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง และพนักงานราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลปกครอง

๙. กำหนดวันและเวลาทำงาน วันหยุดราชการ และการลาของข้าราชการศาลปกครอง รวมทั้งพนักงานราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลปกครอง

๑๐. กำหนดให้มีตรา สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายใด เพื่อใช้ในการบริหารราชการศาลปกครอง รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการทำและใช้ตรา สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายนั้นไว้ด้วย

๑๑. ออกระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการของศาลปกครอง หรือสำนักงานศาลปกครอง การกำหนดข้อห้ามบุคคลเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการในเวลาเดียวกันเกินจำนวนที่กำหนด และการกำหนดอัตราเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ อนุกรรมการ เลขานุการหรือผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. กำกับดูแลการบริหารราชการศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง ให้เป็นไปตามบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือกฎหมายอื่น

๑๓. ยับยั้งการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามระเบียบ ประกาศ หรือหลักเกณฑ์ที่ออกมาตรานี้

๑๔. พิจารณาเรื่องอื่นใดตามที่ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ก.ศป. หรือ ก.ขป. ร้องขอ

โครงสร้างสำนักงานศาลปกครอง

รายนามเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

นายชาญชัย แสวงศักดิ์
๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๒-๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๗

นางสาวพรทิพย์ ทองดี
๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗-๓๐ กันยายน ๒๕๕๑

นายสุชาติ เวโรจน์
๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๑-๙ มีนาคม ๒๕๕๔

นายดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม
๘ มีนาคม ๒๕๕๕-๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

นายไกรรัช เงยวิจิตร
๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๙-๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๐

นายอติโชค ผลดี
๙ เมษายน ๒๕๖๒-๓๐ กันยายน ๒๕๖๔

นางสมฤดี ธัญญสิริ
๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๔-๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

นายประพัฒน์ ตันสุวรรณนนท์
๑ ตุลาคม ๒๕๖๖-๓๐ กันยายน ๒๕๖๗

นายจำนงค์ ถาวรวิสิทธิ์
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗-๓๐ กันยายน ๒๕๖๘

นายเจตน์ สถาวรศีลพร
๑ ตุลาคม ๒๕๖๘-ปัจจุบัน

ผลงานดีเด่นของสำนักงานศาลปกครอง

รางวัลประกาศเกียรติคุณ “ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ในระดับดี” ในการมอบรางวัลองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง ครั้งที่ ๙ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ สำนักงานศาลปกครองได้เข้ารับรางวัลในพิธีมอบรางวัลองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง ครั้งที่ ๙ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ที่จัดขึ้นโดยกรมบัญชีกลาง ในฐานะที่สำนักงานศาลปกครองได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณ “ด้านการจัดซื้อจัดจ้างในระดับดี” ณ ห้องแกรนด์ บอลรูม ๑-๒ โรงแรม S31 กรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ รางวัลองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง เป็นรางวัลที่กรมบัญชีกลางจัดให้มีการมอบให้หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังในภาพรวมของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ โดยยกย่องเชิดชูหน่วยงานที่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และมีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเป็นขวัญกำลังใจให้กับหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง ให้ได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับ เพราะการบริหารจัดการด้านการเงินการคลังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรางวัลประกาศเกียรติคุณแบ่งออกเป็น ๕ มิติ ประกอบด้วย **มิติที่ ๑** รางวัลประกาศเกียรติคุณด้านการจัดซื้อจัดจ้าง **มิติที่ ๒** รางวัลประกาศเกียรติคุณด้านการเบิกจ่าย **มิติที่ ๓** รางวัลประกาศเกียรติคุณด้านการบัญชีภาครัฐ **มิติที่ ๔** รางวัลประกาศเกียรติคุณด้านการตรวจสอบภายในภาครัฐ **มิติที่ ๕** รางวัลประกาศเกียรติคุณด้านความรับผิดทางละเมิด โดยแต่ละมิติมีเกณฑ์การประเมินเฉพาะ และแต่ละมิติมีคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ สำนักงานศาลปกครองได้รับผลคะแนนการประเมินด้านการจัดซื้อจัดจ้างโดยกรมบัญชีกลาง รวม ๘๔.๑๘ คะแนน โดยได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณด้านการจัดซื้อจัดจ้างระดับดี ซึ่งมีเพียง ๘ หน่วยงานที่ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณดังกล่าว จากจำนวน ๒๑๘ หน่วยงาน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้สำนักงานศาลปกครองได้รับรางวัลดังกล่าวนั้น มาจากความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ความมีคุณธรรม จริยธรรม การทำงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA)

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment : ITA) ได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งหน่วยงานภาครัฐทุกแห่งจะต้องดำเนินการ โดยมีเป้าหมายให้หน่วยงานภาครัฐที่เข้ารับการประเมินได้ทราบผลการประเมินและแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖–๒๕๖๗ สำนักงานศาลปกครองมีผลการประเมินอยู่ในระดับ AA ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีคะแนนสูงสุดอันดับ ๑ ประเภทหน่วยงานองค์กรศาล (สำนักงานศาล) องค์กรอิสระ องค์กรอัยการ และหน่วยงานสังกัดรัฐสภา และได้รับรางวัล ITA AWARD เป็นหน่วยงานต้นแบบด้านคุณธรรมและความโปร่งใสให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ **และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ สำนักงานศาลปกครองได้คะแนนในภาพรวม ๙๗.๙๑ คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนสูงสุดอันดับ ๑ ประเภทหน่วยงานองค์กรศาล (อันดับ ๑ เป็นปีที่ ๓ ติดต่อกัน) และเป็นคะแนนสูงสุดของสำนักงานศาลปกครองนับตั้งแต่ที่เข้าร่วมการประเมิน ITA เป็นต้นมา**

เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ สำนักงานศาลปกครองเข้ารับโล่เกียรติยศในพิธีมอบรางวัลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ โดยได้รับคะแนนการประเมินฯ ในภาพรวม ๙๗.๗๔ คะแนน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีคะแนนสูงสุดอันดับ ๑ ประเภทหน่วยงานองค์กรศาล องค์กรอิสระ องค์กรอัยการ และหน่วยงานสังกัดรัฐสภา ณ ห้องสีฟ้า ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพมหานคร

เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ สำนักงานศาลปกครองเข้ารับโล่เกียรติยศในพิธีมอบรางวัลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยได้รับคะแนนการประเมินฯ ในภาพรวม ๙๗.๖๒ คะแนน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีคะแนนสูงสุดอันดับ ๑ ประเภทหน่วยงานองค์กรศาล องค์กรอิสระ องค์กรอัยการ และหน่วยงานของรัฐสภา ณ ห้องนนทบุรี ๑ อาคาร ๔ สำนักงาน ป.ป.ช. (สนามบินน้ำ) จังหวัดนนทบุรี

สำนักงานศาลปกครองได้เข้าสู่การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นต้นมา โดยมีผลประเมินในแต่ละปี ดังนี้

การประเมิน ITA ประจำปีงบประมาณ	ผลคะแนนประเมินของสำนักงานศาลปกครอง
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘	๘๑.๒๐
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙	๘๖.๑๘
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐	๘๘.๒๙
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑	๘๔.๘๓
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒	๙๒.๑๓
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓	๙๑.๗๖
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔	๙๕.๓๗
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕	๙๒.๓๗
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖	๙๗.๗๔
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗	๙๗.๖๒
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘	๙๗.๙๑

ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของสำนักงานศาลปกครองประสบผลสำเร็จและผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA (๘๕ คะแนนขึ้นไป) เนื่องจากผู้บริหารสำนักงานศาลปกครองให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใส มีการประกาศเจตจำนงสุจริตในการบริหารราชการและมาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสำนักงานศาลปกครอง มีการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนกลางและในภูมิภาค การตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใส การตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานศาลปกครอง การตั้งคณะทำงาน ITA ในทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลปกครอง การจัดทำแผนป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ การติดต่อประสานงานและขอรับคำปรึกษา ข้อเสนอแนะจากสำนักงาน ป.ป.ช. ในฐานะผู้ประเมินอย่างต่อเนื่อง ความร่วมมือร่วมใจ ความพยายามและตั้งใจของทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลปกครอง ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนและผลักดันให้การดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงานศาลปกครองให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งการดำเนินงานของสำนักงานศาลปกครองที่ผ่านมาเป็นการดำเนินการที่ไม่ใช้งบประมาณ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ และมีเป้าหมายหลักในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และปลูกฝังค่านิยมของบุคลากรสำนักงานศาลปกครองให้ถือปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และปลูกฝังให้เป็นส่วนสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจประจำวันของบุคลากรสำนักงานศาลปกครองต่อไป

รางวัลรัฐบาลดิจิทัล

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสำนักงานศาลปกครองมีความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาด้านการบริการเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐได้รับความสะดวก เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้ง่าย รวดเร็วและทั่วถึงผ่านระบบดิจิทัล **ทำให้สำนักงานศาลปกครองได้รับรางวัลรัฐบาลดิจิทัล ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ และ พ.ศ. ๒๕๖๗**

เมื่อวันพุธที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๖ สำนักงานศาลปกครองได้เข้ารับรางวัลในพิธีมอบรางวัลรัฐบาลดิจิทัลประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ “DG Awards 2023” ในฐานะที่สำนักงานศาลปกครองได้รับรางวัล จำนวน ๓ รางวัล ได้แก่

๑. รางวัลรัฐบาลดิจิทัลหน่วยงานระดับกรมที่ให้บริการเป็นหลัก

๒. รางวัลหน่วยงานคุณภาพด้านการเปิดเผยข้อมูลผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (data.go.th)

๓. รางวัลพัฒนาการดีเด่นหน่วยงานระดับกรมที่ให้บริการเป็นหลัก

ซึ่งจัดขึ้นโดย สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ในโครงการสำรวจระดับความพร้อมรัฐบาลดิจิทัลหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ทั้งนี้ รางวัลรัฐบาลดิจิทัลหน่วยงานระดับกรมที่ให้บริการเป็นหลัก แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาด้านการบริการ เพื่อให้ประชาชนและภาครัฐได้รับความสะดวก รวดเร็ว และง่ายขึ้น ด้วยบริการระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Litigation Portal ซึ่งเป็นระบบที่มีความชัดเจน ปลอดภัย ทันสมัย ใช้งานได้จริง **รางวัลพัฒนาการดีเด่นหน่วยงานระดับกรมที่ให้บริการเป็นหลัก** แสดงให้เห็นว่าสำนักงานศาลปกครองมีพัฒนาการอย่างก้าวกระโดดในการประเมินประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งทำให้สำนักงานศาลปกครองติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ หน่วยงานที่ได้รางวัลรัฐบาลดิจิทัล และ**รางวัลหน่วยงานคุณภาพด้านการเปิดเผยข้อมูลผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (data.go.th)** แสดงให้เห็นว่าสำนักงานศาลปกครองมีการมุ่งเน้นให้ความรู้และข้อมูลทางปกครองที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะผ่านระบบกลางของ สพร.

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๗ สำนักงานศาลปกครองได้เข้ารับรางวัล **“รัฐบาลดิจิทัล ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗ หน่วยงานระดับกรมที่ให้บริการเป็นหลัก”** จากผลการสำรวจระดับความพร้อมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลหน่วยงานภาครัฐประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗ **ต่อเนื่องเป็นปีที่ ๒** ในพิธีมอบรางวัลรัฐบาลดิจิทัลประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗ “Digital Government Awards 2024” ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

สำหรับรางวัลที่สำนักงานศาลปกครองได้รับถือได้ว่าเป็นเกียรติ ความภาคภูมิใจ และเป็นกำลังใจให้แก่บุคลากรของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองทุกคน ซึ่งได้มุ่งมั่นในการพัฒนาการให้บริการแก่ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐให้ได้รับความสะดวก สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้ง่าย รวดเร็ว และทั่วถึงผ่านระบบดิจิทัล โดยเฉพาะระบบงานคดีปกครองอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Litigation Portal ซึ่งเป็นระบบที่ครอบคลุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทุกขั้นตอน

โดยสำนักงานศาลปกครองจะยังคงมุ่งมั่นพัฒนาการให้บริการทางดิจิทัลและปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในให้ทันสมัยและดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการบริการประชาชนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ พร้อมขับเคลื่อนองค์กรด้วยบุคลากรที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อไป

รายนามคณะกรรมการอำนวยการจัดงานครบรอบ ๒๕ ปี ศาลปกครอง

ประธานกรรมการ

นายสุชาติ มงคลเลิศลพ	รองประธานศาลปกครองสูงสุด

กรรมการ

นายพรชัย มนัสศิริเพ็ญ	รองประธานศาลปกครองสูงสุด
นายประวิตร บุญเทียม	รองประธานศาลปกครองสูงสุด
นายประสาท พงษ์สุวรรณ์	ประธานแผนกคดีบริหารงานบุคคลในศาลปกครองสูงสุด
นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์	ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลปกครองสูงสุด
นายอนนท์ อดิเรกสมบัติ	ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด
นางสาวสายทิพย์ สุคติพันธ์	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
นายตระหง่าน เกียรติศิริโรจน์	อธิบดีศาลปกครองกลาง
นายเจตน์ สถาวรศีลพร	เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง
นายถาวร ขาวสอาด	รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง
นายปิยะศาสตร์ ไขว้พันธุ์	รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง
นายธนะ ชามะรัตน์	รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง
นางสาวระดาภัทร จงธรรมคุณ	ที่ปรึกษาสำนักงานศาลปกครอง
นางสาวมุกดา เอนกลาภากิจ	ที่ปรึกษาสำนักงานศาลปกครอง
นายนรินทร์ อิธิสาร	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและวิชาการ
นายวิริยะ วัฒนสุชาติ	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมงานคดีปกครอง
นายรณกร ปิยะชาติ	ผู้อำนวยการสำนักบริหารยุทธศาสตร์
นางสาววันดี จิรจรัล	ผู้อำนวยการสำนักบริหารการเงินและต้นทุน
นางเพชรรัตน์ พงษ์สุริยะวรรณ	ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานอาคารส่วนกลาง รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักบริหารทรัพย์สิน
นายตุลฉัตร อุดารักษ์	ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

กรรมการและเลขานุการ

นางสาวจณัญญา สุภานิช	ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวนวพร ยรรยง	ผู้อำนวยการกลุ่มสนับสนุนงานวิชาการ สำนักประชาสัมพันธ์
นางสาวรัชดาภรณ์ มีแก้ว	เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มสวัสดิการและเสริมสร้างสุขภาวะองค์กร สำนักบริหารกลาง
นางทัดหทัย ทัศธนะสิริกุล	สถาปนิกเชี่ยวชาญ รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานอาคารส่วนกลาง สำนักบริหารทรัพย์สิน

รายนามคณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์การจัดงานครบรอบ ๒๕ ปี ศาลปกครอง

ประธานอนุกรรมการ

นายประวิตร บุญเทียม	รองประธานศาลปกครองสูงสุด

อนุกรรมการ

นายวชิระ ชอบแต่ง	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
นางสาวสายทิพย์ สุคติพันธ์	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
นายดนัย ศรีโมรา	รองอธิบดีศาลปกครองกลาง
นายเทอดพงศ์ คงจันทร์	ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองอุดรธานี
นางจตุภรณ์ แก้วคุ้มภัย	ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองระยอง
นายสุชาติ วงศ์สินนาค	ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองกลาง
นายปริญญา สวัสดิ์ดวง	ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองกลาง
นางนาถอุมา บรรจงมณี	ตุลาการศาลปกครองกลาง
นางสาวระดาภัทร จงธรรมคุณ	ที่ปรึกษาสำนักงานศาลปกครอง
นางสาวเนาวรัตน์ พัฒนไพรสณฑ์	ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกฎหมายมหาชน
นายทศพล ทองเทือก	ผู้อำนวยการสำนักวิทยาการสารสนเทศ

อนุกรรมการและเลขานุการ

นางสาวจณัญญา สุภานิช	ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางรัชนีวรรณ คงทวี	เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มสื่อมวลชนสัมพันธ์ สำนักประชาสัมพันธ์
นางสาวรัตนาภรณ์ พงสะมั่ง	ผู้อำนวยการกลุ่มสร้างสรรค์และผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ สำนักประชาสัมพันธ์

รายนามคณะทำงานจัดทำหนังสือที่ระลึกการจัดงานครบรอบ ๒๕ ปี ศาลปกครอง

หัวหน้าคณะทำงาน

นายดนัย ศรีโมรา

คณะทำงาน

นายสุชาติ วงศ์สินนาค
นางนาถอุมา บรรจงมณี
นายวสันต์ นาคำ
นางสาวเนาวรัตน์ พัฒนไพรสณฑ์
นางสาววนัสนันท์ กาญจนผลิน
นางผจงจิตต์ วงศ์ธีรญาณเดช
นายอรงกรณ์ เชื่อมกระโทก
นายบุญฤทธิ์ แคนทอง
นายณัฐณต ลอยวานิชย์
นางสาวรัชฎาพร รุจิโกไศย
นายชวิศ เหล่าปิยสกุล
นางสาวนุศณา แก้วมา
นางสาวอริน รูปคมอิทธิกูล
นายชลนที หนูบุญ
นางสาวสมฤดี คำจันทึก
นางสาวชณัญสุภางค์ พงษ์ปวง
นายทิชากร ทาศิริ
นางสาวตรีทิพย์ รัตนมนตรี
นายณัฐศรุต ฉิมภู่
นายภาณุพงศ์ พรมเสพสัก
นางสาวณาตยา นวลสวาท
นายปริญญา สวัสดิ์ดวง
นางสาวปิยาภรณ์ ชัยวัฒน์
นางสาวจณัญญา สุภานิช
นายรณกร ปิยะชาติ
นางวัลลภัตม์ เศวตรุนทร์
นายไชยรัตน์ แขวงโสภา
นางสาวอรวรรณ บุนนาค
นางสาวนิรมล โทนทอง
นางสาวนฤมล โภคากร
นางปราณี อิทธิวิริยกุล
นางสาวสิริลัคน์ สุบงกฎ
นายสุธีร์ เจริญต้นภูบาล
นายณัฐพงศ์ จิราวีระนนท์
นายจิรพงศ์ วงศ์ใหญ่
นายฉัตรมงคล เนตรสมจิตร
นางสาวกมลชนก พรรณโชคดี
นางสาวกมลชนก แจ่มจิตร
นายประภัสสร์ จีรภัทร์
นางสาวเสาวลักษณ์ สุโขวัฒนกิจ
นายศตรักษ์ สุวรรณฤทธิ์
นางสาวทัชชา สิงหทะแสน

คณะทำงานและเลขานุการ

นางสาวรัตนาภรณ์ พงสะมั่ง

ผู้ช่วยเลขานุการ

นายเสริมพงศ์ สมบูรณ์พร้อม
นางสาวศิริพร พันธุ์วิจิตรศิริ
นางสาวจุฑามาณ สายรัดเงิน

หนังสือ	:	ศาลปกครอง ๒๕ ปี แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง
ISBN	:	๙๗๘-๖๑๖-๓๓๓-๑๑๒-๐
จัดทำโดย	:	สำนักงานศาลปกครอง
ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	:	๒๕๖๙
จำนวนพิมพ์	:	๑,๐๐๐ เล่ม
ออกแบบ/พิมพ์ที่	:	บริษัท ดิน ดีไซน์ จำกัด โทร. ๐๙ ๐๐๘๐ ๓๓๓๓

ศาลปกครอง
และสำนักงานศาลปกครอง

ศาลปกครองสูงสุด : อาคารศาลปกครองสูงสุด ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ อาคาร C

ศาลปกครองกลาง : อาคารศาลปกครอง ถนนแจ้งวัฒนะ

๑๒๐ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

www.admincourt.go.th | Call Center ๑๓๕๕ | สำนักงานศาลปกครอง